

T.C

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DURSUN AHMED NÂTIKÎ DİVANI: İNCELEME, METİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA ZİLİF

Tez Danışmanı

Doç.Dr.Mehmet ÖZDEMİR

Bilecik, 2019

10165278

T.C
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DURSUN AHMED NÂTIKÎ DİVANI: İNCELEME, METİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA ZİLİF

Tez Danışmanı

Doç.Dr.Mehmet ÖZDEMİR

Bilecik, 2019
10165278

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı: Tuğba ZİLİF
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Yüksek Lisans
Tez Danışmanı : Doc. Dr. Mehmet ÖZDEMİR
Tezin Özgün Adı : Dursun Ahmed Nâtikî Divanı İnceleme - Metin
Tezin İngilizce Adı : Dursun Ahmed Nâtikî's Divan text - examination

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 28 / 08 / 2019

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından ~~OY BİRLİĞİ~~ / ~~ÇOKLUĞU~~ ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: Doc. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Üye Dr. Öğr. Üyesi Züneyir AYGIĞEĞİ

Üye : Doc. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK

Üye :

Üye :

İmza

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / 20..... tarih ve / sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T 1225 Numarada Kayıtlı Divanın Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu,kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim

Tuğba ZİLİF

Tarih

İmza

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatı olarak adlandırdığımız dönem içerisinde pek çok şair ve divan bulunmaktadır. Bu divanların çalışılmamış olanlarını da arşivlerden bulup edebiyatımıza kazandırma düşüncesiyle Natıki Divanı'nı çalıştık.

Çalışmamızda İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi numara 1225'de yer alan Natıki Divanı'nı kullandık. Arapça ve Farsça beyitleri olduğu gibi çalışmamıza ekledik.

1199/1785 yılında doğan Natıki Koca Müftü adıyla tanınır. Erzurum'da ve Kars'da hem hocalık yapmış hem de dönemin önemli hocalarından dersler almıştır. Pek çok eserinde tahsil zamanında oluşturmuştur. Arapçayı çok iyi bilir.

Natıki Divanı'nı 1274 yılında tertib etmiştir.

“Kıldım tertīb-i dīvān-ı Nāṭikī fī tāriḥ erbā' u seb'in u mieteyn u elf” (63a)

Mahlas olarak bazen Natık bazen Natıki' yi kullanmıştır.

Gurbet dedikleri kabirdir Nāṭık

Şimdi niçün dırsın serime gurbet (8b/1)

Bu müfti Nāṭikī yandı yakıldı

Niçe dilhāneler bir dem yakıldı (24b/1)

Natıki dönemin önemli kişilerine tarih düşürmüştür. Bunların arasında valiler, paşalar, nazırlar da vardır. Tarih düşürürken ele aldığı konular da çeşitlilik gösterir. Doğum, ölüm, tayin çıkma, savaş, evlilik gibi.

Divanda kaside, gazel, rubai, kıta, murabba muhammes, ve tahmis nazım şekilleri yer almıştır.

Tez danışmanlığımı yapan hocam Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR'e ve yüksek lisans dersleri sırasında bilgilerini bize aktaran hocam Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK'a teşekkür ediyorum.

Tuğba Zilif
Bilecik 2019

ÖZET

Bu çalışmamızda asıl adı Ahmet Dursun (Efendi) olan Natık veya Natıki mahlasıyla şiirlerini yazan Ahmet Dursun Natıki Divanını inceledik. İncelemiş olduğumuz eserin nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin 1225 numarasında kayıtlıdır.

Şairler, hayatlarının çeşitli zamanlarında yazmış oldukları şiirleri tek bir kitapta toplamış ve buna da Divan demişlerdir. Dönemin olaylarına ithafen yazılmış gazeller, kasideler,tarihler divana girecek olan şiirleri yavaş yavaş oluşturmaktadır. Şair divanını oluşturup kendine bir yer edinmek istemiştir. Klasik Türk Edebiyatına divan bırakan şairleri gün yüzüne çıkarmak ve şiirleri latinize etmek amacıyla da bu tez hazırlanmıştır.

Hazırladığımız Natıki Divanı'nın inceleme kısmı *Times New Roman*,metin kısmı *Minion Pro* fontu ile kurulmuştur.

Natıki adına kayıtlı Divan nüshaları üzerine bu zamana kadar üç tez yapılmıştır. Tezlerin nüshaları Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesinde 825 ve 963 numarada kayıtlıdır. Çalışmalardan ilki 2004 diğer ikisi de 2006 yılında yapılmıştır. Daha önce hazırlanmış bu tezlerle üzerinde çalıştığımız Natıki'nin benzer olmadığını gördük. Hazırladığımız bu Divanın sahibi Ahmet Dursun Efendi'dir. Divanda adı ve mahlası için şöyle demiştir;

İsm-i Aḥmet Nātıkī mahlaş aña

Bāḳī Dursun ol laḳab lâzım saña

Çalışmamız iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Natıki'nin hayatı,edebi kişiliği ve eserleri yer almaktadır. İkinci bölümde Natıki Divanının transkripsiyonlu metni vardır. Kaynakça ve İndeks ile de çalışmamız tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Divan,Divan Şiiri, Natıki,Gazel

ABSTRACT

In our study, we examined the Ahmet Dursun Natıki's Divan whose real name is Ahmet Dursun (Effendi), Natık or who writes his poems with the pen name which is Natıki. This number of the literary work we have examined is registered in library of Istanbul University with the number 1225.

Poems collected their poems, of which they had written in different times of their lives, in a single book and they called this "Divan". Gazelles, encomiums and chronicles which were written dedicating to events of the period forms the poems that will constitutes the Divan. The poet wished to create his own Divan and have his own place in the literature. This thesis is prepared in order to both bring a light to the poets who left dewan to Classical Turkish Literature and latinize the poems.

The examination part of Natıki Divan is written with the font of *Times New Roman*, and the text part of it is written by *Minion Pro*.

There has been 3 theses on the Divan numbers of which are registered to Natıki. These theses' numbers are registered in Yapı Kredi Sermet Çifter Library with the numbers of 825 and 963. The first study took place in 2004 and the second study took place in the year of 2006. We've seen that this Natıki thesis that we've studied on is not the same with the previous theses. The possessor of the Divan that we've prepared is Ahmet Dursun Effendi. In the Divan, his name and his pen name was indicated as;

İsm-i Ahmet Nâṭıķī maḥlaş añā

Bâķī Dursun ol laķab lâzım saña

Our study consists of 2 parts. Natıki's life, his literary identity and his works take place in the first part. Natıki's Divan's text with its transcription takes place in the second part. Our study is finished with the references and index.

Key Words: Classical Turkish Literature, Ottoman, Ottoman Poetry, Natıki, Lyrics

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NÂTIKİ'NİN HAYATI ,EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1.NATIKİ'NİN HAYATI.....	2
1.2.EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	6
1.3.ESERLERİ.....	7
1.3.1.Divan.....	7
1.3.1.1.Divanda Geçen Unsurlar.....	10
1.3.1.1.1.Sevgili Teması ve Vasıfları.....	10
1.3.1.1.2.Peygamberler.....	11
1.3.1.1.2.1.Hz. Davud.....	11
1.3.1.1.2.2.Hz. Eyüb.....	11
1.3.1.1.2.3.Hz. Musa.....	12
1.3.1.1.2.4.Hz.Nuh.....	12
1.3.1.1.2.5.Hz.Yusuf.....	12
1.3.2.Mecma'ül Fevā'id ve Ma'denü'l Fera'id.....	14
1.3.3.Kirase-i Nâtıkā.....	14
1.3.4.Terceme-i Nâtikiyye.....	14
1.3.5.Nazm-ı Nâtiki.....	14
1.3.6.Takrizat-ı Ebyat Muhtasarü't Telhis Ma'al Berāhin-i ve't Tansis.....	15
1.3.7.Şerh-i Hediyetü's Sıbyan.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN

2.1. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	16
2.2.METİN.....	17
SONUÇ.....	219
KAYNAKÇA.....	220
İNDEX.....	222
ÖZGEÇMİŞ.....	224

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser

G. : Gazel

Iyd. : İydiyye

K. : Kaside

Kş.: Koşma

Kt. : Kıta

Mf: Müfredat

Mh. : Muhammes

Mk: Mektup

Mn: Münacat

Mr: Mersiye

R. : Rubai

St. : Sitayış

T. :Tarih

Th. : Tahmis

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 : Divanda Kullanılan Aruz Kalıplar.....13

Tablo2 : Divandaki Şiirlerin Redifleri13

GİRİŞ

Arap ve Fars edebiyatının tesiri altında , esaslarını İslam medeniyetiyle çizdiğimiz Klasik Türk edebiyatı , uzun yılları kapsamış bu bağlamda da pek çok eser ortaya konmuştur. Bu eserler şiirlerle süslenmiştir. Şiirlerin biçimleri gazel,kaside,mesnevi,rubai,tuyuğ,şarkı vb. olmuştur.

Şairler genellikle, bütün şiirlerini Divan adını verdikleri tek kitapta toplamışlardır. Çeşitli zamanlarda yazılmış bu şiirler bize, şair hakkında bilgiler verir. Bu bilgiler şairin kendi hayatından olabileceği gibi dönemin siyasi-sosyal şartları ve olayları da olabilmektedir.

Edebiyatımıza kazandırılan divanlar kadar arşivlerde okunmayı bekleyen pek çok divan vardır. Bu amaçla İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 1225 numarada kayıtlı Natıki Divanı'nı bu teze konu olarak seçtik. Bu çalışmanın amacı söz konusu tezi transkripsiyonlu şekilde Latin alfabesiyle aktarmak , divanı incelemek, bu mahlaslı şairleri birbirinden ayırıp kişi hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Natıki'nin hayatı , eserleri ve edebi kişiliğine değindik. Eserleri içinde bulunan ve bu teze konu olan Divan'ı hakkında bilgiler verdik. Divanda kullanılan rediflerin ve şiirleri oluşturan vezinlerin tablosunu çıkarttık. Divan içinde yer alan kasidelerin kime yazıldığını listeledik.

İkinci bölümde Divan'ın transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Sonuç ve index ile çalışmamız tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NATIKİ'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Natıkî'nin Hayatı

Çalışmamıza konu olan Natıkî'ye başlamadan önce kaynaklarda adı geçen ve tesbit edebildiğimiz Natıkî mahlaslı diğer şairler hakkında bilgi verelim;

Natıkî¹, Musulludur. Farsça ve Arapça okumuştur.

Sirişkūñ nağdin ey çeşmüm o sîm-endāme ter göster

Kef-i pâyine 'arz it mācerāyı bir hüner göster

Hemîşe sîne sūzān ol dilā nār-ı maḥabbetden

Ḥayāl-i yāre karşı çık şeb-i ğamda fener göster

İrürse ḥançer-i müjgānı bî-bāk ol kaşı rānuñ

Er ol meydān-ı 'ışk içre siper tütme ciger göster

Kemend-i zülf-i yāri tüt maḥabbet baḥrine ğavs it

Ne deñli ḥuşk-i leb olsañ şadef gibi güher göster

Erbāb-ı nāzdan sermestdür ol gözleri āhū

.....ür sînede ey dil kebāb ol māḥazār göster

'Adem eyle vücūduñ Nāṭıkî fikr-i dehān ile

Bu esrār-ı nihāndan ğayre şaḥın bir eşer göster

¹ Solmaz,Süleyman, Gülşen-i Şuara, <https://ekitap.ktb.gov.tr> s.288 Ankara

Natiki² (ö.1129/1717) Edirne’de doğdu. Asıl adı Mehmet’tir. II.Mustafa’nın yeniçeri ağası Doğramacı Mehmet Efendi’nin gözetiminde yetişti.Yeniçeri ağalarına hizmet etti. Emekli olduktan sonra attarlık ve sarraflık yaptı.

Ne hoşdur ‘arız-ı dil-berde zülf-i ‘amber-bū
Buḥūr-ı Meryem olursa ‘aceb midir gīsū

Ruḥunda ḥāl-i siyeh dāğ-ı lāledir gūyā
Yā nāfedir ki bırakmış o gülşene āhū³

Nâtıkî⁴ Acem asıllıdır. Tarih ve kaside söyleme üstadıdır. Bir ara Bağdat’a gitmiştir.

Üzerinde çalıştığımız Nâtiki ‘nin hayatı hakkında bazı kaynaklardan bilgiler edindik. Bu kaynakların yanında en önemli ve net bilgiler ise Divanın sonundaki hal tercemesinden edinilmiştir.

Şu üç kaynak çalışmış olduğumuz Ahmet Dursun Efendi hakkında bilgiye yer vermiştir.

Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*

Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, *Erzurum Şairleri*

“Ahmed Dursun Efendi bin İshak Efendi bin Halil Efendi, Ardahan’da 1199 (1785) senesinde Dedegül köyünde doğmuştur. Dört buçuk yaşında mekteb-i ebcedhāneye başlamıştır. Beş yaşında Kur’an’ı hatm etmiştir. Şavşatlı Ahmet Efendi’den Arapça dersleri almış yaşı 15 olduktan sonra Kars’a gidip eğitime burada

² Doç.Dr.İpekten,Haluk vd, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimleri Sözlüğü,Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,Ankara,1988, s.322

³ İnce Adnan, Tezkiretüş Şuara(Mirza-zade Mehmed Salim Efendi) (2018)S.419. Ankara

⁴ Doç.Dr.İpekten,Haluk vd,a.g.e. s.322

devam etmiştir. Kars müftüsü Süleyman Efendi'den icāzet almıştır. 33 yaşında Erzurum'a gitmiş burada Karanlı Vaiz Dursun Efendi Hoca adıyla tanınmıştır. Kars'ta tahsil zamanında "*Acrumiyye*" metnini şerh etmiş "*Mecmaü'l Fevā'id ve Ma'denü'l Ferā'id*" olarak isimlendirmiştir. Ve yine tahsilinde Farsçadan "*Lugat-ı Hācib'i Şevāhid-i Ebyāt*" ile şerh edip "*Kirāse-i Nātıkā*" olarak adlaştırmıştır. Yine tahsilinde İmām-ı Azam Hazretlerinin "*Maksūd*" adlı kitabını "*Terceme-i Nātikiyye*" olarak tercüme etmiştir. "*Bāb-ı Surūt Risalesi*"ni de "*Nazm-ı Nātikī*" diye isimlendirmiştir.

Erzurum şehrinde hem öğrenci olmuş hem de ders vermiştir. Yirmi beş sene de Lala Paşa Camiinde *Tefsir-i Beyzāvi*'yi hatm etmiştir. Öğrencilik zamanında *Muhtaşar-ı Ma'āni*'nin beyitlerini toplamış manasını ve bahirlerini belirlemiş ve takriz etmiştir. Dibācesini Sultan Mecid Han'ın ismiyle tezyin etmiştir. "*Takrīzāt-ı Ebyāt Muhtaşarü't-Telhīs Ma'al Berāhin-i Ve't-Tanşīş*" adıyla isimlendirip devlete hediye etmiş ve değeri ona verilmiştir. Erzurum'da on bir sene müftülük yapmıştır. Yetmiş üç tarihinin sonunda uygun görülerek görevine son verilmiştir. Abdülmecid Han'ın duasını alıp divanını beyan etmiştir.

Ahmed Natiki de ;

"Dedegüldür vatanım, maşkāt-ı reisim amma
'Ayn-ı gül oldu 'ulūm içre bu rûhum, rûhum
Sebeb-i hāşılamız şehir-i 'ulūm-i Qarş'dır
Sebeb-i rif'atımız rütbe ile Erzen-i Rûm"

buyurmuş ve teşekkür etmiştir. 73 tarihinde divanını hāk-pāye göndermiştir."

Natiki 1280 / 1863 tarihinde vefat etmiştir. Erzurum'da Kars Kapısı Kabristanında medfundur.

Natiki mahlası ve adıyla ilgili şu müfredi yazmıştır;

İsm-i Ahmet Nātikī mahlaş aña

Bākī Dursun ol laḳab lāzım saña(Mf.10)

Küçük yaşta mekteb-i ebcedhāneye gitmiştir.Bununla ilgili şöyle der;

*Dünyāya geldim bir şabī zevḳ ile buldum çok ḥuṣūṣ
Mektepte ebced-ḥān olup şevḳ ile buldum çok ḥuṣūṣ (28b)*

Ders aldığı hocası Süleyman Efendi için şunları söyler ve ölümü için tarih düşürür.

*Nutḳ-ı pākı mecmu‘el baḥreyn idi her fende
Hem şecaāt hem diyānet hem de min-ehl-el şabūr*

*Hem ‘ulūm içre icāzet eyledi ‘ālemlere
Ders-i devrinde menāfi‘ buldu erbāb-el şu‘ūr*

*Gerçi yetmiş altı sālında ana erdi ecel
Cümle erbāb-ı ‘ilim hem ‘āleme oldu küsūr*

*Nāṭıḳā çekdi bedīller söyledi tārīḥini
‘Adne emr oldun Süleymān-ı zamān buldun surūr(1241) (18b)*

Divanından anlıyoruz ki Natiki'nin uzun süre beklediği, gelişiyile memnunluk getirten bir kızı olmuştur.1246 yılının Rebīyülāhbirinin dördüncü günü kızı dünyaya gelmiştir.

*Vaḳı ‘ā ḥasret-keş evlād idi çokdan berü
Şems-veş itti vürüdu ḡālibā bu ṭal‘ati*

Çün Rebî'ul- āhîrin dördüncü rûzi sâ'ati

Altı oldukda zuhûrî birle oldu şûreti

Lafzının târihi biñden iki yüz kırk altıdır

*Söylendi dilde dâ'im 'İşmet'imdir 'izzeti(1246)(59a Tārîh-i Kerimem 'İsmet
Kadun)*

Bir de oğlu vardır;Oğlu 1248 yılında Şevval ayının 22. günü oğlu dünyaya gelmiştir.

Biñ iki yüz kırk sekiz oldukda ol târih-i sâl

Toğdı İsmâ'il ferzendem o dem tâlî'-i keşâd

Mâh-ı şevvâliñ yigirmi ikinci rûz bîl hamîs

Şubh-ı şâdıkdâ şadâkat birle geldi baht-ı şâd (13a.1-4)

Nedim'in seni redifli gazelinden bir beyit, müfred olarak divanda kullanılmıştır.

Bir elinde gül bir elde cām geldin sâkiyâ

Kañkısın alsam gül yâhud cāmı yâ seni

1.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Söz söylemedeki yetkinliğini böyle anlatmıştır;

Nâıķî nuıķuñ ezelden saña bu şân verir

Göñlüne cezbe virür daıı zebân Mevlânâ(2b.1)

Sadece nutk itdiğini fenalık ve kötülüğü karışmadığını söyler;

*Bu Nâṭık nuṭk ider her rûz ne fışk u cevre meyl itdi
Hemân kûs-ı sa'âdetle mûkerrem eylesin eceli(59b.1)*

Söz söylemeyi ustalıkla işlediğini söyler;

*Daḥı sultânıma bir tuḥfe risâle-i te'lif
Eyledim cümle şanâ'atle belâğat-i icâd(13a.1)*

Gazellerinde aşık olmanın özelliklerini yansıtmıştır.

Aşıklığının ezelden gelmiş, öyle yaratılmış olduğunu söyler;

*Nâṭıkâ ṭavrın ezelden 'aşk ile ma'mûrdur
İnçün böyle kılmışdır tecelli yüzün âğ(29b.5)*

Sevgiliden bir türlü ilgi görememektedir;

*Başımız üzre oturur ḥayli zamândur ammâ
Ne sorar ḥâlimi benden ne de merhem cânâ(6b.G.1)*

Divan edebiyatındaki sevgilinin özelliklerini de şiirlerinde kullanmıştır. Sevgilinin saçının kokusu misk, yanakları al, boyu uzundur;

*'Îzârîñ lâl-i mercândır o mercân mercân-ı ḥamrâ
Saçîñ bir misk-i aḥsendür o miskin revnaḳ-ı nesrâ(6b.1)*

*Boyun nîhâl-i 'ar'ardır o 'ar'ar 'ar'ar-ı kâmil
O kâmil kâmil-i kevser o kevser kevser-i iḥlâ(6b.1)*

Natiki küçük yaşlarda öğrendiği Arapça'yı şiirlerinde de kullanmayı ihmal etmemiştir. Divanda rastladığımız bazı Arapça ve Farsça beyitler :

1.3. ESERLERİ

1.3.1. Divan

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde 1225 numarada kayıtlıdır. 73 yapraktır. Talik yazıdır. Dibace ile başlar. Divanda 324 şiir vardır. Bazıları tarihli 15 kaside (ıydiyye, naat, mersiye, tevhid) 57 tarih, 111 gazel vardır. 1 münacat, 1 hasbihal, 1 kıta, 1 tanzir, 2 mektup, 1 tahmis, 2 muhammes, yer alır. 67 Rubai, 39 müfred ve 8 muamma divanın son sayfalarında ve düzenlidir. Sonunda hal tercemesi vardır. Divanın sonunda bir de fihrist yer alır.

Kasidelerinde bahsettiği kişiler şunlardır;

Ḥazret-i Mevlānā Ziyā'eddin

Meḥmet Şa'īd Ğalip Pāşā

İbrā'il Nāzırı Aḥmed Pāşā

Mīr-i Mīran Vāli-i Qarş

Ḥāfız 'Ali Pāşā

Ḥüsrev Muḥammed Pāşā

Ḥazreti-i Mevlānā Ebū Bahā'eddīn

Tīmūr Ziyā Pāşā

Celāleddīn Muḥammed Pāşā

Pehlivān İbrāhīm Pāşā

Ġalib Meĥmet Pāşā

Mehmed Emin Ra'ūf Pāşā

Tanzirini Me'mūnī Efendi'ye yapmıştır;

Buna ancaĥ şabr iden Nāţık dili sâkitlenir

Bir de şabr eyle müzeyyen bî-çāre Me'mūnedir(24b.1)

Necmī'nin gazeline tahmisini yapar ve yazma sebebini de açıklar;

Bu ġazel tahmisini emr itdi bir fāzıl meġer

Aniçün tanzīm idüp Nāţık bu dem düzdi dürer

Çok zamān oldu bu fetvā koymadı nazma eşer

Maţla' Necm-i diyānet rūĥumuz her dem sūr

Vāķi'ā meşġul idip men sevr-i fıkından ġurer

Yoksa te'hīre sebep olmazdı bir fi'l diġer

Gerçi esvede deġil gönlüm sūr şān-ı hüner

Ma'rifet bābında yektā bir ġazel-i Necmī şükr

Şol ġazel Necmī'sini himmetle eylerse meġer

Müftü-i Erzurūm Nāţık itdi zer bāb gibi(58a.5)

1274 (1857) yılında divan tamamlanmıştır.

“Kıldım tertīb-i dīvān-ı Nāţıkī fī tārīĥ erbā' u seb'īn u mieteyn u elf”(63a)

“Dīvānın itmām eyledin Nāţık bu dem kıldın firāġ

Bir çıķdı tārīĥim dedim Sulţān Mecīdi ġāzi mı” (62b Tārīĥ-i Dīvān)

Divanını bitirdiġinde yaşının yetmişe geldiġini söyler ;

“Sinnüm yetişmiş yetmişe 'ilm ile girdim her işe” (62b Tārīĥ-i Dīvān)

1.3.1.1. Divanda Geçen Unsurlar

1.3.1.1.1. Sevgili Teması ve Vasıfları

Aşık yaratılış gereği aceleci ,telaşlı iken sevgili düşünerek hareket eden naz ve işvelidir.

Tab‘-ı ‘âşık hem harîş hem harîk hem ğarîb

Tab‘-ı dilberdir teennî ‘işve nâz ve cilvegir(19a.4)

Sevgili ,aşık her zaman kendini göstermez naz eder.Aşıklar ise bu yolda daima çile çeker.

Görmez oldu vech-i pākın dīde-i giryānımız

Bulmadı rāhında rāhat bu deli vīrānımız(26b.G.1)

Sevgilinin yüzü güneş gibidir.

Ki vechi şems-i enverdir ki sözi lutf-ı ihsāndır

Femi misk-i müzeyyendir tabībim sen şafā geldin(43b.2)

Boyu ince ve uzundur.

Yüküm gelmez gice gündüz senin derdinde kalmışdım

Ḳadd-ı ‘ar‘ar gül-i ra‘nā gül endāmım şafā geldin(44a.3)

Sevgilinin dağınık zülüfleri aşıkları da perişan etmektedir.

Nāṭıkā nuṭkun ezelden saña bu şānı verir

Zülften olduk perīşān bīl maḳāmımdır serīr(23b.T.18)

Aşık daima sevgiliyi düşler ve onun yanmış gönlü sevgiliye kavuşmakla söner.

*‘Aşıkın endîşesi her rûz-ı şeb dilberdedir
Arzû-yı teşne-i dil ol lebleri kevşerdedir(19b.1)*

Sevgilinin kaşlarının şekli gökkuşağı gibidir.

*Çünkü ebrûları bîl kıvı-ı kıvı
Anı çeşmimde nâr zannıtdim(37b.2)*

Kirpikleri ok gibidir ve aşıkların gönlünü deler.

*Hâl-i hindûlar bu dem tuğrâsı fermân eylemiş
Tîr-i müjgânın efendim kıtl ider dilhânımız(26b.G.2)*

1.3.1.1.2. Peygamberler

1.3.1.1.2.1. Hz.Davud

Yehuda kabilesi ile İsrailoğullarının peygamberi.Dört semavî kitaptan Zebur ona indirilmiştir.Sesinin güzelliğiyle öne çıkmıştır.Onu dinlerken kendinden geçip ruhunu teslim edenler olmuştur. Bu şiiirde de güzel sesine değinilmiştir.

*Hâzret-i Dâvud Nebînin hoş şadâsı hürmeti
Düşmenin dolansın temelden hân-mân olsun kesîr(23b.T.12)*

1.3.1.1.2.2. Hz.Eyüb

İsrailoğullarındandır. Sabııyla önce çıkar.Bu sabır onun makamını yüceltmıştır.

*Hâzret-i Eyüp-i Enşârî maķâmı haķ için
Hem dahı Yûşa‘ Nebî enzâr kâmi haķ için(40b.1)*

1.3.1.1.2.3. Hz.Musa

İsrailoğulları peygamberlerindendir.Firavunla olan mücadelesinin sonucundaki başarıyı anlatmıştır.

Muhtaşır olsun efendim bîl du‘ā hengāmıdır

Firist-i Mūsā gibi fırsat vere Rabb-ı kadir(17b.20)

Hazret-i Musa gibi hāl-i icābet yār kıl

Düşmeni bed-h‘āh iğrāk üzre pür dūd eyledi(55a.T.28)

1.3.1.1.2.4. Hz.Nuh

Kavminin onu suçlaması üzerine ona inanan kişilerle gemiye binmesi ve tufanı dolayısıyla sıkça adı geçer. Hz. Nuh müminler ile gemiye bindi sonra tufan her yeri kapladı.Su dağları aştı.Yeryüzündeki insanlar ve hayvanlar tamamen yok oldu.

Hazret-i Nūh‘un tufānın vire ādā üstüne

Düşmenin düşsün ayağa rûz-ı şeb olsun esîr(24a.T.20)

1.3.1.1.2.5. Hz.Yusuf

İsrailoğulları peygamberlerinden Yakup peygamberin oğludur.Hayatı ve kıssası şiirlere konu olmuştur. Güzelliği dolayısıyla sevgili Yusuf‘a benzetilir. Çektiği sıkıntılar sonucu ferah bulması anlatılır.

Sen gibi Yūsuf cemāli görmedi çok kimseler

Çeşm-i cādu āl-i ruhlar sāmî‘m diğkattedir(20a.4)

Çekmedikçe zahmeti kul olmaz anda iftirāh

Ançün derd-i belādan Yūsufı buldu felāh (69a.Mf.1)

Tablo 1

Divanda Kullanılan Aruz Kalıpları

Bahir	Sıra	Kullanılan Vezinler	Sayısı
Remel	1	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	115
Hezec	2	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	45
Recez	3	müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	28
Remel	4	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	26
Hezec	5	mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün	20
Remel	6	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	14
Hezec	7	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	11
Muzari	8	mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün	10
Recez	9	müstef'ilün müstef'ilün	9
Remel	10	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	6
Hezec	11	mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün	4
Recez	12	müstef'ilātün müstef'ilātün	4
Hezec	13	mef'ülü mefā'ilün	3
Münserih	14	müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün	2
Müctes	15	mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	2
Hezec	16	mef'ülü mefā'ilü fe'ülün	2
Muzari	17	mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	2
Hezec	18	mefā'ilün mefā'ilün	1
Hafif	19	fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	1
Mütekarib	21	fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül	1
Muzari	22	mef'ülü fā'ilātün	1
Seri	23	müfte'ilün müfte'ilün fā'ilün	1
		Rubai Vezni	3

Tablo 2

Divanda Kullanılan Redifler

Sayfa	Redif
2a	Mevlānā
7b	üzre nedendür bilmedim yā Rāb
8a	bilmem neydeyim yā Rāb
8a	gurbet
8b	et/olsun/geldik
9a	müşelles
10a	dū-çār olma hiç
10a	-ya her şabāh
10a	ol şūh
14a	şer'-i dīni ittiḥāz
14b	Ḥazret-i Mevlānā'dır
15a	yeter
15a	-dır/-dir
15b	bulmaḡ ne mümkündür

15b-21a	var
16a	çok mudur
16b	eyler
17a-21b-22a-24a-25a-25b	-dır
18a	-dur
19a	-ındadır
19a	-i gör
19a-19b-20a	-dedir
19b	-ın içindir
20a	ınızdan ver ḡaber
21b	olmuş gelir
22b	olur
23a	ider
24a	gelir

24b-25a	oluptur
26a	et bir kez
26b	-ımız
27a	-iñiz
27a	olur bir rûz
27b	ğayrıdan ümmîd kes
27b	ile düştü berâyiş
27b	yanar gönlümde bir âteş
28a	-a gelmiş
28a	-e konmuş
28a	Bulmuş
28b	Olmuş
28b	ile buldum çok huşûş
29a	eyledi yüz biñ şükür olmaz ‘ivaż
29a	hüküm ile olmuş mazbûţ
29a	ider vâ‘iz
30b	Yok
32a	-a bak
32b	nitsem gerek öpsem gerek
33a	İdik
33b	gibi bil
34a	olur ğayr değil
34b	Ol
36a	-i ‘aşkıım
37b	Zannitdim
37b	Kıldım
38a	bir müşkil işim var benim
39a	bu cânım
39a	koymaz nedîm
40a	yandı ciğerim bu dem
40a	Vermişim
40b	eden sensin İlāh‘ül ‘ālemîn
40b	hāk için
41a	Oldun

41a	-dır gelen
41b	-sin
42b	bizim olsun
42b	Olan
42b-43a	-ından/inden
43b-44a	gün-be-gün
43b	-ım şafa geldin
44b	rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i imān el-amān
46a	-sidir bu
46b	‘adū
46b	-dır bu
47b	üzre
49b	bu gece
50a	eyle
50b	-ce
50b	-le
51b	-ya
52a-54b- 55b	eyledi
52b	oldı
53b-54a	-i
54a-57b	Geldi
56a	Oldu
56a	-si
56a	-ımda şābit olmadı
57a	İ
57b	Gibi
58b	-umu
58b	-dan ğayrı
59b	beñzer mi
61a	Yetiştı
61b	maḥv eyledi dünyā beni
66b	ne güç
69b	ne mümkündür

1.3.2. Mecma‘ül Feva‘id ve Ma‘denü‘l Ferâ‘id: *Acrumiyye* eserinin şerhidir.

1.3.3. Kirâse-i Nâtıka: Farsça *Lugat-ı Hacib-i Şevāhid-i Ebyāt* eserinin şerhidir.

1.3.4. Terceme-i Nâtikiyye: İmam-ı Azam‘ın *Maksud* adlı eserinin tercümesidir.

1.3.5. Nazm-ı Nâtıki: *Bāb-ı Surût Risalesi*‘ni çalışdığı eseri bu adla isimlendirmiştir.

1.3.6. Takrizât-ı Ebyāt Muhtasarü‘t-elhis Ma‘al-berâhîn-i ve‘t-Tansîs:

Muhtasar‘ül Ma‘āni‘nin beyitlerini şerh etmiştir ve hangi bahirlerden olduğunu

belirtmiştir. Devlete hediye etmiştir. Milli kütüphanede 381 numarada kayıtlıdır. 88 yaprak ve 21 satırdan oluşur. Yazı türü Nesih'tir.

1.3.7. Şerh-i Hediyyetü's-Sıbyân: Bu Eser Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde 194 nolu numarada Ahmed Dursun Nâtıkî adına kayıtlıdır. 46 yaprak, 19 satırlı olan eser Vezir-i Azam Hüsrev Mehmed Paşa adına şerhedilmiştir. Ayrıca Nâtıkî'nin Divanında Hüsrev Muhammet Paşa adına yazmış olduğu bir kasidenin de mevcut olması bu eserin Nâtıkî'ye ait olduğunu göstermektedir.⁵

⁵ ERKAL, Abdulkadir, 'Ahmet Dursun Nâtıkî ve Divanı Üzerine' , Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 20, Erzurum, 2002, syf 131

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN

2.1. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

ء : ' ,	ش : Ş, ş
ا : A, a, E, e	ص : Ş, ş
آ : Ā, ā	ض : D, d, Ž, ž
ب : B, b	ط : T, t
پ : P, p	ظ : Z, z
ت : T, t	ع : ' ,
ث : Ş, ş	غ : Ğ, ğ
ج : C, c	ف : F, f
چ : Ç, ç	ق : K, k
ح : H, h	ك : G, g, K, k, ñ
خ : H, h	ل : L, l
د : D, d	م : M, m
ذ : Z, z	ن : N, n
ر : R, r	و : V, v, O, o, Ö, ö, u, ü
ز : Z, z	ه : H, h, e
ژ : J, j	ي : Y, y, Ī, ī, i, i
س : S, s	خوا : H ^v ā, h ^v ā

METİN

[1b]

Ve minhü'l-hidâyeti ve't-tevfîk . Hâzâ Dîvân-ı Nâţıkî Aḥmed Dursun el-müftî bi-Medîne-i Erzurûm 'afâ 'anh. Ve tertîbi ve cem'îhi 'alâ tertîb-i ḥurûfû'l-hecâ'. Mine'l-evrâkeş 'şeyyet fî târîḥ-i sâl. Murğ-ı dil . Ve hüve erbe'atün ve seb'ün ve mi'etân u elfün. Min hicret-i men lehü'l-azze ve'ş şeref fî zemen'es şulţân ibnü's-şulţân Es şulţân el Ğazî 'Abdulmecid Ḥân İbn'üs şulţân el Ğazî Maḥmud Ḥân. İbn'üs şulţân el Ğazî 'Abdulḥamîd Ḥân min nesl-i âl-i 'Oşmân. Ebbedallâhü salţanatıhi ilâ-yevmü'l ḥaşri ve'l-mîzân naşrullâhü cünûde. Ve min yu'ínuhu ma'al fethu kılâ'u'l-'udvân yâ 'azîzü yâ müste'an . Yâ şâhibü'l-Ḳur'an. Fî küllî vakti ve zamân. Âmin yâ mu'in.

Bâb-ı Ḥarf'ül Elifî

1

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bismillâhırrahmânirrahîm

- 1 İbtidâ'-i 'aşk idüp 'aşkında bulgıl intihâ
Fâriğ-i dünyâ olup azâde olgıl kıl şafâ
- 2 Nefs-i şümüñ ağzına ur bir licâm-ı mu'teber
Yoksa serkeşdür 'azîzâ 'aşkdan kılar cüdâ
- 3 Hem şerî'at birle olsun cümle ef'âlün senün
Hem tarîkat içre bilgil terk-i 'aşk-ı mâsivâ
- 4 Bil mecâz olsun mecâzın şöñünü terk eylegil
Gör ḥaķîķâtdur necâtn boş durur dâr-ı fenâ

[2a]

- 5 Gördüğün işitdiğün hep dutduğın bir şey' olur
'Âlem-i 'ulyâya karşı mahv olur renc ü 'añâ
- 6 Kıl tevekkül bâb-ı Mevlâda diyüp ḥasbî İlâh
Çün ezel urdı kalem n'oldıysa oldu mâcerâ

- 7 Nāṭikā gezme fesād içre olursun ser-nigūn
Terk kıl çün cezā' bulasın 'ayn-ı şifā

2

**Der-Nu'ūt-ı Hāzret-i Mevlānā Ziyā'eddin Hālid el-Baġdādī Ḳuddise
Sırrıhu'l-'azīz**

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bāreka'llāh zihī 'aşq-ı cihān Mevlānā
'Arş-ı ferşinde bulan ulu nişān Mevlānā
- 2 Niçe biñ ḥamd [ü] şenā Hālik'a kim itdi 'ilāc
Bunca dil-mürdelere virdi ki cān Mevlānā
- 3 Maşrıq u maġrib[i] zabṭ itdi anuñ lezzātı
Maḥlaş[ı] birle ziyā virdi inān Mevlānā
- 4 Niçe kes añladı bildi şeh-i 'ālī oldur
Āferīn dir melek ü ḥūr-ı cinān Mevlānā
- 5 Bülbul-i bāġ-ı ḥaḳīḳat 'ākif-i bāb-ı Hudā
Fā'il-i cümle nevāfil oġunan Mevlānā
- 6 İsm-i pākiñ disem ol altı yüz otuz beş olur
Daḥı taḥlīde işāret kılnan Mevlānā
- 7 Seni bir kimse ḥulūş ile edinse merkez
Şebhesiz buldı necātı o nihān Mevlānā
- 8 Dönülür vāriş aña kim ider iḥyā şer'i
Daḥı feyzinde olur ins ile cān Mevlānā
- 9 Bulunur cümle mekānda ḥulefālar gerçi
Seniñ emrinde olur ḳuṭb-ı iṣān Mevlānā
- 10 Beni mest eyledi küllī daḥı meczūb kılop
Nefḥ-i şeyḥimde sezildi o zamān Mevlānā
- 11 Bu hidāyet daḥı tevfiḳ-i Hudā'dan oldı
Bulamazdım niçe biñ sāl fiġān Mevlānā

12

13 Hüsrev rûh-ı niyâzı daḥı cāmı Firdevs
Medhiñ[i] kılsa taşaddı vir emân Mevlânâ

14 İki dünyâdaki sultân seni medḥ idegelür
Her taşarruf saña tevfiẕ olunan Mevlânâ

[2b]

15 Nâṭıķı nuṭķuñ ezelden saña bu şân verir
Göñlüne cezbe virür daḥı zebân Mevlânâ

16

17 Muhtaşardur bu ma‘ânüm daḥı telvîḥ iledür
Belki bir tuḥfe-i râ‘ide beyân Mevlânâ

3

**Kaşîde-i der-Sitâyiş-i Şadr-ı Sâbık Meḥmet Şa‘îd Ğalip Pâşâ Raḥmetu’llâhi
‘aleyh**

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Şükr ü minnet luṭf idüp Perverdigâr
Gönderüp mülk-i vücûda hoş şafâ
- 2 Künt-ı kenzen sırrını icrâ idüp
Aḥmed ü Muḥtâr’a olsun merḥabâ
- 3 Ümmetinden niçe kesler feyz alup
Zâhir ü bâtındadır merd-i Hudâ
- 4 Şark u ğarb [u] berr ü baḥre ḥukm ider
Âl-i ‘Osmân pâdişâhı dâ’imâ
- 5 Anuñ içün ol ricâlu’llâh heb
Cân u dilden himmet ider ğâlibâ
- 6 Çün fuzûlî çâr icrâ eyleyen
Faşl-ı gülde gönderür bir mehliķâ

- 7 Şu kudûmundan zemîn ihyâ olup
Buldı dünyâ Hızır-veş neşv [û] nemâ
- 8 Çün şecer evrâkın ihrâc eyledi
Tâ'irân buldı bu dâğında rehâ
- 9 Güller ol dem keşf-i astâr eyledi
'Andelîbâna olur hayl-i sadâ
- 10 Ehl-i dillerde bu dem şevk-i cedîd
Söyledir Câmî gibi rengin edâ
- 11 Mecma'ü'l-bahreyn bulduk biz bu gün
Hikmetü'l-'ayna nazardâruz şehâ
- 12 Çün keşide oldı reyhânuñ bu dem
Cân dimâğında koçar gül pîr-i mâ
- 13 Şarf idüp himmet idüp idgâmile
Çün zamîrim râci' oldı câ-be-câ
- 14 Çok muḳaddem tâli geldi geçti heb
Müntecü'l-eşkâl olan geldi saña

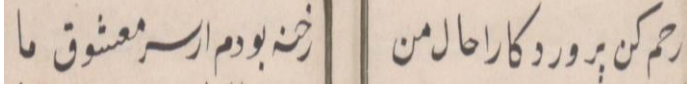
[3a]

- 15 Ma'rifet bâbında meşhûr eylemiş
Her dü 'âlemde olur aña du'â
- 16 Âferîn dir mâhtâb-ı âfitâb
Âşaf-ı zîşâna eylerler senâ
- 17 Çün bu Erzurum'a⁶ (Arz-ı Rûm'a) eylerse nâzar
Ehl-i hâl olur bütün şâhib-vefâ
- 18 Çok zamândur dürr-i yektâ gelmemiş
İşte geldi eyle haḳḳında revâ
- 19 Şâhibü's-seyf ü 'alem şâhib-ḳalem
Tab'-ı Mevlânâ'dır ânuñ 'âşıkâ

⁶ Kelimenin yazımında günümüz imlası esas alınmıştır. Divan'da bu kelimenin yazılışı için farklı imlalar da kullanılmıştır.

- 20 Çok zamandır böyle mesmü‘ eyledün
‘Akl-ı şâ’ib fikr-i rağbetdür bedâ
- 21 Bâ-ḥuşûş eyler seḥâ-yı Hâtem’i
Ḥubb-ı dervîşân olupdur reh-nümâ
- 22 Fi’l-ḥaḳîḳa nefs-i kâminden eşer
Vech-i pâkında bulundu zâhirâ
- 23 Çün vürûd birle tebdîl eyledi
Ehl-i ṭuḡyân eyledi vâveyletâ
- 24 ‘Âlemi dervîş olan ehl-i firâḳ
Kûs-ı ṭablından olurlar ber-hevâ
- 25 Çünki fermânîñ mübeyyen eyledi
Cânib-i şarka ser-asker dâ’imâ
- 26 Devlet-i servet musaḥḥar zâtına
Şadr-ı sâbîḳ bedr-i fâ’îḳ bir semâ
- 27 Tuḥfetü’l-emlâkdır seyrü’s-sülûḳ
Nuḥbetü’l-efkârdır vaḳt-i nümâ
- 28 Böyle bir mânend-i ḥüsrev gelmedi
‘İzzet-i şefḳat müyesser dâ’imâ
- 29 Ḥabbezâ eṭvâr-ı erkâna hemîn
Hem şerî‘at hem ṭarîḳat ‘ârifâ
- 30 İsm-i pâkîñ zîkr edenler feyz alır
Ol semiyî-i müctebâ Ğâlip Pâşâ
- 31 Haḳ Te‘âlâ zâtını ḥıfz eylesün
Farḳdan oldıḳca devri dâ’imâ
- 32 Ṭûḡ-ı sancâḡın dem-â-dem eylesün
‘Âl-i ‘Oşmân ol ki sende ṭâlî‘â
- 33 Düşmeni bed-ḥâ‘hın olsun ser-nigün
Ḥâk-i pâyüñ cümle nâsı tütîyâ

[3b]

- 34 Muhtaşır kıl zeylini merğūbdur
Gerçi elfāzuñ dokunmaz Nāṭikā
- 35 Şeş cihetden cevher-i tāriḥ denir
Şadr-ı sābıkdır efendim Ġālibā (1220)
- 36 Murğ-ı sāl olduğda tāriḥ murğdur
Çün tefe”ül eyledim buldum hümā
- 37 Vā’iz-i Kars’ı diyü meşhūr olup
Zāhir [ü] bātındadır bizde edā
- 38 Nakşibendī nakş olupdur bizlere
Cāmi’i Firdevsī Nizāmī ḥāmīyā
- 39 Gerçi eṭvārum zuhūrı penddir
Hem ḥaḳīḳat hem mecāza āşinā
- 40 Çarḥ-ı gerdün eylemiş ḳademde nūn
İstikāmet üzre geldüm bābıña
- 41 Lāzım olur bende-i nāḳizine
Bir ḡazel inşād ide şafvet-nümā
- 42 Bu gönül pervane-tek vermez şadā
Bāb-ı ‘aşḳa eylemişdür iḳtidā
- 43 Ruḥları gül lebleri ḥamrā’ gör
Raḳsda eyler nār-ı ‘aşḳa ibtidā
- 44 Ġamzesi hindū zekān Rūmī ola
İşvesi dillerde eyler ictilā
- 45
- 46
- 47 Gösterirse vech-i pākın seyr ider
Aḥter-i şems-i ḳamerler bir semā

- 48 Nâṭıkā her dem bu sözler ilhamdır⁷
Söyleyen sen söyletendür ol Hudā

4

Der-Tārīḥ-i Şadāret ‘Azmi Hüsrev Meḥammed Pāşā

mef’ülü fā’ilātün mef’ülü fā’ilātün

- 1 Çünkü saña sezādur luṭf-i Hudā ‘aṭādur
‘Ayn-ı hüdā bedādur şadr üzre ol hüveydā
- 2 Sultān hoş-emāna ‘Abdūlmecīd Hān’a
Virsin ‘ömr-i zamāna tahtında dā’im’ü’l-bekā

[4a]

- 3 Vāḳi‘ budur ki oldı ḥayrū’l-umūr gördi
Şeyḥū’l-vezīr buldı sultānımız sezārā
- 4 Maḡfūr-ı rahmet itsin meşhūd-ı ru’yet itsin
Sultān-ı cennet itsin Maḥmūd Hān-ı ‘uḳbā
- 5 Lākin bu dā’i Nâṭık şiddetle oldı ḥāriḳ
Te’līf oldı lāyık-ı ihzād-ı nev-ādārā
- 6 Çokdan beri efendim ‘ālemde dil-pesendim
Elṭāfına çü bendim eyle sürür icrā
- 7 Söyle bu demde Nâṭık cevherlü dürlü tārīḥ
Çokdan қо şarda lāyık Hüsrev Meḥammed Pāşā(1255)

5

**Der-tārīḥ-i Mansıb-ı Sābıkā Vālī-i Bağdād Dāvut Pāşā yuḥişşuhu bi’l-luṭfi
Mā-yeşā**

mefā’ilün mefā’ilün fe’ülün

- 1 Biḥamdi’llāh seza-ender-sezādur
Efendim ḥā’izī ‘ilm-i Hudā-rā
- 2 Seniñ nām-ı begendük luṭf-ı ḥaḳdur
Muḳaddem vālī-i Bağdād-ı Dārā

⁷ Mısrada vezin kusuru yapılmıştır.

- 3 Fehimdār olduğım zāhirle bâtın
Mükemmel zâtıña ‘ayn-ı kabâ-râ
- 4 Velâkin ister idim hâk-i pâya
Yüzüm sürem dem-â-dem mişl-i sârâ
- 5 Muḳadder böyle kıldı ğurbet içre
Selâmet birle dâ’im ol şafârâ
- 6 Behey Nâṭık kelâmıñ zeylini kes
Belîġi aşınâ her fende mâşâ
- 7 Nüh eflâk nâzır oldu târîhiñe
Müşîr-i Anḳara Dâvûd Pâşâ(1255)

6

Der -târîḥ-i Devletlû ‘Oşmân Nûrî Pâşâ

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Ḥabbezâ maṭla-ı envâr-ı vezâret geldi
Bu havâlî’i münevver ider oldu ḥaḳḳâ
- 2 Vâlî-i Erzen-i Rûm Muş ile Van el-ḥâķî
Cânib-i şarḳa ser-‘asker ne güzel luṭf u ‘aṭâ
- 3 Ne güzel şehre teşâdüf ki ḳudûm-ı ramazân
Ḳutlu gün bellü olur câ-be-câ oldu i‘lâ

[4b]

- 4 ‘Ömr-i sermed ile sultânımız olsun dâ’im
Bu mişl-i laṭîf ‘inâyetle vezîr-i ra’nâ
- 5 Nâṭıkâ dūr gibi târîḥ tamâm itdin sen
Bîl müşîr oldu belli nûrumuz ‘Oşmân Pâşâ(1253)

7

**Der-târîḥ-i Vefât Ḥacı Ḥalîl Efendi El-Müfti Bi-Ḳarş İbni Süleymân
Efendi El-Müfti Bi-Medîne**

Ḳarş-ı Erzürüm Raḥimehüma’llāhu Te‘âlâ

müfte'ülün fâ'ilün müfte'ülün fâ'ilün

- 1 Çünkü bu müftü'l-enâm eyledi uqbāya rāh
Kıldı bu dünyāyı hep āh u enīn u fenā
- 2 İbn-i Süleymān idi derdlere dermān idi
Müfti-i zīṣān idi eyledi 'ālem nidā
- 3 Vākı'ā Karş ehlini belki cihān ehlini
Hāşılı dīn ehlini eyledi ḥar ne sezā
- 4 'İlm-i şerīk olmuşuz ḥilme şerīk olmuşuz
Ābda şerīk olmuşuz vācib olupdur du'ā
- 5 Umarız Allāhdan oğlunu 'ālim idüp
Cedd-i Süleymān Efendi gibi virsin ziyā
- 6 Eyledüğüm āh [u] vāh firḫat için Nāṭıkā
'Āleme virdi elem çünkü kesildi şadā
- 7 Bīn iki yüz elli bir birde çıkar tārīḥi
Hācı Ḥalīl Efendi Firdevs buldu cehdā(1251 iḥrāc ile)

8

Der-tārīḥ-i Vefāt-ı Şarī Qurra el-Karşī

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Bu dünyādan ferāḡat itmek için
Ḥudā'dan da'vet oldu Şarī Qurra
- 2 Ne da'vet belki luṭf-ı 'ayn-ı vuşlat
Semādan rahmet oldu Şarī Qurra
- 3 Egerçi ehl-i Karş'a ḥüzn virdik
Maḳāmıñ rif'at oldu Şarī Qurra
- 4 Niçe şākirdlerin eserince kaldı
Ezelden şefḳat oldu Şarī Qurra
- 5 Seniñ nāmıñ bütün dünyāya şāmil
Eḥadden 'izzet oldu Şarī Qurra

[5a]

- 6 Bütün Karş ehli mâtem tıtdı ‘âlem
Serâdan ‘uzlet oldı Şarı Kırrâ
- 7 O dem ki rûh-ı pâki gitdi ‘arşa
Dinildi vuşlat oldı Şarı Kırrâ
- 8 Seniñ ef‘âl u aqvâliñ hamîde
Anınçün himmet oldı Şarı Kırrâ
- 9 Bu demde Nâtıkâ söylendi târih
Mekânıñ cennet oldı Şarı Kırrâ(1238)

9

Der-târih İştâbl-ı ‘Âmire Hâcî Memiş Ağa Sellema’llâhü Te‘âlâ

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 İsm ile maḥlaş[ı] bir pâşâ kerîm ‘ü’ş-şânın
Sâye-i devlet kıldı seni a‘lâ-i a‘lâ
- 2 Vâkı‘â sen gibi bir muḥlis bulmaz küberâ
Kavl [u] fi‘lin ki muṭâbık olagelmış âqvâ
- 3 Sizi bir kerre görüp kılsa maḥabbet bir zât
Seni terk eylemez kimseye vermez aşlâ
- 4 Anaṭolu қоқусы var ki maḥabbet ezeli
Ezelî lem yezelî virdi maḳâm-ı bâlâ
- 5 Bize ḥıdmet bu olur itmeli izhâr-ı nevâ
Çünkü gümrükci idiñ belдемize neşv ü nümâ
- 6 Vâkı‘â Aḥmed Efendi bizi talṭîf itdi
Merci‘ sensin efendim anı bildim ḳatâ‘
- 7 Çıkdı bir müjdecî Nâtık didi târiḥ-i tamâm
Rütbesi iştâbl Hâcî Memiş Beg ḥâlâ(1272)

Der-tārīḥ-i Maṣṣīb Devletlū Vecihi Pāṣā Yesrullāh-ı Murāde Fi Külli Ğadāt ve ‘İṣā

mef‘ülū fā‘ilātün mef‘ülū fā‘ilātün

- 1 Şükürler bî-nihāya ṭālī‘ler oldu mekşûf
Mânend-i âfitābân ṭulū‘ oldu i‘lā
- 2 Çünkü bu maşrık oldu mağrib gibi karan[l]uğ
Anatoli denildi buldı ziyā’-ı ḥālā
- 3 İtdi ezelde tevcīh bir vechile müvecceḥ
Gönderdi şarka şimdi müşīr-i kader i‘lā
- 4 Bağdād’a vāli oldu çokça menāzil aldı
Rütbe-be-rütbe buldu şulḥ-ı şalāḥı evfā

[5b]

- 5 Ni‘metler oldu şarka rahmetler oldu şarka
Geldi bu müftī şevka şenālar itdi icrā
- 6 Kılmağ gerek edālar medḥ-i şenā-sezālar
Geldi bu dem şafālar Erzurūm’ı⁸ kıldı iḥyā
- 7 Deh düş dūrer düzende tārīḥ-i cevher ile
Erzurūm’a sāye-endāz ḥaqqā ki Vechi Pāṣā(1282-10 iḥrāc 1272)

Der -tārīḥ Vālī-i Erzurūm der-devletlū ‘Ārif Pāṣā Yuḥiṣṣu‘llāh-i Te‘ālā Bi‘l Ḥayr-ı Mā Yeṣā

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Güzel ḥāl güzel māl güzel sāl gül-i ra‘nā
Güzel mesrūr güzel meysūr güzel mebrūr güzel dünyā
- 2 Gelüpdür Vālī-i Ḥarput bu Erzenrūm’a maṣṣıbla
Muvaffağ eylesin Yezdān umūrın dā‘imā sehlā
- 3 Şerī‘atce ḥaḳīkātce muḥabbetçe vezīr ekrem
Bunu kāmīl olan añlar ki bilmez nāsī-i sehlā

⁸ Vezin gereği Erzurum kelimesi bazı yerlerde Erzurūm olarak kullanılmıştır.

- 4 Muḳaddemce biraz meksūr-ı alb olmuřidim ammā
Efendimiñ udūmiyle ki mesrūr olmuřum aā
- 5 Benim annım bu ‘ālemde bu sāl ire olur ni‘met
Meřeldir utlu gūn belli ki mařrıdan olur peydā
- 6 Behey mergūb behey malūb behey mabūb behey manřūb
Seniñ vatinde oř oldu bu ūmmet cūmlesi bařā
- 7 ıınca yek bu tārīden hesab ūzre olur Nāı
Bu Erzenrūm’ı buldı gel abībā ‘Ārif Pāřā (1303-30 irāc 1273)

12

**Der-tārī-i Cennet-zāde ıyā Pāřā Yuışşu‘līh-i Te‘ālā Bī‘l-ayr-ı Mā
Yeřā**

mef‘ūlū mefā‘ilūn mef‘ūlū mefā‘ilūn

- 1 Sōzūm yaıřır her dem mediñ ide gelmiřdūr
Gūn yařı olur ise ālī‘de olur iřā
- 2 Hātem gibi vāı‘de isān ide gelmiřdūr
Cennet gibi nām ile meřhūrdur ol bařā
- 3 İmrūz gūzel rūtbe manřıbdā olur zūhre
Devrānıñ olur yaşı herkesde dir mā-řā
- 4 Bat ūzre řafā eyle řadr ūzre řenā eyle
il‘atle nidā eyle ūnkūm bulunur inřā
- 5 Cevherle bu dem Nāı tārīini Pāřānıñ
Mīrū‘l-ūmerā el-ān aā ki ıyā Pāřā (1272)

[6a]

13

Mu‘amma-gūne Gazel

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

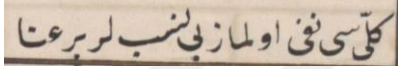
- 1 Yūz otuz tosan toz yıl cem‘ olanda ey řehā
Ōyle bir mabūb isim olmuř olur andan řafā
- 2 Vāı‘ā ‘abd-ı İlāhī seyre ımışdır bu gūn
řaıb-i zı‘n-nūr meřhūr bulmadı dār-ı fenā

- 3 Neylesin ‘âşık olan zât bulmamış bir rişte’i
Dehr-i dūnuñ muḳtezāsı geh şafâ geh[i] belâ
- 4 Mîm görsem dâ’imâ üç zâta ṭab‘ım meyl ider
Lâm görsem nefretimden oluram şâhib-cezâ
- 5 Nâṭıķâ her söz içinde şıdķ-ı kâzib gizlidir
Fecr-i kâzib maḥv olanda keşf olur bâb-ı du‘â (1272)

14

Gazel

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Görmedüm dünyâda bir kesden vefâ
Dâ’imâ eyler cefa-ender-cefâ
- 2 Oḳunur zâhirde tilmîzler veled

- 3 Beslesin bir cüz vey dâ’im nân eyle
Kelb olur ḳapar ayağın bî-ḥayâ

[6b]

- 4 Eylesin iḥsân iḥsân üstüne
Aşl-ı dūn itmez aña aşlâ şenâ
- 5 Nâṭıķâ bildiñ şıdīķ [u] ḥâ’ini
Genc olup târiḥiñ olmuşdur bedâ (73)

15

Gazel

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 ‘Îzârîñ la‘l-i mercândır o mercan⁹ mercân-ı ḥamrâ
Saçîñ bir misk-i aḥsendür o miskiñ revnaķ-ı nesrâ
- 2 Hevâ vechindedir sevdâ o sevdâ sevde-i Mecnûn
O Mecnûn mecnûn-ı Leylâ o Leylâ Leylâ-i zîbâ

⁹ Uzatma kullanılmamıştır.

- 3 Baķışñ rabṭ-ı zābıtdır o zābıt zābıt-ı muḥriķ
O muḥriķ muḥriķ-i ṭālib o ṭālib ṭālib-i servā
- 4 Boyun nīhāl¹⁰-i ‘ar‘ardır o ‘ar‘ar ‘ar‘ar-ı kāmīl
O kāmīl kāmīl-i kevşer o kevşer kevşer-i ihlā
- 5 Dedin Nāṭıķī fāriķdir o fāriķ fāriķ-i sāķī
O sāķī sāķī-i mużmer o mużmer mużmer-i bālā

16

Gazel

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Başıımız üzre oturur ḥayli zamāndur ammā
Ne sorar ḥālimi benden ne de merhem cānā
- 2 ‘Özrini kıldı füzün ḳader-i ḳadre ḳalmaz
Bu ne zālīm ķişı dürr-i varımı kıldı yaǧmā
- 3 Ḥāk-pāyidir ne eyledüm irḥā’-yı ‘inān
Bu ḳadar nāz-ı niyāzım ne pül eyler ne de pā
- 4 Ne kelām üzre olur rabṭ bu fende ey dil
Bulmam faşlını bāb içre nedir Bārī-i Ḥudā
- 5 On iki ‘ilm bu Nāṭıķ okudur leyl u nehār
Ne dürür ‘ilm-i muḥabbet beni yandırdı şehā

17

Bāb-ı Ḥarf’ül Bā’

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[7a]

- 1 Yā Resūlu‘llāh şefā‘at eyle ol vaķt-ı ḳarīb
Kimseden etmem recā’ı sensin ol ‘ādil ḥabīb
- 2 Tā ezelden naķş olupdur cümle teblīǧñ baña
Ümmetī dirsın önünde sensin ol şāḥib ḥabīb

¹⁰ Müstensih metin bazı Arapça kelimeleri yanlış yazmış.

- 3 Niçe feryād itmesin ol ‘āşık-ı¹¹ bî-çāreler
Tercümān sensin arada neylesün şeyh-i necīb
- 4 Menba‘-ı maḥlūk olupdur rūḥuñuñ sermāyesi
Hem vücūduñ raḥmeten li‘l-‘ālemīndir yā lebīb
- 5 Evliyā’ u enbiyānıñ serverisin her zamān
Cümle anda nefsi derken sensin ol şāfi‘ edīb
- 6 Öyle ikrār eyledim tā keşf olanda ol livā
Bil livā‘ü‘l-ḥamd olupdur ehl-i derde çün naşīb
- 7 Nāṭıķı küstāhlık birle niyāz ider saña
Yā nebi‘ya’llāh ḥalāş it ol gün olduķda ḥaṭīb

18

Der-sitāyiş İbrā‘il Nāzırı Aḥmed Pāşā Raḥmetu’llāhi ‘Aleyh

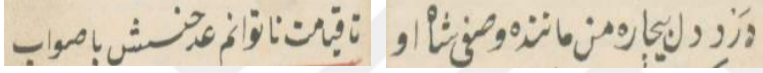
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ḥamdüli’llāh kim virildi malsa‘-ı ‘ālī cenāb
Ḥabbezā vaşf-ı ḥişālinde olurlar kām-yāb
- 2 Cevher zātında dūrler dürr-i yektādır şehā
‘Āleme verir ziyā-ı şūret-i ‘adl-i ḥiṭāb
- 3 Menba‘-ı ‘ayn-ı şafādır āşaf-ı zi-şānesi
Merkez-i nūr-ı Ḥudā’dan geldi eṭrāfa cevāb
- 4 Hem-nişīn-şadr-ı şābık hem sipehsālār-ı şark
Görmemişdür böyle bir bālā-nijād çarḥ-ı ṭolāb
- 5 Kanda feryād itmesün ol bülbul-i bîçāreler
Gonce-veş oldu vezīri vālī‘-i Arzrūm’a nāb
- 6 Tā ezelden görmemişdir böyle bir pāşā-yı dīn
Şems-i ḥāverden işāret şer‘-i ğarrā oldu tāb
- 7 Bir ḥuşūş icrāda ḥaḳḳ-ı Ḥaḳ’dan olmazlar ba‘īd
‘Aşr-ı pākinde dirildi cümle ‘ālem nüh kıbāb

¹¹ Terkip yerine belirtme hali kullanmış.

- 8 Şoḥbeti ‘ayn-ı şifâdır emrdir nefs-i necât
Kurtulur ğamgîn olanlar sâyesinden bî-ḥisâb
- 9 Görmedi hem bilmedi bu âsumân bâ-tıbâk
Böyle bir mânend-i râğıb böyle bir Hüsrev cenâb
- 10 Emr ider şarkâ ğurûba cümleler münkâd olur
Serkeşi bed-nâm olanlar cümlesi olur kebâb

[7b]

- 11 İctimâ’ı k’ol şüreyyâ kâdrdir bedr-i münîr
Cümle itbâ’-ı kevâkib bundan eyle[r] iktisâb
- 12 Ol ḥümâyûn çetr-i bâlâ kehkeşân mânenddir
Kûs-ı taḥlînda irişdi şad buġâta ıztırâb
- 13
- 14 İsm-i pâkinden sezildi şükr ü ḥamde bir nidâ
Nâm-ı Aḥmed Pâşâ’dır kim şadr-ı sâbık âfitâb
- 15 Gel gönül sen dâ’im ol kim ḥoş du’âdan çok eşer
Virsin ol Perverdigârım her murâda feth-i bâb
- 16 Gün-be-gün olsun resîde-i kısmet-i maṭlûb hep
Ser-te-ser bulsun merâtib her tevâbi’ şeyḥ [ü] şâb
- 17 Rûḥ-ı râğıbı niyâzı itseler medḥiñ eger
Ol Furât-ı nehrden bir şemme kıalmazlar kitâb
- 18 Neylesün biçâre dil ‘aczini kıldı i’tirâf
Bir şecâ’at kânıdır kim âferîndir mâhtâb
- 19 Baḥş buyursın ol penâhım şâh-ı Maḥmûd’a anı
Ol dilîr pâdişâhıñ cümle ḥalkâ sâye-yâb
- 20 Kâdrini kılsın mu‘allâ taḥt-ı baḥt üzre kâdîm
Kendini ḥıfz itsün Allâh görmesin ḥiç inkılâb
- 21 Nâṭikî nuṭkuñ ezelden kılmıyor pervâne tek
Elleriñ ref it du’âya İzid eyler müstecâb

- 22 Muhtaşır kılmak münāsib bu kelāmıñ zeylini
Olmasun taşdı'a bā'ış itmesünler der-rikāb
- 23 Müstezād olsun cihānda 'izz-i nūr-ı devletiñ
Ber-ķarār itsün İlāh'ım tūğ-ı sancağın me'āb

19

Gazel

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Derūnum dāğ dāğ üzre nedendür bilmedim yā Rab
Şafāda nār u nār üzre nedendür bilmedim yā Rab
- 2 Muhaşşıl kendi kendimden uşandım bu cihān içre
Bu göñlüm hār hār üzre nedendür bilmedim yā Rab
- 3 Ķarīnem pūr-'inād olmuş celisim pūr-şedād olmuş
Cefāda kār kār üzre nedendür bilmedim yā Rāb
- 4 Benim zannım bu 'ālemde ne 'ālemler şafā eyler
Ne cāhil yār yār üzre nedendür bilmedim yā Rāb

[8a]

- 5 Ne hāşıl i'tibār-ı halkdan dūr ol behey Nāţık
Seniñ 'aşkıñda zār üzre nedendür bilmedim yā Rāb

20

Gazel

mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün

- 1 Hāşret-keş-i dildārım bilmem nideyim yā Rāb
Vuşlat-keş-i dīdārım bilmem nideyim yā Rāb
- 2 Yandırdı beni 'aşkı öldürdü beni şevķi
Şohbet-keş-i aḥbārım bilmem nideyim yā Rāb
- 3 Her demde anıñ sırrı kalb üzre olur ḥarī
Meylinde olur iksār bilmem nideyim yā Rāb
- 4 Va'dinde ider halkı şadrında ider elfī
Hāl üzre ider eş'ār bilmem nideyim yā Rāb

- 5 Nâṭık seniñ ol nuṭkuñ nuṭkunda olan luṭfuñ
Her demde ider izhâr bilmem nideyim yâ Râb

21

Ḥarf'ül Tâ'

Vezin : 6+5 11'li Hece Ölçüsü

- 1 Bülûğ-ı belâgat buldı bu cânım
O vaḳit de geldi serime ğurbet
Niçe gün niçe yıl ḳaldı durağım
Yine şimdi geldi ferime ğurbet
- 2 Şehr-i mübârekdir şehr-i Ramazân
Her çâķere eyler bir dürlü iḥsân
Niçe kimselerde itdiler iz'ân
Anı da dolandı derime ğurbet
- 3 Keremler kânıdır ol Rabb-ı Vedûd
Kimiñ eyler hûbûṭ kimisi su'ûd
[8b] Kimi ke'l-'ademdir kimisi vücûd
Kimi de istiyor serime ğurbet
- 4 Hıfẓ ideyor seni ol Rabb-i Ḥâlîķ
Elbette gönderir rızķıñ ol Rezzâķ
Ĝurbet dedikleri ḳabirdir Nâṭık
Şimdi niçün dirsın serime ğurbet

22

Velehu Eyzan

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 İlâhî sen keremler şâhibisin cümleye luṭf et
Huşûsâ 'âķl-ı nâ-mevcûd olan maḥlûķuña 'aṭf et
Bu 'âciz ḳullarıñ 'isyânını sen dâ'imâ leff et
Ki 'arş u levḥ [u] şıbyân ḥürmetine yiryüzün şarf et
Emândır el-emân yâ Rab bize raḥmetlerin keşf et
İñâyet eyle Yezdânım ulu ni'metlerin luṭf et
- 2 Semâdan fetḥ u bârânıñ nuzûl eyle şafâ olsun
İrişsin şark u ğarba intiḥâb üzre nevâ olsun
Şağır u pîr u ḥayvâna seniñ raḥmiñ ğıdâ olsun
Yetim u ṭul [u] öksüze zeminiñ sûdvâ olsun

*Emândır el-emân yâ Rab bize rahmetlerin keşf et
İnâyet eyle Yezdânım ulu ni'metlerin lutf et*

- 3 Utandırma bizi yâ Rab seniñ dergâhına geldik
Yüzü kara günahkârân recâ'-i mâhına geldik
Kimi sâkit kimi Nâţık bugün öz râhına geldik
Kabûl eyle du'âmız ey hüdâ biz şâhına geldik
*Emândır el-emân yâ Rab bize rahmetlerin keşf et
İnâyet eyle Yezdânım ulu ni'metlerin lutf et*

23

Velehu Eyzan

mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Bu kadar feraḥ-ı dünyânın ey tâlib-i râḥat
Efrâḥ[1] dahı soñra virir kendüye şıklet

[9a]

- 2 Şandük-ı şadefden iderim dürrümü ihrâc
Elmâs-ı cevâhir bulamam edeyim ülfet
3 Ol fitne viren çeşm-i ruḥun lâledir ey şâh
Cünbüş[i] anın za'f-ı beden 'âşıkâ illet
4 Pendimi egerçi begenir rûḥ-ı melekler
Muḥtâr-ı şihâḥ üzre düşer bunlara diḳḳat
5 Nâţık dahı sen eyle bugün dünyâdan âl öz
Enfâs-ı mümeyyiz olana geldi bu cihet¹²

24

Târîḥ-i Ğazel

mef'ûlû fâ'ilâtün mef'ûlû fâ'ilâtün

- 1 Hîkmetce oldu işler hey'etce oldu işler
'İbretce oldu işler insân[a] geldi hayret
2 Bildiñ mi sen cihânı seyr eyle hüküm-i şanı
Bulduḳ emn [ü] emânı cihânı aldı 'usret

¹² Yazım hatası yapılmıştır.

- 3 Hüküm ezelden olmuş levh üzre nakş olunmuş
Bildik bu demde n'olmuş 'âlemde oldı gayret
- 4 Meclisde oldı tebdîl haylice oldı tenzîl
Vecîhî Paşa tenzîl 'ârifler itdi himmet
- 5 Altı cihet gözetdi târîh-i cevher itti
Müftî Efendi Nâţık 'azlinde giydi yüsr et (1267+6 ilhâk 1273)

25

Luğaz-ı Cân-fezâ Harf'ü's-Şâ Şeyh Mu'ammâsı

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Nedir ismin dedi cânım müşelles
Telaffüz eyle olsun hem müşelles
- 2 Didim şâhânedir ma'nîsi anıñ
Didi ma'nîleri olmuş müşelles
- 3 Didim ma'nîleri kandan gelürler
Didi her birleri olmuş müşelles
- 4 İkisi zâhir olmuşdur efendim
Biri vaktinde olur hem müşelles
- 5 Didim Nâţık bu remzi fehm idenler
Hemân dünyâda olsunlar müşelles

[9b]

Bâb-ı Harf'ül Cîm

26

Kaşîde-i der-medh-i Mîr-i Mîrân Vâlî-i Karş

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Gel berü ey fâ'ik-i nâs ister iseñ infirâc
Tal me'ânî yollarına kıl sülûk-ı intihâc
- 2 Âdem[i] ihyâ ider bir kez işit sen şoĖbetiñ
Dâ'imâ şadrında şâbit eylesün bî i'vicâc
- 3 Gerçi hâsid şerr-i nakmetde olursa lâ-yesûd
Fırşat[ı] versin Te'âlâ himmet-i hünkâr 'ilâc

- 4 Bir Һuṣṣ ki aṣl-ı bālā kendi hem i'la nijād
Devr idelden gelmemiştir aṣlā olmaz iḥtilāc
- 5 Menba'-ı 'aynū'l-ma'ārif ma'den-i kenzü'l-kemāl
Ḳāhır[i] a'dā'-yı dīndür rāğīb-ı zū'l-iḥtīyāc
- 6 Hük-m-i şer'īn iktizāsınca olur her
Hamdūli'llāh ol İlāhī virdi bize böyle tāt
- 7 Mīr-i mīrān-ı kerem ki destūruñ fevkindedir
Vālī-i serḥad-ı menşūr emrine olup revāc
- 8 Ḳarş'ı ma'mūr olalı itmiş degildir kimseler
Ol ki erbāb-ı 'ulūma itdi i'zāz-ı nitāc
- 9 Hem müdebbir hūşī anıñ zatı i'la kendi bir
'Aşrının Rüstem-emīn[i] şübhe yokdur gözün aç
- 10 Ruḥı ra'nā-ı niyāzı medḥ itmekde hilāl
Belki cām-ı iştret itse bizlere ola
- 11 Bu çerağın tārīḥi hem manşūbuñ tārīhidir
Dā'imā itsin İlāhım gün-be-gün yansın sirāc (1224)
- 12 Cümle eyyāmın mürûrunda ola devlet füzûn
Tā ki a'dā'-yı münāfık yāne ola yalın aç
- 13 İdemem vaşfın şümārı lāzım oldu iḥtişār
Līk Nāṭık bir du'ādır rûz-ı şebde elin aç
- 14 Bedr-i tāmında kurulsun pek dilāver serseri
Şad hezārān 'asker ile idesin dürlü mizāc
- 15 Fetḥ ide inkār-ı bāb[ı] yıldura her düşmeni
Cāhı şadrında otursun 'ömr oldıķça ücāc

Gazel

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[10a]

- 6 Cevr ile me'lûf olan ma'sûka dūçâr olma hîç
Nâz ile ma'bûd olan maḥrûka dū-çâr olma hîç
- 7 Yânedir cevır [ü] cefâsı 'âşık-ı dil-keşleri
O mişillü bî-vefâ medkûka dūçâr olma hîç
- 8 Ṭab'-ı dilberde nezâket gerçi bir şân gösterir
Çok 'inâd üzre olan maḥnûka dūçâr olma hîç
- 9 Vâkı'â dilberleriñ kibrine olmaz i'tibâr
Bâd-ı mağribden eşer yel bûka dūçâr olma hîç
- 10 Nâṭıkâ gelmez vefâ ol serkeş-i bî-baḥtdan
Böyle hâl ile muḥavvel nûka muḥtâç olma hîç

Bâb-ı Ḥarf'ül Ḥâ', Dūçâr bedel

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Kılınsı seni şâhib-neşâṭ gelsin şafâya her şabâḥ
Gözler görüp ol gözleri gelsin edâya her şabâḥ
- 2 Müşg-i 'anberi қоқlarız kâkül perîşân şâķileriz
Ol cism-i pâkı yoklarız gelsin edâya her şabâḥ
- 3 Vâkı'da cennetden gelir ğulmân gibi şîrler bilür
Ehl-i cinân anı görür gelsin şenâya her şabâḥ
- 4 'Âşıklarıñ eyler fiğân görmüş degildir ins ü cân
Bes bellü olsun armağân gelsin du'âya her şabâḥ
- 5 Nâṭık bu dem eyler sürür her laḥzda olur şabûr
Ma'sûkumuz oldu ğayûr gelsün cilâya her şabâḥ

Bāb-ı Harf'ül Hā'

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

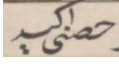
- 1 Devālar eylemiş her derde ol şūh
Şefālar eylemiş her derde ol şūh
- 2 Belī bir sırrile āgyāra gitmiş
Aradım bulmadım her nerde ol şūh
- 3 O şūhuñ ruḥları al üzre olmuş
Leb-i ḥandān ile perverde ol şūh
- 4 Niçe 'āşıqları derbend-i kākül
Güzelce tāt olur her serde ol şūh
- 5 Behey Nāṭık nedir 'aşk-ı İlāhī
Ḥaḳīkat bābına ser-gerde ol şūh

[10b]

Bāb-ı Harf'ül Dal

**Der-tārīḥ Şehzāde-i Cevān-Baḥt 'Abdülḥamīd Ḥān Ṭālla'illāhu 'Ömrühu ve
Beḳāhu İlā Yevmü'l Mizān**

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥabbezā şad ḥabbezā iḳbāl-i 'ālem ḥabbezā
Buldı luṭfundan bu dem sulṭānımız
- 2 Vāḳı'ā kıldı ezel teşrīfini temcīd ile
'Ālemi] mesrūr idüp kıldı kerem itdi sa'īd
- 3 Devlet-i 'Oşmāniyān kıldı ebed mülküñ ḥaşīn
Şer'-i ḡarrāya şıyānet eyledi oldı mecīd
- 4 Hem müşīrān[1] farīḳān[1] livāyān bu dem
İtdiler icrā-yı tehniyye meserretler medīd
- 5 Erzenerrüm içre vālī-i himem kıldı kerem
İtdi tekml-i meserret her vüçūh ile sefīd

- 6 Çün halîfe oldu ol şems-i sa‘âdetten peder
Zıll-ı ma‘bûd-ı haķıķi çün ezel itmiş serîd
- 7 Bi’l-‘umûm herkes du‘acı hâlişâ ‘âlemleri
Eylesün tahtında dâ’im her hâtırlardan ba‘îd
- 8 Gerçi her yerde tönalma ile itdiler sürûr
Her kemâl üzre bu dem Hâcî Halîl Pâşâ sa‘îd
- 9 Çünki ol şehir-i mübârekde şıyâm üzre kıyâm
Hoş olur erbâb ‘indinde bulur ehl-i şehîd
- 10 Vâķı‘â rûz-ı mübârekde bu şahrâlar didi
Âferîn ey pâdişâh-ı Hâzret-i Sultân Mecîd
- 11 Çok zamândan arz-ı şahrâ şahre-i şammâ idi
Hamdülil‘lâh çün işitdiñ nesl-i pâkinden hamîd
- 12 Bu meşeldir Hâzret-i Âdemden olmuş nesl-i pâk
Haķ Te‘âlâ eylesün insân[ı] haķ üzre ‘abîd
- 13 Vâķı‘â aşhâb-ı dil sâkit iken nâtiķ olur
Vâcib-i ‘adî şenâ târiķe virdim hâyıl-i cîd
- 14 Medh-i pâkiñ itmede yokdur kuşûrum her zamân
Ni‘met-i ‘Oşmâniyân olmuş ciħânda hoş-bedîd
- 15 Vâķı‘â hizmetde olmaķdur merâmım rûz [u] şeb
Şer‘i ğarrâya şıyânet birle icrâyı ümîd
- 16 Murğ-ı hayy târiķidir târiķ bir mışrâ’dır
Beyt-i âhirde tamâm it böyledir resm-i cedîd (1258)

[11a]

- 17 Nâtiķâ üçler çıkup târiķ-i tâmiñ söyledi
Merkez-i nûr-ı hidâyet maţla‘-ı ‘Abdulmecîd (1261-3 iħrâc 1258)

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Ol seyyidü'l-sādāt kim hem-nāmı şîr-i zi'l 'ibād
Fevvâresini fevrce gördüm de oldum dil-güşād
- 2 Bir hoş mekândır bu mekân her demde eyler şādumân
Çün dört taraftan armağan cārî olupdur âb u bād
- 3 Ahfâd-ı şeyhiñ menzili taṭbîk-i emre maḥfili
Haḳḳı Efendi maḥmili nuṭkındadır bisyâr şād
- 4 Çünki işâret eyledi hoşça beşâret eyledi
Eyyânın işbât eyledi devrinde ol şeyhü'l bilād
- 5 Seyyid 'Alî'dir nāmıñız cümle ḫalâyık rāmınız
Ḥayr eylesin encāmınız Nâṭıḳ du'ası pür-sedād (1241)

'İydiyye-i Merḫûm Gâlib Pâşâ

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Bâreka'llâh zehî melṭafa-i yevm-i sa'îd
Saña tefvîz olunur 'afv ile gufrân-ı mecîd
- 2 Ne güzeldir ramazân ayı gibi leyle-i ḳadr
Ḳadrini bildi ḳadirde ne ḳadar merd-i ferîd
- 3 Sırr-ı eltâf-ı İlâhîde bu ecr-i şâ'im
Ru'yet-i pâki sebep oldu dilâ eyle ümîd
- 4 Her 'amel ḥadd ile miḳdâr ile taḥrîr olunur
Şâ'im-i şehir olanıñ ecrde ma'lûm-ı ḥamîd
- 5 Hele eyyâm-ı mübârekde olan mülṭâf-ı hû
Ḳadr-i a'lâya çıkar çünkim ola fîṭrat-ı 'ıyd
- 6 'İydımız 'ıyd-ı mükerrer ḳılınur hâtifden
Düşmeni pâdişâh-ı Rûmî daḫı oldu ḳadîd

- 7 İnebolu dahı feth olsa gerekdir tîzce
Ger meserret haberîñ söyledi efvâh sedîd
- 8 Dil-i zâhid ne bilür mertebe-i bayrâmı
Ehl-i dillerde olur bûse-cebîn hemm-i cedîd
- 9 Feraḥ-ı zevk u şafâ rûḥa cilâ eyleyicek
Bu ḥuceste-dem olur zihnimiz oldu çü reşîd

[11b]

- 10 Açulur ḥoḳḳa-i dehenle ruh-ı lâle ol vakt
Nâsiḥ u nâtık olan gerçi nazardan çü ba'îd
- 11 Senesi biñ iki yüz kırk üçünüñ târiḥini
İyd-ı fîr oldu efendim ne güzeldür cedîd
- 12 Ya'ni kim 'ıyde varılsa o mübârek 'asker
Ḥazret-i Âşafide lâlelenür yevm-i mezîd (1243)
- 13 Ḥazret-i pâdişâhı ismini manşûr etmiş
Tâ ezel yazdı ḳalem nuşret-i fi'âl-i mürid
- 14 Ḥabbezâ Ḥazret-i pâşâ-yı veliyü'n-ni'met
İftihâr-ı 'ulemâ 'asker-i manşûr-ı vaḥîd
- 15 Anı maḥfûz ḳılup maḥfaẓa-i Yezdânî
Erzenü'r-Rûm'a olup merḥamet-i ferd-i aḥîd
- 16 Âşaf-i ğâlib-i ser-'asker-i şarkîde nizâm
Nâm-ı vâlâsı Muḥammed ola her ân sa'îd
- 17 'Ömr-i eyyamıñ efendim dahı devlet iḳbâl
Eylesün Ḥazret-i Ḥaḳ keşret-i tevḳîr medîd
- 18 Sizi vaşf itmege cânâ dil-i Nâtık her ân
Alışp terk idemez medḥiñi eyyâm-ı sefid
- 19 Bundan aḳdem dahı târiḥ-i sarây-ı 'âlî
Ḥakipâye ola meşhûr-ı müzeyyenle cedîd
- 20 Câmî fûrûs-ı Nizâmî dahı Ğâlib Râġıb
Görse 'ıydiyyemizi medḥe sezâ oldu bedîd

- 21 İhtisâr olsun efendim size taşdî‘ olmaz
Hayl-i emsâli pesendide bulunsun her ‘ıyd
- 22 Tûğ-ı sancağıñ efendim açıla her sâ‘at
Düşmeniñ düşe ayağa ola eyyâmı şedîd

33

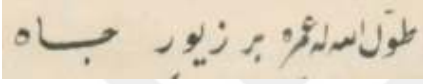
**Kaşıde-i der-Nu‘ût-ı Hâfız ‘Ali Pâşâ ve der-Târîh-i Ferzend-i Muḥammed
Sa‘îd Beg Nâlu‘llâhü Murâdühümâ**

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Saña ḥamd olsun İlâhî kereminden irşâd
Eyledüñ ehl-i dile sāye-i destûr-ı ‘ibâd
- 2 Nîçe şad nîçe hezâr eyledim ol şâha şalât
Vâcib-i zimmet olupdur ki odur ḥayr-ı murâd
- 3 Daḥı âline hem etbâ‘ına olsun teb‘ân
Daḥı ol âşaf-ı zîşâna ki bâ‘iş inşâd
- 4 Ba‘d ezîn-i âşaf-ı tâ‘zîm ile terķîm itsem
Sāye-i himmet-i şultân penâh-ı efrâd

[12a]

- 5 Nîçe sâl eyledi ‘âlemde vezâret ma‘lûm
Eyledi Ka‘be’ye ḥüccâcını îşâl ile şâd
- 6 Tâ‘if-i Merve Şefâ râst-ı ḥicâz-ı bülegâ
Hâfız mevhibe-i luṭf-ı İlâhî daḥı dâd
- 7 Feraḥ-ı edmiyân u daḥı mîr-i ḥüccâc
Ma‘den-i ḥilm u ḥayâ zî-ḳalem ü isti‘dâd
- 8 Riḳḳat-i ehl-i ârâ şohbet-i pür-ḥikmetdir
Maḥrem ‘ilm ü hûner mûnaşib-ı a‘lâ-[y1] bilâd
- 9 Gel gönül vaşf idelim medḥ idelim zâtını kim
Görmemiş mişli[ni] ḥükmünde anıñ çok emcâd
- 10 Nâm-ı bālâsı anıñ Hâfız ‘Ali Pâşâ’dır
Maḡrib ü maşrıḳa taldı şeref ü ḳavl-i sedâd

- 11 Mesned-i munşib-ı Erzurüm iken ol pâşânın
Aña gönderdi Hudâ bir veled-i pâk nevzâd
- 12 Ehl-i dil zümresinde lâzım olan bir hıdmet
Anı bir hoşça edây_ile ide sâlini yâd
- 13 Nâm-ı vâlâsı Muhammed sa‘îd olsun her rûz
Peder ü maderi dâ‘î dahı heb ehl-i sevâd
- 14 Bu hüceste-dem olup geldi bize şevk-i cedîd
Tehniye-güne terennüm idelim hem feryâd
- 15 Seferü’l hayrdan ‘ağd-i evvel ihrâç kılup
Buña târîh düşer baht-ı sa‘îd ola mebâd
- 16
Cümle evlâd ile ittibâ‘yla olsun âbâd
- 17 Vâlî-i Çıldır iken bizlere gönderdi Hudâ
Cânib-i şarkı ser-‘asker dahı ola müzdâd
- 18 Ma‘rifet aňladığı bizlere bir ni‘metdir
Râğib u Hüsrev-i şâni dahı ehl-i naqqâd
- 19 Eyledi Van’a nîzâmı dahı münkâd kılup
Cümle sultâna itâ‘atsız iken ehl-i fesâd
- 20 Kesdirüp kellesini pâşâ-yı dervîşin kim
Gönderüp bâb-ı şehinşâha ki itsin iscâd
- 21 Hıfz-ı İzid aña olsun ki o durur hâfız-ı dîn
Merhamet birle karar eylesün ol ehl-i cevâd
- 22 Dahı virsün aña ol câh-ı cedânı her gün
‘Avn-ı sultân kılup kendisine hem imdâd
- 23 Nâtiqâ gerçi sözüñ cevher-i lü‘lû gibidir
İhtîşâr olsa bunuñ kıymeti olmaya kesâd

[12b]

- 24 Nîçe şeb tâlî'imiz vâdî-i hayretde iken
Şanki ilhâm kılpup kalbe tulû' itdi ciyâd
- 25 Tûğ-ı sancağıñ efendim ola maḵsûda revân
Düşmeniñ rûları olsun pâyiñe ḥâk-i sevâd

34

Der-Sitâyiş-i Hüsrev Muḥammed Pâşâ¹³

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Saña ḥamd olsun İlahî kereminden irşâd
Eyledüñ ehl-i dile sāye-i destûr-ı 'ibâd
- 2 Nîçe şad nîçe hezâr eyledim ol şâha şalât
Vâcib-i zimmet olupdur ki odur ḥayr-ı murâd
- 3 Daḥı âline hem etbâ'ına olsun teb'ân
Daḥı ol âşaf-ı zîşâna ki bâ'ış inşâd
- 4 Ba'd ezîn-i âşaf-ı tâ'zîm ile terķîm itsem
Sāye-i himmet-i şultân penâh-ı efrâd
- 5 Nîçe sâl eyledi 'âlemde vezâret ma'lûm
Eyledi Ka'be'ye ḥüccâcını îşâl ile şâd
- 6 Tâ'if-i Merve Şefâ râst-ı ḥicâz-ı bülegâ
Ḥâfız mevhîbe-i luṭf-ı İlahî daḥı dâd
- 7 Feraḥ-ı edmiyân u daḥı mîr-i ḥüccâc
Ma'den-i ḥilm u ḥayâ zî-ḳalem ü isti'dâd
- 8 Riḳḳat-i ehl-i ârâ şohbet-i pür-ḥikmetdir
Maḥrem 'ilm ü hûner mûnaşib-ı a'lâ-[yı] bilâd
- 9 Gel gönül vaşf idelim medḥ idelim zâtını kim
Görmemiş mişli[ni] ḥükmünde anıñ çok emcâd

¹³ Başlık “Der-Sitâyiş-i Hüsrev Muḥammed Pâşâ” olsa da şiir bir önceki şiirle aynıdır.

- 10 Nām-ı bālāsı anıñ Hāfız ‘Ali Pāšā’dır
Mağrib ü maşrıka tıldı şeref ü kavlı sedād
- 11 Mesned-i munşib-ı Erzrüm iken ol pāşanıñ
Aña gönderdi Hudā bir veled-i pāk nevzād
- 12 Ehl-i dil zümresinde lāzım olan bir hıdmet
Anı bir hoşça edāy ile ide sālını yād
- 13 Nām-ı vālāsı Muḥammed sa‘īd olsun her rüz
Peder ü maderi dā‘ī daḥı heb ehl-i sevād
- 14 Bu ḥuceste-dem olup geldi bize şevḳ-i cedīd
Tehniye-güne terennüm idelim hem feryād
- 15 Seferü’l hayrdan ‘aḳd-i evvel iḥrāç kılup
Buña tāriḥ düşer baḥt-ı sa‘īd ola mebād
- 16
Cümle evlād ile ittibā’yla olsun ābād

[13a]

- 17 Vālī-i Çıldır iken bizlere gönderdi Hudā
Cānib-i şarka ser-‘asker daḥı ola müzdād
- 18 Ma‘rifet aḥladığı bizlere bir ni‘metdir
Rāğıb u Hüsrev-i şāni daḥı ehl-i naḳḳād
- 19 Eyledi Van’a nızāmı daḥı münḳād kılup
Cümle sultāna itā‘atsız iken ehl-i fesād
- 20 Kesdirüp kellesini pāşā-yı dervīşin kim
Gönderüp bāb-ı şehinşāha ki itsin iscād
- 21 Hıfz-ı İzid aña olsun ki o durur ḥāfız-ı dīn
Merḥamet birle karar eylesün ol ehl-i cevād
- 22 Daḥı virsün aña ol cāh-ı cedānı her gün
‘Avn-ı sultān kılup kendisine hem imdād

- 23 Nāṭikā gerçi sözüñ cevher-i lü'lü gibidir
İhtişār olsa bunuñ kıymeti olmaya kesād
- 24 Nīçe şeb ṭālī'imiz vādī-i ḥayretde iken
Şanki ilhām kılup ḳalbe ṭulū' itdi ciyād
- 25 Tūğ-ı sancağıñ efendim ola maḳsūda revān
Düşmeniñ rûları olsun pāyiñe ḥāk-i sevād

35

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Biñ iki yüz kırk sekiz olduḳda ol tārīḥ-i sāl
Toḡdı İsmā'îl ferzendüm o dem ṭālī'-güşād
- 2 Minnet-i ḥamd ü sepās Ḥazret-i Ḥallaḳ'a kim
İtdi luṭfindan 'ināyet bir veled oldı velād
- 3 Böyle kılmışdır tecellī Ḥazret-i Perverdigār
Tā tenāsül eyleye aşlāb-ı Ādem ber-murād
- 4 Māh-ı şevvālīñ yigirmi ikinci rûz bîl ḥamīs
Şubḥ-ı şādıḳda şadāḳat birle geldi baḥt-ı şād
- 5 'Ömrüni tatvîl ide 'ālim ide fāzıl kıla
Maḥlaşı Zihnī ola Nāṭık pederden kıldı ad

36

Velehu Eyzan

[13b]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şāb iken dāru'l-beḳāya eyledi her dem heves
Ṭālīb-i 'ilm-i İlāhī Muşṭafa müştāk 'ıyd
- 2 Böyledir 'ādet ezelden ṭāhir ü māhirleri
Emr ider 'Azā'il'e gelsün bu dem olsun sa'īd
- 3 Vāḳı'ā bu belde-i Erzrûm'a virdi bir firāk
Neylesin māder pederler bu sefer oldı şehīd

- 4 Dā'imā bu çarḥ-ı kec-rev üzre resm etmiş İlāh
'Āşık-ı ma'sûḳdan ma'sûḳ-ı 'āşıkdan ba'îd
- 5 On melek geldi nidāya Nāṭıkā târîḥ için
Añla kim bu Bekir Efendi'niñ bu ferzendi şehîd (1239+10 ilhāk 1249)

37

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İki yüz beş ay gördüm gönlümüz oldu keşād (ey Receb)
İki yüz toḳsan dörtdür dil-firîbim şād-ı bād (ey Ferîd)
- 2 Altı yüz on olduğunda nāz u istāḡnāsı var (ey Şarkî)
Böyle bir ḫālîş 'adeddür eyle aña 'itimād
- 3 Kırk toḳuz yüz üste geldikde olur kibre ḫarîn (Miḳdād)
Şāḫib-i illā şî'ârdır olsun cihānda ber-murād
- 4 On toḳuzdur on toḳuz olduğda ol bedr-i münîr (ey Vāḫid)
Oldı ol şems-i ḫakîḳat nāzır olmuşdur 'ibād
- 5 Yüzi altmış üzre olduğda olur Nāṭık bu dem
Bu mu'ammāyı bilin 'ārifler olsun 'ayn-ı şād (1254)

38

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey gönül zıkrını kıl pāşânıñ olḡıl ber-murād
Cümle eṭrāfa nîzām virüpde geldi dil-güşād

[14a]

- 2 Hoş beḳā üzre beḳāsı geldi ibḳā eyledi
Ba'dehu ferzend-i pāka sünnet üzre nev-îcād
- 3 Biñ iki yüz otuzunda sünnet-i ḫatmi tamām
Kılınup aña Muḫammed hem 'Ali Beg aña ad

- 4 Bâ-huşûş eyledigün bir kimseler itmiş degil
Kûh-ı şahrâ çetr-i bâlâ kehkeşân mânend-şâd
- 5 Kendini evlâdını Allâh hatâdan hıfz ide
Nâtîkî sen dâ'î ol kim İzid itsün ber-ziyâd

39

Hasbihâl-i Müftî Aḥmed Nâtîkî Efendi Sellma'llâhu Te'âlâ

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Âb-rüyı 'ulemâ' Ḥazret-i Nâtîk Aḥmed
'Azl ile kıldı tesellî ola 'ömri sermed
- 2 Gerçi manşıbdâ vecâhet didi bir zât-ı şerîf
Şimdicek rûz-ı kıyâmet ne vecâhet ne ebed
- 3 Vâkı'â 'azlde râḥat didi şâhib-izhâr
Ne güzel râḥat olur bâbını hıfz ide şamed
- 4 Çünkü bu Erzenerrûm kıldı tesseffül her ân
Nâ-be-câ oldu bu a'zâ kanı seyyide sened
- 5 Kanı meclisde leṭâfet kanı â'zâda sürûr
Kanı şer' üzre şadâkat ola vefk üzre aḥad
- 6 Bunı ebced gibi icâd ideniñ ḥâli nedir
Diyemem vâkt gelince Koca Müftî ideser

40

Bâb-ı Harf'ül Zâl

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Menba'-ı nûr-ı hidâyet şer'-i dîni ittiḥâz
Merkez-i luṭf-ı inâyet şer'-i dîni ittiḥâz
- 2 Şâhib-i işyân olanlar onmasınlar hoş ḥalâş
Melce'-i râh-ı ḥaḳîkat şer'-i dîni ittiḥâz
- 3 Raḥm-ı İzid aña kim dir eylemiş farzı edâ
Me'ḥaz-ı şân-ı şefâ'at şer'-i dîni ittiḥâz

- 4 ‘Āşık-ı rāh-ı tarīkat dā’imā bulmuş şafā
Mesken-i ‘ayn-ı diyānet şer‘-i dīni ittiḥāz
- 5 Nāṭikā buldıñ necātı müftilik sermāyesi
Menba‘-ı rāh-ı şıyānet şer‘-i dīni ittiḥāz
- [14b]

Bāb-ı Ḥarfü’r-Rā’

41

Ḳaṣīde-i Der-Beyān-ı Ḳuṭbü’l-Ārifīn Ğavşü’l Vāşilīn Ḥazret-i Mevlānā
Ebū Bahā’eddīn Ḥālīd el- Baġdādī *Ḳuddise Sırrıhu*

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mesned-i ‘ilm ü şafā Ḥazret-i Mevlānā’dır
Maṭlab-ı luṭf-ı vefā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 2 Oġunur leyl ü nehār ism-i şerīfī Ḥālīd
Merkez-i ‘aşk-ı Ḥudā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 3 Feyzidir feyz-i İlāhī sebep-i rif‘at-i rūḥ
Rūḥumuz aña fedā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 4 Bize luṭfuñ idüp icrā ki ḳabūl itdi bizi
Gönderen şeyh-i zıyā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 5 Maşrık u maġribe vardı ḥulefāsı her ān
Ma‘den-i nūr-ı hüdā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 6 Gidişi tebrenişi sünnet-i Peyġamber-i ḥaḳ
Ğavş-ı erbāb-ı edā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 7 Gönderüp beldemize şeyḫimizi rūḥ-ı ferāḥ
Pīrimiz ḳıld[ı] şedā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 8 Mesken burc-ı velāyet daġı Baġdād-ı şerīf
Tārik-i erz-i fenā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 9 Cümle esrār-ı İlāhī!de mümeyyiz bir zāt
Maşdar-ı setr ü ifā Ḥazret-i Mevlānā’dır

- 10 Niçe münkerleri itdi anı ikrār ile yād
Mevtın-ı ‘ayn-ı şifā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 11 Kim anıñ silsilesine ola bir gün meştūr
His iden ‘ayn-ı ‘atā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 12 ‘İlm-i zāhir daḥı bātında mü’ellifdir ol
‘Aleme kuṭb-ı şehā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 13 Cümle ahlāk pesendide vü maḥbūb-ı Ḥudā
Ṭā’if-i Merve Şafā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 14 Niçe sāl ṭālī‘imiz vādi-i miḥnetde iken
Eyleyen ravza-nümā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 15 Rabṭ kıl şeyḥiñe emrin daḥı teslim ile var
‘Ātīf-ı ḥüsn-i cilā Ḥazret-i Mevlānā’dır
- 16 Hāşılı Nāṭıķı nuṭkuñ anı tavşīf idemez
Saña bir luṭf-ı bedā Ḥazret-i Mevlānā’dır

[15a]

- 17 Kılamam sehv-i ḥaṭādan didi istiğfarıñ
Meşreb-i semt-i ‘alā Ḥazret-i Mevlānā’dır

42

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Ehl-i sülūke daḥl iden münkirlere ḥirmān yeter
Derde düşen sālıklere mürşid ile Qur’ān yeter
- 2 Çünkü buyurdu ol İlāh siz zıkr idiñ ben zıkr idem
Erbāb-ı zıkr olanlara zıkr-i Ḥudā ‘irfān yeter
- 3 Mezhepleridir müstedīm meşrebleridir müstaķīm
Ehl-i ṭarīķiz bil qadīm bu bizlere iḥsān yeter
- 4 Adāb-ı şer‘i bilmege envā‘-ı luṭf bulmaga
Efrād-ı ‘ilm görmege şeyḥ-i ḥudā bürhān yeter

- 5 Dillerdedir feryādımız pervāne tek sūzānımız
Hıfzıñdadır eşḡāşımız zāhid bize imān yeter
- 6 Peyğamberindir bu ṭarīḡ birdir ḥaḳīḳat bīl ḥaḳīḳ
Biz bulmuşuz pīr-i ṣefīḳ ‘aşḳ-ı Ḥudā fermān yeter
- 7 Sen bilmediñ ‘irfānımız ḥoş ḥāldedir ebdānımız
Dā’im niyāz erkānımız bu bizlere dermān yeter
- 8 Sen söylerisin sözleri bizler bilürük bizleri
Görsün baṣīret gözleri kāmillere mīzān yeter
- 9 Nāṭıḳ seniñ nuṭḳın ezel söylerdi ḥaḳdır lem yezel
Himmetle ḳıldıñ bir ḡazel ‘uzlet saña mihmān yeter

43

Velehu Eyzan

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 İsteyen dīdār-ı ḥaḳḳı dā’imā pervānedir
Gözleyen bāzār-ı ‘aşḳı ṣanki bir dīvānedir
- 2 Künt-i kenziñ sırrını bilmek dilersen ‘āṣıḳ ol
Ṭal gönül deryāsına baḳ ḥadd yok efsānedir
- 3 Çün leṭā’if nūr olanda maḥv ider ‘ārifleri
Zāhidā sen zūhd[i] terk et ‘āṣıḳıña nīṣānedir
- 4 Bilmedi ‘ābid nedir sa’y-i ‘ibādetden ḡaraḫ
Yā ḥalāṣı nāredir yāḥūd ḥulūṣı nānedir
- 5 Mest-i lā-yakıl olup pīr-i muḡāndan al sebaḳ
Maḥv olur bu ḳüll-i ‘ālem kendi ḳalmaz ḥānedir

[15b]

- 6 Yokdurur ‘ālemde illā hū hüva’llāhu eḥad
Bāb-ı ‘aşḳ[ı] keṣf idenler ‘āṣıḳ-ı mestānedir
- 7 Nāṭıḳā tuyduk bugün pervāneden bir ḥoş ḥaber
Maḥv olur dūnyā ve māfihā ḳalan yek tānedir

Velehu Eyzan

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 'Aceb dünyadır ey dostum şafâ bulmak ne mümkündür
Eger bir dem şafâ sürsen beķâ bulmak ne mümkündür
- 2 Bu gün dünyâda var olmak ğanî olmak ne müşküldür
Cefâsını çeker âdem vefâ bulmak ne mümkündür
- 3 Ve ger her dem fakîr olsan zelîl olsan ne müşküldür
Bu dehr-i fânîde bir dem edâ bulmak ne mümkündür
- 4 Eger sultân isen her dem saña düşmân ne müşküldür
Anuñla tahtgâh üzre nümâ bulmak ne mümkündür
- 5 Bunı derk eylediñ Nâţık bu dünyâ sırrı müşküldür
Tedârik ile 'uķbâya fenâ bulmak ne mümkündür

Velehu Eyzan

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

[Matla beyti eksik]

- 1 Đurûb-ı müntecesi şekl-i evveliñ cânâ
Olur kıyâm-ı suhûletle çârdur her bâr
- 2 Ki şekl-i şânî dahı böyle dört ulu darbâ
Ki ĥadd-ı evsaţ-ı maĥmûl olursa eyle qarâr
- 3 Olunca şâliş-i şekliñ đurûb altı tamâm
Ki ĥadd-ı evsaţ-ı mevzû' olursa eyle şikâr
- 4 Olunca râbi'-i şekliñ đurûb-ı ĥamsesi bil
Ki ĥadd-ı evsaţ-ı şuġrâda vaz' olur nâ-çar
- 5 Ki ĥadd-ı evsaţ-ı şuġrâda ĥaml olursa eger
Ki şekl-i evvel olur Nâţıkî insân arar

Velehu Eyzan

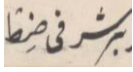
mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Bu dünyā haymegāhında benim bir nev-civānım var
Sürür kesb ider 'aşık ki zīrā serv-i yārim var

[16a]

- 2 Bu 'ālem ser-te-ser külli benim 'aşkımda bir zerre
Bu maṭla'dan olur zāhir ki 'arşa sūz-ı āhım var
- 3 Ğaribü'l ism olan nāmım bu ğurbetde olur meftūn
Ne mümkün fitne çeşminden ḥalāş üzre emānım var
- 4 İderse ḥüsn-i luṭfından bu gün iḥsān ider ol zāt
Ki Erzrūm'ın dur āğında benim bir nāzlı yārim var
- 5 'Acāyib olduñ ey Nāṭık ki isterler seni küllī
Velīkin bunda ey şā'ir benim bir başka ḥālim var

Velehu Eyzan

- 1 Fikrimde olan 'işve-nümā maḥbūba 'ayāndır
Ḥubbum daḥı mużmir-ı bālāda fiğāndır
- 2 Bir vech-i ḥüsn kıt'ası hoş ruḥları ḥemrā
Būs-ı viḳā' eyler amma ramazāndır
- 3 Ḥavf üzre namāza daḥı hem şavma duruşdum
Egerçi Aḥışḥa'nın ey zen-pür 'aḳla ziyāndır
- 4 Her ider ol nāṣıḥ-ı emirdir
Cezb üzre cevāmi'leri zūlf ü perişāndır
- 5 Sen fikr üzre gözet ḥamdi gözüm 'ıyd-i visālī
Nāṭık daḥı tenzīr ide gör fevt yamāndır

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Günde şad endüh görse t̄ali' kim çok mudur
Halk u 'âlem düşmen olsa hâfız-ı zem çok mudur
- 2 'İyş u 'işret kalbe gelse nakz ider vehm-i hayâl
Bir daķıķa cünbiş üzre nâkl-ı gamm çok mudur
- 3 Serv-i bârende dürür dercinde biñ söz söylesin
Hicv ider hüssâd-ı merdûd kendi âdem çok mudur
- 4 Bu cihânda görmedik biz illâ hayfâ vü cefâ
Hem cinâs üzre yazıldı lâfız[1] hem çok mudur
- 5 Nâţıkî sen fâriğ ol kim bu kiti âhîr-i harâb
Gördüğün i'zâz-ı ikrâm çekdüğün gam çok mudur

[16b]

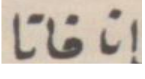
Velehu Eyzan

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bugün deryâ 'aleminde bizim t̄ali' güşâd eyler
Ki mevc-i 'aşķ nûrundan ziyâsın pür-'imâd eyler
- 2 Tekellümden irer bahşre receb ayındadır şöhet
Ki men'-i nakz-ı âdâb içre bildürsen 'inâd eyler
- 3 Hâķîķat bilmeyen zâhid mecâzide ider işbât
Netice virmeyen 'âşık kinâyâdan kanâd eyler
- 4 Ki 'âlem va'iz-i haţâb ve şa'bânda ider pervâz
Anıñ şeyn-i beşâretdir merûrundan kınâd eyler
- 5 İdermiş silk-i nazmında ki ramz-ı hem harâretdür
Rumûz üzre kelâm-ı Nâţıkî remz-i tenâd eyler

Velehu Eyżan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dinle imdi ma'den-i insân[1] idem âşikâr
Hilkat-ı âdemde zâhir eyledi perverdigâr
- 2 Âb u bād u hâk-ı nârdan cümle[y]i ma'cûn kılar
Aşlımız ki bü'l-beşerdir oldu bu dörtten qarâr
- 3 Ba'dehu Cibrîl-i nâmûs geldi haqqın emr_ile
Şıkdı âdem arkasını çıkdı rûhlar bir kenâr
- 4 Hükûm şâdir oldu ol vaqt ben size teñrî miyem
Cümle ervâh didi yâ Rabb teñrisin yâ girdgâr
- 5 Kimisi tav'ân dimişdir kimisi kerhâ anı
Tâi' oldu mü'mininden kârihi kâfir şerâr
- 6 Ey emîni diñle şimdi gösterem bir hoş haber
Raḥm-ı mâderde ki ol mâ' eyledi bir gün qarâr
- 7 Kıldı çün anı melekler yaptılar bir tevce kıan
Hâşılı şûret-i insân yapar
- 8 Vaḳti ki irişdi anıñ hem zuhûra gelmegi
Ol zamân cân ilkâ eyler hikmetiñ kıl i'tibâr
- 9 Hem daḥı Erzrûm zeminiñde ki oldu ol veled
Mesned-i 'ulvî niẓâmı nesl-i pâk oldu nişâr
- 10 Zîrâ anıñ cedd-i aşlı hem 'alemdâr hem ehîl
Hem fereşte-i ta'lîmdir isim Şâdık Beg kibâr
- 11 Eyle yâ Rab bunu 'âlem 'ömr-i tevîl birle hem
Hem daḥı hükûm-i Süleymân kuvvet-i haydâr-vâr

[17a]

- 12 Hem daḥı zabtını cārî eyle yâ Rab sen bugün
Dâstân-ı şarḳ-ı ğarba cümle varsın şehsüvâr

- 13 Bir daḥı zıkr idelim ki doğduḡu ay ismi ne
Hem daḥı zılķāde ayı ism-i Şādık Beg tīmār
- 14 Rāzı oldum ben bu isme zırā ḥükm-i lem yezel
Rāzıdır tārīḥ anıñ kısmet-i Perverdigār (1215)
- 15 Sen daḥı kaṭ'-ı kelām it incidir söz etme çoḡ
Nāṭıkı sen dürr-i yektā söyledin itme kerār

51

**Der Tārīḥ-i Beyān Serāy-ı bī-Nazır Bānı-i 'Ālī-Himem Meḥemmed Ğālīp
Pāşā Edāma'llāhu Te'ālā 'Ömrühu Fi'd-devlet-i ve's-Serīr**

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Bināy-ı cān fezā oldı mübeyyen
Efendim ķadr-i 'ālī zer-feşandır
- 2 Bināsın bāniler ķıldı temelden
Nuķuş[1] naķş-ı Mānī naķş-ı cāndır
- 3 Güzel tarz eyle taşvır olduḡından
Görenler didiler dāru'l-emāndır
- 4 Huşuşā kāḥ-ı licrye zāhir oldu
Sa'ādetdür 'umūma zer-nişandır
- 5 Ki taht-ı fevķ yerinde münāsip
Muķābil oṭalar dāru'l-cenāndır
- 6 Bunuñ bānısidir ser-'asker-i şark
Sa'īd Ğālīp Pāşā 'ādil zamandır
- 7 Oķuna *tecrī min taḥtihe'l enhār*
Münāsip ravzası āb-ı revāndır
- 8 Bunu gördükde Nāṭık etdi inşād
Eger ķi sākit idi ḡayl-i ender
- 9 Yediler çıķdı dördin dedi tārīḥ
Oda da dil-güşā hem ḡoş mekāndır (1243)

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hâbbezâ şems-i sa'âdet toğdı birden 'âleme
Zulmeti ğamlar ser-â-ser ref' olundı ey dilîr
- 2 Bundan akdem ehl-i tevḥîd öyle ser-gerdân iken
Çün misâlî ehl-i maḥşer ḥayret içre cāygîr

[17b]

- 3 Gerçi düşmen her taraftan memleket zabt itdi
Zannımız budur Hudâ'dan maḥv olur kalb-i 'asîr
- 4 Hâşılı deryâ-yı ḥayretde iken ehl-i şalâḥ
Ḥazret-i Sulṭân Maḥmûd eyledi çarḥ-ı münîr
- 5 Ya'ni kim şarka münâsîp eyledi ser-âskeri
İsm-i kâ'ildir efendim her zamân merdân-ı şîr
- 6 Vâli olduğı zamânı Erzenü'r-Rûm'a o zât
Ehl-i islâmı'n cünûdı oldı mesrûruż-zamîr
- 7 Zulmet-i ekdâr-ı küffâr kaplamıştı 'âlemi
Ḥazret-i ser-'askerin oldu kudûmundan merîr
- 8 Cüst-u-cû cür'et şecâ'at himmet-i yektânesi
Virdi ol nâsa metânet ger tûvânger ger faķîr
- 9 Bâ-ḥuşuş ehl-i îmân buldı cenâbından şalâḥ
Ḳahr-ı a'dâya dem-â-dem oldı tevḥîd-i kebîr
- 10 Ḥazret-i şâh-ı Buḥârâ'nın kitâbı ḳahr ider
'Âlim ü fâzılları çün eyledi kıır'at keşîr
- 11 Ḥazret-i pâşânın emri müslim ü mişkât ile
Ehl-i İslâm'a çerâğ olsun okunsun destgîr
- 12 Böyle bir mânend-i Rüstem gelmemiş 'aşrında hiç
Ḥazret-i Perverdigâr her işleri kılsın yesîr

- 13 Hîç umûrunda tekâsül eylemez sulţânına
Dikkât ü himmet yerinde hem şerî'ât birle şîr
- 14 Hâzret-i İzîd Te'âlâ çün sebep kıldı seni
Ol Cenâb'ın himmetinden feth olur karşı-ı haşîr
- 15 Kâl'a-i Ahîşha'yı kırtar elinden kâfiriñ
Dikkâtiñ carî olupdur gün-be-gün olsun vefîr
- 16 Bundan akdem ehl-i diller nuţka imkân etmedi
Çünkü şimdi gördü gayret ol lisân oldu şehîr
- 17 Câmî Firdevs Nizâmî nazmımıñ 'indinde bir
Tab'ımız Râğıplanır Nâbilenir olsa serîr
- 18 Mûr-ı fikrim 'arz eder ihlâş ider dâ'î olur
Sen Süleymân-ı zamânsın tuhfemiz budur zahîr
- 19 Çün yediler geldi Nâtîk söyledi târîhîni
Erzenü'r-Rûm üzre hâkim oldu bil şâlih vezir (1244)
- 20 Muhtaşar olsun efendim bil du'â hengâmıdır
Firist-i Mûsâ gibi fırsat vire Rabb-i kadîr
- 21 Hâzret-i Şâlih peygamberin du'âsı hürmeti
Düşmemün dönsün temelden hânümân olsun keşîr

[18a]

- 22 Hâzret-i Nûh'un tufânın vire a'dâ üstüne
Kavm-i Nemrûd'un helâkı gibi olsunlar mekîr
- 23 Tûğ u sancâğıñ efendim dâ'imâ olsun güşâd
Düşmenin düşsün ayağa rûz [u] şeb olsun esîr

53

Velehu Eyzan

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ey gönül bilmem nedendir derdimiz efzûndur
Rûz-ı şeb eyler hayâlim hâl ile mahzûndur

- 2 Bir ‘acâyib nesnedür dünyâ bilinmez hîlesi
Katl ider hem redd eder feryâd iden mağbündur
- 3 Hem ricâlu’llâh bildüm târik-i dünyâ imiş
‘Âşık-ı dîdâr olanlar dâ’imâ mecnündür
- 4 Lahza lahza kan döküpdür dilleri meczûb olan
Pâre pâredir vücûdu her zamân meftündür
- 5 Neylesin Nâtık bu demde bir dağı devr oldu dūr
Şâm olur ğurbet misâli şubhdan me’yündür

54

**Der-Târîh-i Meḥammed Nûrî Ferzend-i Ser-Bevvâbîn-i Dergâh-ı ‘Âlî
‘Înayetli ‘Osmân Ağa Sellemallâhü Fî’-d-Dâreyn**

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 Hâbbezâ vaqt-ı mübârek çün semiy- sâd-bâ
Geldi dünyâya kadem başdıkda ikmâl-i sūrūr
- 2 Terbiyyet kıldı anı perverdigâr-ı Girdgâr
Çün tûlû’ itdi Rebî’u’l-evvel oldu pūr-ḥubūr
- 3 Nûşâ-yı hükminde anı çün ezel taqdîr edip
Hem peder ağasına maḥşûdunu virdi şekūr
- 4 Müddet-i bisyârdan ḥasret-keş-i ferzend idi
Vâlid-i ‘Osmân ser-bevvâb-ı ‘âlî nev-zuhūr
- 5 Sünnet ü mürsel nebîler böyle taqrîr oldu kim
Bir eşer dünyâda qoysa nef’ olur yevmü’n-nûşūr
- 6 Vaqtiniñ a’yânı hem ğayret-keş-i dündâridir
Ehl-i ‘ilme meyl ider andan olur meyl şudūr
- 7 Hâk Te’âlâ kendini ferzendini ḥıfz eylesin
Dâ’imâ tevfiḳini terfiḳ idip ḥayra ‘ubūr
- 8 Nâtıkâ lâ-büd saña tavsîf edip nûrî bu dem
Ol Meḥammed Nûrî’dir baḥş oldu ‘âlemde şu’ūr

[18b]

- 9 Çār ‘unşurdan nidālar birle tārīḥ söylenir
Erzenü’r-Rûm’a Meḥemmed eyledi irsāl-i nûr (1235)

Tārīḥ-i Diğer

Ṭulū’ itdi çü mihr ü Meḥemmed Nûrī el-ân (1235)

55

**Mersīye-güne-i Tārīḥ Der-Vefāt-ı el-Ḥāc Süleymān el-Müftī-i Bi-Ḳarş-ı
Arzırûm ‘Afā ‘Anh**

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Bu fenā dünyāda yokdur rāḥat u ‘izz u şafā
Ḳalmıyor peygamberiñ vārişleri ḳıldı ‘ubûr
- 2 İftihār-ı zümre-i ehl-i ‘ilm bir şahs idi
Tārik oldu bu cihāndan oldu min-ehli’l-ḳubûr
- 3 Çünki mesmû’ eyledik üstādımızdan ol ḥabîr
Ol zamān mağmûm olup mehmûm olup ol dem suṭûr
- 4 Nuṭḳ-ı pākı mecmu‘ul-baḥreyn idi her fennde
Hem şeca‘āt hem diyānet hem de min-ehli’ş-şabûr
- 5 Çok cefālarda taḥammül eyledi Allāh için
İki def’a terk-i evlād-ı belād etdi zuhûr
- 6 Hem ‘ulûm içre icāzet eyledi ‘ālemlere
Ders-i devrinde menāfi’ buldı erbābu’ş-şu‘ûr
- 7 Niçe yıllar mesned-i fetvāda oldu müştāḳım
Belde-i Ḳarş içre iḥsān eyledi bisyār umûr
- 8 Gerçi yetmiş altı sālında ana erdi ecel
Cümle erbāb-ı ‘ilim hem ‘āleme oldu kûsûr
- 9 Nāṭikā ḳıkdı yedîller söyledi tārīḥini
‘Adn’e emr olduñ Süleymān-ı zamān bulduñ surûr (1241)

- 10 Eylesin her demde aña ru'yetiñ ol zü'l-celâl
Hem şefî'-i rûz-ı mahşer eylesin İzid ğafûr
- 11 Tûl-i 'ömr ile mu'ammer eylesin 'âlemleri
Hem ħalîlini ħalîl etsin celîl zî'z-zebûr

56

Velehu Eyzan

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hûblar endîşesi itdi bu gönüm ser-te-ser
Reşha reşha âh vâhile toludur her seher
- 2 Öyle reftâr eylemişler ol ezelden tâ-ebed
'Aşık-ı üftâdeler bî-çâreler bulmuş eşer
- 3 'Aşıkıñ kârı muvaffaq âh u efgân itmege
Serkeş-i dilber elinden der-be-derdir der-be-der

[19a]

- 4 Tab'-ı 'âşık hem ħarîş hem ħarîk hem ğarîb
Tab'-ı dilberdir te'ennî 'işve-nâz u cilveger
- 5 Nâţıkâ n'etmek gerek çokdur cefâsı dilberiñ
Ol mülâzım bâb-ı şabra hoş olur andan haber

57

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Diller perişân olduğı zülfün perişânındadır
Cânlar fenâyâ vardığı hûb-rûy-ı ħandanındadır
- 2 Âl-i ruĥun al eyledi müjgân bu dem ħâl eyledi
Gonca femiñ kâl idi cânlar şu meydânındadır
- 3 Çeşmiñ baña hemz eylesin ğamzeñ baña remz eylesin
'Âlem baña lemez eylesin kârım şu fermânındadır
- 4 Şorsuñ baña ħâliñ nedir bâlindeki ħâlin nedir
Destindeki mâlin nedir serv-i ħıramanındadır

- 5 ‘Aşık mısın Nâtık mısın bu yanmağa lâyıķ mısın
‘Aşķında sen şādık mısın ‘aķlım şu devrânındadır

58

Velehu Eyzan

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Zîr-i festen görinen kākül-i ‘anber-terî gör
Ceybe-i pāk-ı münevverde müdevver dürri gör
- 2 Çünkü ebrûları bil kavş-i kuzah olmuşdur
Tîr-i müjgânın atar ‘âşıkâ neşter şeri gör
- 3 Çeşm-i cādûsı helāk eyledi nâzırları hep
Rûh-ı berrinde olan hâ-i mu‘aţtar-ţarı gör
- 4 Bağ-ı hüsnünde tamâm eyledi hikmetlerini
Gonca-femden görünen lü‘lû-i ter dilberi gör
- 5 Nâtıkâ dilberimiz çünkü tekellüm eyler
Sözü şekker özi âhû-yı Hoten bihter[i] gör

59

Velehu Eyzan

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ey gönül dâ‘im senin gönlin güzel dilberdedir
Âh ider efgân edersin her sözün mermerdedir

[19b]

- 2 Bilmezem nitmiş ezelden zât-ı a‘lâ ol zamân
Durmayup dâ‘im seniñ rüşen özün ‘ar‘ardadır
- 3 İntihâb eyler devâm üzre cemâl-i yârdan
Hâl-i ruhsârı müzeyyen gündüzün serverdedir
- 4 Bir ‘acâyib hâl olur senden gönül bilmez misin
Baş açık itdin tevâzu‘ bir yüzün bir yerededir

- 5 Nāṭikā ‘aşık gerek kim bu mecāz üzre mecāz
İtdire sultān göñüle şak yüzün bihterdedir

60

Velehu Eyzan

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Āşıkun endişesi her rûz-ı şeb dilberdedir
Ārzû-yı teşne-i dil ol lebleri kevşerdedir
- 2 Zâhirâ meclisde dil ağyâr ile zevk itmede
Zıkr u fikri ma‘nide maḥbûbunun ezberdedir
- 3 Câm-ı ‘aşkı nûş edinmiş gâlibâ rûz-ı elest
Dâ‘imâ meyli anın bir munteḥab duḥterdedir
- 4 Siḥre başlamış bugün ol gamze-i câzûları
Bir Hudâ ḥakkı anın kaşdı benim bu serdedir
- 5 Nāṭikâ tanzîr-i nazmın eyledim ‘ârif gibi
Şâ‘irâne şi‘rimiz mecmû‘a-ı defterdedir

61

Velehu Eyzan

mef‘ûlû mefâ‘ilû mefâ‘ilû fe‘ûlün

- 1 Āh eylediğim derd ile dermânın içindir
Devr eylediğim kısmet-i Mennân’ın içindir
- 2 Bildim ki ezel böyle imiş nüşâ-yı hikmet
Zıkr eylediğim Ḥazret-i Sübhân’ın içindir
- 3 Ğam başdı beni eyledi etrâfımı iḥşâr
Ey Bâri Hudâ feth-i cefâ şânın içindir
- 4 Ğurbet-zedeyim manzar-ı ḥussâd bed-endiş
Bir bâb-ı zafer luṭf eyle iḥsânın içindir
- 5 Nāṭık ne diyem çünkü müşevveş bu derûnum
Bir bâb-ı şafâ kurb ile Raḥmân’ın içindir

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ben seni buldum bulalı māni'im keşrettedir
Vākī'ā 'aşkı ziyāde t̄ālī'im h̄alvettedir
- 2 Çün rakīb olmuş murākīb bāb-ı rûzın sed ider
Sedd ide bābını İzid şāni'im kuvvetdedir
- 3 Bāb-ı 'aşkı bilmeyenler ta'n iderler dā'imā
Har gibi şavt-ı münekker dāfi'im zilletdedir
- 4 Sen gibi Yūsuf-cemāli görmedi çok kimseler
Çeşm-i cādū āl ruḥlar sāmī'im dikkatdedir
- 5 Nāṭikā sen gibi 'aşık mest [ü] maḥmūr olmamış
Şābir-i Eyyüb'em ammā nāfi'im ülfetdedir

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 İl̄lâşınız bağza düşer ib'ādıñızdan vir haber
Üstādıñız bahre düşer imdādıñızdan vir haber
- 2 Çünkü buyurdi ol 'Alī harf öğretene olur velī
'Abdindedir dā'im eli eşrādınızdan iver haber
- 3 Levhinde ol mestürdur hükümünde ol mestürdur
'Alemdede ol meşhürdur üstādıñızdan vir haber
- 4 Çünkü zamīrim sâdedir merci'leri āzâdedir
Nuṭkum bu dem dil-şâdedir il̄hādıñızdan vir haber
- 5 Nāṭık budur taḳdīriñiz ders üzre hoş taḳrīriñiz
Meydāna gelsin biriñiz ecdādıñızdan vir haber

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

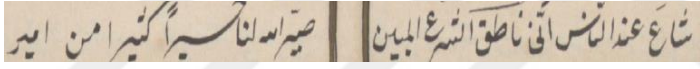
- 1 Hâbbezâ tâlî'-güşâd kaldıkda keşf oldı hicâb
Cümle 'âşî-i selâtin ser-ferû kıldı yesîr
- 2 Vâkı'â şafvetdedir kalb-i şerîfi her zamân
Anîñ içün cümle nâs emrinde olmuştur müdür
- 3 Eyledi erbâbına her dem tevâzu' nîk-ı hû
Ref'-i menzil eyledi 'âlemde ol bedr-i münîr
- 4 Dâ'imâ Sultân Maḥmûdu'l-hisâl pâdişâh
Hük-m-i manṭûka muṭâbıkdır bu fermân-ı kebîr

[20b]

- 5 Çünkü emr itmiş muḳaddem Ḥâzret-i destûra kim
Cânib-i şarkâ ser-'asker eyledim kıldım müşîr
- 6 Destgîr-i ehl-i İslâm'dır diye fâl eylemiş
Lâlâmız 'Oṣmân Nûrî'dir bu dem hıfz-ı serîr
- 7 Pâdişâh-ı âl-i 'Oṣmân'ın muraḥḥaş mahlas[1]
Bir vezîr-i 'âlî-şandır İzid olsun destgîr
- 8 Nâṭıkâ cevherlü târiḥ söylediñ Câmî gibi
Beyt-i aḥar cevherinden hoş ḥesâb itsin vezîr
- 9 Cânib-i Vân'a mülâḥıḳ merkez-i ekrâd hep
Ḳal'a-i Maḥmûd'ı aldı Nûr-ı 'Oṣmân müşîr (1254)

**Der-târiḥ Ḥâcegân Mir-i Muḥterem Ve Maḥdûm Müşîr-i Mu'azzam
Sellema'llâhü Fîd Dâreyn-i Emîn**

- 1 Hâbbezâ câyinde oldu rûtbe-i âlî bu dem
'Âlem-i fâzıl kemâl üzre bulundı merd-i şîr
- 2 Vâkı'â cevher nişânlu şân ḥaydarlı begim
Dâ'imâ hıfz-ı Ḥudâ olsun cihânda destgîr

- 3 Fâris-i ‘ilminde Fâris ‘ilm-i terkîb eylemiş
Fâk-ı fî akrâna söyler ‘Araplardır zâmîr
- 4 Hâliyâ kıldım du‘âyı cân-ı dilden her zamân
Ol veliyyi ni‘metim olmuş peder pâşâ münîr
- 5 Rûz [u] şeb endîşedir bu dâ‘î-i nâçiz aña
Medhe lâıyk mı bu güftâr söylemiş bu dem faķîr
- 6 Siz efendimden ricamız eylemek ihtâr-ı va‘d
Yek zebân olmuş muraħħaş mîr ile kâmil müşîr
- 7 Hayr işe ta‘cîl sünnet olduğı meşhûrdur
Tîz çerâğ itmek mişâli şeb çerâğ-ı cây-gîr
- 8 Hîzmetin lâzım efendim rûz [u] şeb kıldım du‘â
Fırşat-ı Mûsa gibi ruħşat vire hayy-ı kâdîr
- 9 Hâfız-ı Şirâzî‘den şîr-i menevver kıl sebak
Hâ‘ce-i üstâd-ı pâkiñdir haķîkatle dilîr
- 10
- 11 Yediler cevherlü târîh söyledi Nâţık bu dem
Hâcegân oldu ‘Alî Mîrî Şefîķ ibni vezir (1252+7 ilhāk 1289)

[21a]

66

Velehu Eyzan

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Ne güzel bâķışı var âteşi var yâķışı var
Ne güzel gözleri var sözleri var nâliş[i] var
- 2 Çeşm-i hûn-rîz ile ‘aşıklarıñ itdi pür-hûn
Tîr-i müjgânıñ atar şöyle muķavves kaş[ı] var
- 3 Ne diyem nuşret-i Hâķ verdi aña zînet kim
Niçe manşûrların[ı] dâra çekip ķâyış[ı] var

- 4 Niçe Cemşidleri rûmîde kılmış meftûn
Niçe hân tölmaları sînesine şarış[1] var
- 5 Vâkı‘a Yûsuf tek virdi bu ihvâna figân
Niçe kâzîlara şadrında güzel yakış[1] var
- 6 Ne yamân-keşdi bu İrân’a sebep oldı vezîr
Sebebinden güzelim çokça günâh yağış[1] var
- 7 Nâţıkâ virdi bu dem müftî efendi fetvâ
Kadri emr-i kaza böyle eylemiş âteş[i] var

67

Târîh-i Şeyh‘ül-Harem ‘Oşmân Pâşâ

müstefîlün müstefîlün

- 1 Şıdk [u] vefâ fî külli ân
Luţf-ı ‘inâyet her zamân
‘Oşmân Pâşâ-[y1] ‘âlî-şân
İzid Te‘âlâ destgîr
- 2 Çokdan beri tilmîzimiz
Kılsın himâyet Rabbimiz
Tüm iledir her şânımız
Devletlü Pâşâ merd-i şîr
- 3 Vâkı‘ reh hürmet eyleyip
Kutbunda dikkat eyleyip
Sebkinde himmet eyleyip
Olsun cihânda merd-i pîr
- 4 Zât-ı simâtîñ görmedik
Çokdan beri unutmadık
Her demde sem‘a katmadık
Mektûbumuz olsun sefir
- 5 Mesmû‘umuz lâyıķ saña
Medh-i şenâ şâdıķ saña
Müftî bu dem ‘aşık saña
Hayr du‘â olsun keşîr

- 6 Lâkin bu dem hizmetlenir
Târîhimiz hürmetlenir
Düşmenleriñ zilletlenir
Kılsın tavâf her mer[d]-i pîr
- 7 Kesmek gerekdir zeylini
Medhiñ dükünmez bil anı
Kim ki nebîye meylini
Virdi olur merd-i cedîr
- 8 Nâtik bu dem şâmîhdir
Şems-i kamer sâlîhdir
Üçler çıkup târîh dir
Şeyh'ül-ḥarem[dür]paşamız (1272-3 1269)

[21b]

68

Mekke-i Mükerre'me'de Merḥûm u Mağfûrun leh Cennet Mekân u Firdevs-i Âşîyân Şeyh'ül Meşâyîḥ'ü's-Şeyh 'Abdullâhu'l-Ḥâlidîyyü'l-Mecdî Kıddise Sırrıhume'l-'azîz Ḥazretlerinin Darü'l-Beḳâya Teşrîfleriniñ Târîhidir

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ḥabbezâ şeyh'ül-meşâyîḥ pür-fütuḥ u pür-himem
Eylemiş 'âlemde irşâd ḥulḳ hem-Allahdır
- 2 Cümle eṭrâf-ı nevâḥîde olan 'âlemleri
Bende kılmışdır kerâmet gösterüp hoş-râhdır
- 3 Vâkı'â kılmış taşarruf cümle büldân[1] hemîn
Eylemiş mişkât-ı Ḥaḳ'tan çok meşâyîḥ-ḥâhdır
- 4 Ḥaḳ Te'âlâ luṭf-ı pâkinden müceddid ḥâlidî
Eyledi irsâl nûrı maṭlab 'âlem-şâhdır
- 5 Yokdurur inkâra bir yer her ḥalîfesi anıñ
'İlm-i furḳân ile mevsûf fi'l-i şer'ullâhdır
- 6 Şükr [ü] minnet Ḥazret-i Yezdân'a kim kıldı bizi
Bende-i şeyh'ül-meşâyîḥ ol ki 'Abdullâh'dır

- 7 Vâkı‘â bu bende-i müftîsi anıñ çok zamân
Meclis-i pâkinde ol dem cezbe bir hoş âhdır
- 8 Boş degildir intisâbım çokça inkâr eyledim
Vâkı‘â gördüm kerâmetler ki inşâf fâhdır
- 9 Öyle telsîmem ki bildim bir nefeste âdemi
‘Arşa dek vâsıl kılar nûrı anıñ bi’llâhdır
- 10 Hâlidî esrârına vâsıl olur her bir mürid
Bir hâlîfesi anıñ kılsa teveccüh mâhdır
- 11 Nâtikâ üçler çıkıp cevherlü târîh söylemiş
Şeyhimiz olmuş vuşûl Raḥmân’a ‘Abdullâh’dır (1269-3 iḥrâc 1266)

69

**Der-Târîḥ Mîr-i Mîrân-ı Mûkerremden Çıldır Vâlisi Feyzullâh Pâşâ
Naşru’llâhu Te‘âlâ Bi’l-Ḥayr-i Mâ Yeşâ**

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Vâkı‘â kıldım tefe”ül feyz-i Ġzid’den bu dem
Âsitân-ı devletinden mâh-tâb olmuş gelir
- 2 Bir ḥulûş-kâr-ı mürüvvet feyz-i aḳdes maḥremi
Çok zamândan müftiyâ ḥayl-i ḥiṭâb olmuş gelir
- 3 Bir saḥiyyü’l-ṭab‘-ı ‘âlî bir vefâdâr-ı mu‘în
Çok zamândan muḥteremdir Cem-cenâb olmuş gelir
- 4 Çok zamân oldu efendim terk-i eş‘âr eyledim
Nazmımın ḳadriñ bilir zâṭ pür-cevâb olmuş gelir

[22a]

- 5 Vâli-i Çıldır diyü geldi bu dem Pâşâ-yı dîn
Hem şeri‘at hem ṭarîḳat fetḥ-i bâb olmuş gelir
- 6 Yıldızım birleşdi cânâ sözlerim taşdîḳ ider
Çün ezelden ṭab‘-ı pâkim âfitâb olmuş gelir

- 7 Bir dahı Vâli-i Erzrûm ol müşîr-i a'zamı
Luţf idüp erkân-ı şarka pür-şevâb olmuş gelir
- 8 Dâ'imâ vakit du'âdır ide manşûr'ul-livâ
Feyz-i yârî bahş olup herkes nişâb olmuş gelir
- 9 Nâţıkâ üçler çıkıp cevherlü târîh söylemiş
Mîr-i mîrandır o hâlâ feyz-yâb olmuş gelir (1269)

70

Velehu Eyzan

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

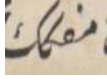
- 1 Dilimde sûz serim günde dumândır
Seniñ ismiñ edâsı hoş maķâldır
- 2 Yine feryâd {u} efgân oldu ey şâh
Nazar kıl bak benim 'ömrüm fenâdır
- 3 Ne kısmet var ne vuşlat var cüdâ var
Ki derc olsaķ baña lâyıķ 'aţâdır
- 4 Ne añlar ol raķîb nükte kinâyâ
Baña maķşûş kıyâs dürr-i şafâdır
- 5 Gece feryâd günüz âh itme Nâţık
Virür şabr ile maķşûduñ şifâdır

71

Velehu Eyzan

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bîl habîbim cünbüş-i şabından oldum bî-ķarar
Böyle fettân olma cânım 'aķlım ittin tårumâr
- 2 Göz süzer kirpikciğinde oķ urur düşmân gibi
Mûnis ol bâlım ķarârı gün-be-gün itme firâr
- 3 Şöhretiyledir maķâli tårlan sâķin olur
Gül-i teskin eyle şâhım kısmet-i perverdigâr

- 4 Hem düşün añla mişâli külli şey fânidir
Bu fenâda ol muḳayyed olma işm-i târ vār
- 5 Şabr kıl Nâṭıḳ bulursun külli şey ḥablını
Hem raḳīb olsun maḥbûb olsun cev̄r-i cār

[22b]

72

Velehu Eyẓan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vaḳt-i şoḥbet zıkr olanda ḳalmadı bende ḳarār
Bîl vücûdum düşdi nâra oldı hem senden firār
- 2 Sâḳî ol bugün efendim ḥarr odı tebrîd et
Keşf-i râz it daḥı cûnbüş sûy-ı bende ey nigār
- 3 Ḳalmadı cân u 'aḳl kim na'tıñ idem der-beyân
O ḳalem ḳaş o güzel yüz vaşf olmaz biñ zamân
- 4 Daḥı ḥâller verd-i aḥmer üzre olmuş naḳş-ı cân
Şâh-ı kesriñ māl olmaz zerre kıymetde ḳarār
- 5 Biñ zenânın şofrasında ol şâhım tanurım
Dürr-i yektâdır mişâl çok şadefinden alırım
- 6 Yusûf-ı Ken'ân mişâl şöhret-i tende ḳalırım
Cevr ḳılma ey necâtım ḳurb-ı cânımda süvār
- 7 Nâṭıḳî sen it mesâfe bir zamân dehşet olur
Ba'd-ı ṭama' gel kelâma anda bir lezzet olur
- 8 Munşif olsa ol mekânda kendisiñ rağbet bulur
Maṭvî bîl şuğrâ'ı bunda kübrası sende ḳarār

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gün-be-gün sā'at-be sā'at mescid olmuş iftikār
Ya'ni kim 'a'yân-ı eşref itmez oldu 'itibār
- 2 Taḥrībine sa'y idenler bulmasın oddan necāt
Ânçün kim beyt-i ḥaḳdır kıl mecâzı iftikār
- 3 Lâzım iken mesned olana niçe biñ iḥtirām
Eylemezler ḳaṭṭ-ı ikrām belki buğz-ı inkisār
- 4 Hem daḥı nuṭḳ itdi Nâṭıḳ bu laṭîf-i mesnedi
Vâ'iz [u] nuṣṣunda oldu nazmına hem ibtidār

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Öyle tesellî tâ ezel ğam çekmiş âdem ḥün olur
Ekdâr-ı dehre şabr iden şoñunda ğâlib-şân olur
- 2 Vâḳi' çekersem bir elem elbet devirir dökerim
Zıkr eyledi ḥayrû'l-ümem insân olan nisyân olur
- 3 Elṭâf olmuş ez-ezel ḳılmış tecellî lem-yezel
În'âm olmuş bî-bedel cânlar aña ḥayrân olur

[23a]

- 4 Bir ḳul ki çekse ğuşşalar elbetde bulur ḥişşeler
Ḥaḳḳında vardır naşşalar her ḳula biñ iḥsân olur
- 5 Ḥaḳḳâ buyurdi ol Resûl "eş-şabru miftâḥü'l-ferec"
Şiddetlere şabr eyleyen Nâṭıḳ bu dem şadân olur

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Erzenü'r-Rûm kazîsi maḥrecli pâya Üsküdâr
Hoş hükûmet itdi İslâmbul bundan cezm ider
- 2 Bir şalâ vâcib dinildi çün zevâl irhâmına
Müddet-i yek sâlde itdi selâsın bezm ider
- 3 Düşmenin iki gözi çıkdıkda Nâtık târîḫi
Hâkim-i şer'î benî Yusûf Efendi 'azm ider

Velehu Eyzan

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Ta'cîlmiz maḥcûb idip kıldı bizi şâhib-kuşûr
Ey vâlî-i vâlâ-himem oldum bu dem mahzûn-ı dūr
- 2 Hûssâd[1] mesrûr eyledi akrân[1] mecrûr eyledi
Aḥbâb[1] meksûr eyledi ol dem ki kaldım ber-kûsûr
- 3 Destûr-ı 'âlî-nâmdâr ser-'asker-i şarkî karar
Olsun cihânda baḥtiyâr şadr üzre olsun bedr-i nûr
- 4 Emriñ meṭâ[1] her zamân 'afv eyle ey şâhib-ķırân
Olsun müserret bu cinân destindedir her bir umûr
- 5 Taḳdîr-i 'izzet böyledir sâ'at-i müşevveş söyledir
Aḥbâr-ı âdem öyledir râh-ı kebîredir 'ubûr
- 6 Ma'lûmdur meşhûrdur 'âlemde pek maḳbûldur
'Afv [u] kerem merġûbdur ḳudret zamânı baḥt-ı Tûr
- 7 İhlâşımız her dem tamâm ḫayr u şenâlar şubḫ u şâm
Şâh-ı cihâna ber-devâm manşûr ide İzid-ġayûr
- 8 Her demde vâ'iz Nâtıkî yâd eylemişdir Ḥâlîķ'ı
Hıfzında ḳılmıṣ Râzık'ı baḥt-ı siyâhı oldı nûr

- 9 Olsun devām üzre devām destūr-ı ‘ālī hoş-nizām
İhlâş-ı muhlîş bedr-i tām kâdet ile şerhü’ş-şuddür

Velehu Eyzan

[23b]

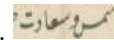
77

**Der-Tārīh‘ül Bekā-yı Vezāret Devletlü Es‘ād Pāşā Yessera’llāhu Bi’l Hayri
Fī’l Gādāti Ve’l-‘İşā**

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Hâbbezâ şems-i¹⁴ sa‘âdet toğdı bir dem ‘âleme
Zulmet-i ğamlar serâser ref olundu ey dilîr
- 2 Bundan aqdem ehl-i tevḥîd öyle ser-gerdân idi
Çün mişâl-i ehl-i maḥşer ḥayret içre cāygîr
- 3 Hâşılı deryâ-yı ḥayretde iken ehl-i şalâḥ
Ḥazret-i Sultân Maḥmûd eyledi çarḥ-ı münîr
- 4 Ya‘ni kim şarka münâsib eyledi vâlâ-himem
İsm-i tafḏîl eylemiş ‘âlemde ol merdâne şîr
- 5 Vâlî olduğu zamânı Erzenü’r-Rûm’a o zât
Ehl-i İslâm’ın tamâmı oldı mesrûr’üz-żamîr
- 6 Bâ-ḥuşûş ehl-i îmân buldı cenâbından şalâḥ
Şer‘i ğarrâya dem-â-dem oldı telsîm-i vefîr
- 7 Hîç ‘umûrunda tekâsül eylemez sultânına
Rikḳat-ı himmet yerinde her mesâ’ilden ḥabîr
- 8 Böyle bir mânend-i ḥüsrev gelmemiş ‘aşrında hîç
Dâ’imâ râğıblanur maḥlaşlanır olmuş şehîr
- 9 Bundan evvel ehl-i diller nuṭṭa imkân itmedi
Çünki şimdi gördü ra’nâ ol lisân oldı merîr
- 10 Mûr-ı fikrim ‘arz ider ihlâş ider dâ’î olur
Sen Şüleymân-ı zamânsın tuḥfemiz budur zahîr

¹⁴ Müellif bazı yerlerde terkipleri alıntıda görüldüğü gibi atıf vavı ile yazmıştır.

- 11 Geldi üçler Nâṭikā tahrīr için tārīḥini
Erzenü'r-Rûm üzre ibkâ dâ'imâ Es'ad verir (1246)
- 12 Hâzret-i Dâvud nebînin hoş şadâsı hürmeti
Düşmeniñ dönsün temelden hânumân olsun kesir (1246)
- 13 Çünkü ṭab'-ı sâkini Nâṭıklanır Nâbilenir
Bir gâzel ol ḥakipâya ṭarḥ ola maḳbûl u şîr
- 14 'Aşk-ı pâkî çün ezelden kıldı mergûb ol ḳadîr
'Âşık u ma'sûḳtan ḡayr bulunmaz bir emîr
- 15 Vâḳi'â 'ibretçe baksañ şun'-ı Yezdân'a bu dem
'Âşık [u] meczûb olup bundan ḥaḳîḳa destgîr
- 16 Destgiriñ mürşid-i kâminden oldı naḳşibend
Naḳşibendîdir efendim naḳşibendî naḳş-ı pîr
- 17 Ḳadd-i Ṭübâ ruhları âl ḥâl-i hindûlar bu dem
Naḳş olur naḳş-ı zamîre ân olur ân-ı kebîr
- 18 Nâṭikâ nuṭḳuñ ezelden saña bu şânı virir
Zülf tek olduñ perişân bil maḳâmındır serîr

[24a]

- 19 Muhtaşar olsun efendim bil du'â hengâmdır
Fırşat-ı Mûsa gibi fırşat vire Rabb-ı ḳadîr
- 20 Hâzret-i Nûḥ'uñ ṭufânın vire a'dâ üstüne
Düşmeniñ düşsün ayaḡa rûz [u] şeb olsun esîr

78

Velehu Eyzan

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Iyş u 'işret hoşdur ammâ 'âkıbet fırşat gelür
Ta'n-ı a'dâ zahmet ammâ şabr ile fırşat gelür
- 2 Hâl-i dünyâ böyledir bil bildüğimdir her zamân
Leyle dek her bir kese elbetde bir şıklet gelür

- 3 Mü'mine mănend-i zindân 'âşîye cennet-mişâl
Nisbet üzredür 'azîzâ fikrile firkat gelür
- 4 Şavt-ı bülbül ruḥları al gözleri mestâniye
Bād-ı maḡrîbden 'alâmet söykünür elbet gelir
- 5 Nâṭikî nuṭkuñ ezelden 'ahd-i mîşâk eyledi
Şûr-ı İsrâfîl uranda ba'şet-i dehşet gelir

79

**Der-târîḥ-i Ḳapudân-ı Deryâ Devletlü Meḥemmed 'Ali Pâşâ Yessera'llāhu
Te'âlâ Mâ Yeşâ**

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Devâm üzre şükürler kim ḳavîm oldu şehinşâhım
Anıñçün mecd-i iḳbâli devâm üzre mu'allâdır
- 2 Müşîrân-ı şadîkuñ şıdkına virmiş güzel fermân
Ki baḥr [u] berri geşt itmiş müşîrân-ı muşaffâdır
- 3 Bu dem mesmu'muz olmuş cerîde birle fehîm olmuş
Ḳapudan baḥr u nehre bir müşîr a'zam mücellâdır
- 4 Egerçi bu Anaṭolî şabırlar eylemiş her ân
Atıyçün Ḳarş-ı Erzrûm vâşîf üzere seng-i ḥârâdır
- 5 Bi-ḥamdi'llāh u şükru'llāh diyânet üzre gelmişdir
Bu deryâ-yı siyâha baḥt-ı ebyâz 'ayn-ı mecrâdır
- 6 Bu 'âlem büsbütün mesrûr olur anıñ ḳudûmundan
Ki deryâ mevc[i] gibi her taraf dıtrer müsennâdır
- 7 Bezim de zannımız aḥsen Muhammed Ḥaydar-ı Kerrâr
Zuhûr birle farḳ oldu güzel aḳvâl-i fetvâdır
- 8 Tefe"ül eyledi 'âlem ki yetmiş iki olduḳda
Zaferler ehl-i İslâm ki Mosḳov ehl-i belvâdır

[24b]

- 9 Efendim şadr-ı esbak ḥâliyâ deryâya nâzırsın
Ki senden gâyetâ me'mûlumuz ol şâha îmândır

- 10 Buña târîh-i cevher beyt âtî söyledi Nâtık
Anıçün Erzrûmuñ müftîsi iftâsı aqvâdır
- 11 Güzeldir ism-i pâkı ol Muḥammed Ḥaydar-ı Kerrâr
Ḳapudan olmuş esbak şadr-ı efḥam bezr-i a'lâdır (1272)

80

Gazel-i Nâtîkî Efendi Li-Tanzîr-i Me'mûnî Efendi

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Âşıkam dertli derûnum gön'lümüz maḥzûndur
Ol sebebden bu delî dîvâne bir mecnûndur
- 2 Ḥâletin kılmış bu ḳalb-i sâde sevdâ gösterir
Şüretim gör sen bu demde 'ayn-ı 'aşḳ meftûn[1]dur
- 3 Böyle bir derde devâ yok mu efendim neyleyim
Çün ezelden lem-yezel kılmış bunu meknûndur
- 4 Dehr-i dünüñ hoş şadâsı kimseye virmez şafâ
Anıçün lâ-râḥata virmiş beni maẓmûndur
- 5 Buña ancak şabr iden Nâtık dili sâkitlenür
Bir de şabr ile müzeyyen bî-çâre Me'mûndur

81

Merşîye-Güne Goft

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Ki açlık başdı 'asker verdi Ḳârş'ı
Bütün dünyâ bugün maḥzûn oluptur
Ki Moskov kâfiri zabt itdi şarḳı
Bütün 'âlem bugün mecnûn olupdur
- 2 'Acep yâ Rab niçün meşḳûk idersin
Dil-i mü'minleri maḥrûḳ edersin
Niçe 'askerleri mefrûḳ idersin
Bütün şehirler buna maḡbûn olupdur
- 3 Seniñ ḥikmetleriñ çokdur bilinmez
Seniñ ni'metleriñ çokdur sayılmaz

Niçe pâşalarıñ vardır ayılmaz
Bütün ‘âlemleriñ meftûn olupdur

- 4 Bu müftî Nâtîkî yandı yakıldı
Niçe dil-ḥâneler bir dem yıkıldı

[25a]

Serî‘an Erzrûmda cân şakladı
Bütün fazılların maḥbûn olupdur (1272)

82

Velehu Eyzan

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

- 1 Ğayûr-âne taḥammül itdi Qarş’ı
Şecî‘-âne taḥârib itdi Qarş’ı
Yedi ey ḥaşr ile âc itdi Qarş’ı
Bütün ‘askerleri meskûn olupdur
- 2 Kerîm Pâşâ şecâ‘at birle ḥârib
‘Asâkir cümlesi emrine râğib
Otuz biñ Moskov’u ḫatleye câzib
Bütün leşkerleri memnûn olupdur
- 3 Ki imdâdına varmadı velîler
Reḥâvet gösterip her dem deliler
Ki Vâşif Pâşâ çok ister denîler
Denilir küllüsü meknûn olupdur
- 4 Ne yapsın taşısın Vâşif müşîri
Ki şaḫt birle ‘askerler münîri
Emânet birle ehl-i Qarş-ı şîri
Güzel tedbîr ile meşḫûn olupdur
- 5 Behey Nâtîk seniñ ḫâliñ ḫarâret
Ki yetmiş ikide oldu ḫacâlet
Mu‘ammâ-günedir her dem işâret
Bütün merdûmları dil-ḫûn olupdur (1272)

Tārīḥ-i Dāmādiyye

mef'ûlû mefâ'ilün

- 1 Hâlit Beg Efendi'niñ
Yetmiş iki salḥinde
Dāmādı 'Ömer Pāşā
Muş Vālisi sâbıkdır
- 2 Vâkı'da nezâketle
Gör an[1] idüp devrân
Her demde o sultânım
Akrânına fâ'ıkdır
- 3 Ordusu Anaṭolı
Defter Begi Hâlit Beg
Yokdur bunuñ emşâli
Hep ḥaḳḳa muvâfıkdır
- 4 Taltîf eyle terkîmi
Her demde kemâl üzre
Vâkı'da kemâl anda
Her 'ilme mülâşıkdır

[25b]

- 5 Çokdan beri terk etdim
Şi'r üzre mediḥâtı
Lâkin qalem oynatdı
Ol ḥâlete lâyıkdır
- 6 Vâkı'da 'Ömer Pāşā
Aḥlâḳ-ı pesendide
Taḳdîr-i ezel böyle
Çok ni'mete şâhıkdır
- 7 Çün ka'b-ı zafer tārīḥ
Mâ'nisi mecâz oldu
Müftî bu güzel fetvâ
Virdiyse de Nâṭıḳ'dır (1272)

Gazel

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Derün-ı 'âşık [u] ma'sûka her demde muvâfıktır
Velâkin hârmânındır raķīb-i seg münâfıktır
- 2 Güzel ma'sûk her dem zâhirâ nâz u nezâketle
Yıkar tâliblerin dil-hânesin yağmâcı sâriktir
- 3 Velâkin bülbül-i şeydâ gül-i hamrâ ile cengi
'Acâyib keşf-i gülde hâr-ı bed-nâma mülâşıktır
- 4 Belî böyle olur 'âdet harâret 'âşıka her rûz
Velâkin gizli sırdır zevk anıñ başka sâ'iktir
- 5 Ki bâb-ı 'aşk bilmez şûfî-i bed-nâm bed-çehre
Bunu lâyıka bilmek günâh üzre 'ilm-i Nâtıktır

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bûse almak bir güzelden hoşludur
Tâlib olsa ol dağı bağışlıdır
- 2 Vâkı'â nâz-ı nezâket dilberin
Hoş gelir dilberden ol bağışlıdur
- 3 Dilberiñ itmek te'annüd ehline
Öyle bir cāmûs-ı bed yakışlıdur
- 4 İster isen râhat olmak her zamân
Bir nazar it zâtına her demde yazlu kışlıdur
- 5 Nâtıka 'aşkuñ seni kılmış zebûn
Öyle bil kim dilberiñ nağışlıdur

Bâb-ı Harf'ül Zâ'

86

Der-Târih-i Sene-i Muḥarremiyye Der-Vaḳt-i Müşîr Mülakḳab Âb-ı zebîhu'llāhu Te'ālā Fi'd-Dāreyn

[26a]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bâreka'llāh zehî mülṭafa-i yevm-i sa'îd
Saña tefvîz olunur Nüh u necât ile niyâz
- 2 Öyle bir şehr-i mübârek dinilür İzîd'den
Niçeler buldı bulur râḥat-ı kevneyn ile nâz
- 3 Çünkü 'âşîr gününün fazl- cihânı dutmuş
Ki anıñ ḥaḳḳ-ı şerîfinde aḥâdiş yok az
- 4 Bu sene şevḳ-ı cedîd üzre bulundu 'âlem
Sâye-i devlet-i 'Oşmânda olsun hem-râz
- 5 Ne güzel Erzenrûm ṭâlî'-i mes'ûd olmuş
Ki kemâl üzre müşîr ile mu'azzam her râz
- 6 Çün tefe"ül idegördüm bulunur nuşret-i Ḥaḳ
Bu bahâr üzre olur ḳal'a-i Maḥmûd'a firâz
- 7 İde gör Ḥazret-i Ḥaḳ nuşret-i bedri icrâ
Ki anıñ üstüne emr eyledi ser-'asker-i nâz
- 8 Ne diyem Ḥazret-i Pâşâ-yı veliyyü'n-ni'met
Cümle erbâb-ı kemâl ḳadrini ḳıldı mümtâz
- 9 Sanemâ bende-i dâ'isini ḳıldı mergûb
Niçe ni'metler ile eyledi iḥsân-nüvâz
- 10 Ne güzel belde-i Erzrûma olundu ikrâm
Bu mişl-i zât-ı saḥî kendü şeci'-i mümtâz
- 11 Nâṭıḳâ dūr gibi târiḥ bu maḥremde tamâm
Ez-ezel Ḥacî Ḥalîl Kâmilî Pâşâ şehsâz (1258)

- 12 Anı bahş eyledi Yezdân-ı ‘azamü’l bürhân
Hażret-i Pâdişâh-ı ‘Abdümecîd Hân’a cevâz
- 13 Mecd-i ikbâl[i] kemâl üzre bulundı şâhın
Âncün şarkâ ziyâ virdi bülend-i şehbâz

87

Güfte-i Ber-Ṭarîḳ-i Cinâs

6+5 = 11’li Hece Ölçüsü

- 1 Kuṭb-ı delâ’il-i dehrîñiz i’lâ
‘Uşşâk-ı Yezdân’a nazar it bir kez
Semt-i feraḥ-câdır maḳşad-ı aḳşâ
Zü’l ‘ulûma sen sefer it bir kez
- 2 Şarf okuyan şarrâf i’lâliñ açar
Naḥv-ḥân olduḳda baş üzre geçer
Şilla-i cümleden zihinle seçer
Câhil-i mebgûza keder it bir kez

[26b]

- 3 Ehl-i mantıḳ olur fasîḥ-i zamân
Huşuşâ okursa şemsiyye ‘ayân
Ḳul Aḥmed Fenâri çeker ol zamân
Melce’-i imtiḥân ḳamer it bir kez
- 4 Âdâb-ı ‘ilmde eyle tevâzu’
Naḳz-ı icmâl eyle olsa temâni’
İsti‘âre hoştur eyle teṭâvu’
Deryâ-yı ‘ilmde şemer it bir kez
- 5 İcâz-ı belâgat ma‘âni hoşdur
‘İlim kelâmında ḥayâl hoşdur
Ażar ider ammâ celâl hoşdur
Uşûl-ı fıkıḥda güzer it bir kez
- 6 Hıḳmetü’l ‘ayndır fark-ı dolabın
Şerḥ çaḳmandadır şark dolabın
‘Ayn-ı hıḳmetdedir tıḳ-ı dolabın
Uşûl-ı nücûma ḳader it bir kez

- 7 Nısf-ı ‘ulûm dedi Resûl-ı şamed
Ferâ’ize olur keşîr-i ‘aded
Uşûldan şıfat al fûrû’dan ‘aded
Zevî’l-irhâmına nazar it bir kez
- 8 Nâţıkî sen dahı eyle vaşîyyet
Zevî’s-sihâmına eyle hamîyyet
Dost-ı kadîmîne eyle ra’iyyet
Düşmâna bed-h^vâha keder it bir kez

88

Ġazel

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Görmez oldu vech-i pâkiñ dîde-i giryânımız
Bulmadı rāhında rāhat bu deli vîrānemiz
- 2 Hāl-i hindûlar bu dem tuğrāsı fermān eylemiş
Tîr-i müjgānıñ efendim katl ider dilhānemiz
- 3 Ruhların āl eylemiş la’liñ kızl kan eylemiş
Çeşm-i mestānıñ görelden kār olur efğānımız
- 4 Lü’lü-i terdir dehānıñdan çıkan elfāzıñız
Yek tekellümde helāk olur bütün erkānımız
- 5 Nâţıkā resmiñ ezelden resm-i ‘āşıkdır müdām
Kim bu meydānıñ içinde yol bulur erkānımız

[27a]

89

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Şükr-i Hudā’dır şānıñız emn-i emān erkānıñız
Sensin selīm-i mîr-i pāk geldi şehā fermānıñız
- 2 Şabr eyleyen mesrûrdur fikr eyleyen mestûrdur
Vird eyleyen mebrûrdur pertev-fezā bürhānıñız

- 3 Çünkü görüşdük biz ezel kıldı tecellî lem-yezel
Zîbâ-tabî'at hoş-gazel virdi şafâ Raḥmânınız
- 4 Belki sefine devr ider behr-i muḥîte sevķ eder
Semt-i ra'ûfa meyl ider olsa beķâ eyvânınız
- 5 'İlm ü kemâl-i ma'rifet ḥilm-i cemâl-i meymenet
Şâhib-edâ-yı merḥamet virdi saña Sübhânınız
- 6 Çünkü emîr ibn-i vezîr ibn-i vezîr ibn-i vezîr
Himmet ider elfâz-ı pîr kılsın du'â mihmânınız
- 7 Hünkâr-ı dîni zî-sebât içirdi hoş âb-ı ḥayât
Olsun merâtib kâmilât itsin nidâ ḡilmânınız
- 8 Budur niyâzım ez ḥafîd bu demde it luṭf-ı cedîd
Şiḥḥat ğalaṭ kıldı ḥafîd gönder baña dermânınız
- 9 Ol dem ki gördüm bu kitâb kıldı beni mest [ü]ḥarâb
Gönder bize ey kâm-yâb kılsın mehâ dîvânınız
- 10 Maḳbûl-ter mergûb-ter maḥbûb-ter ma'sûḳ-ter
İtsin du'â vaḳt-i seḥer versin behâ ḡufrânınız
- 11 Nâṭıḳ du'â-gûdur saña himmet umuludur saña
Rif'at kuruludur saña virdi nümâ şükrânınız

90

Velehu Eyzan

mef'ûlû mefâ'ilün mef'ûlû mefâ'ilün

- 1 Mescûd olan bütler ma'dûm olur bir rûz
Büthânesi her demde mehdûm olur bir rûz
- 2 Menķûş olan bütler bir gün şaķalın bütler
Hemzeñde olur itler mesmûm olur bir rûz
- 3 Dünyâda şafâ sürmek vaḳtinde olur her ân
Bir dilber-i ra'nânın mektûm olur bir rûz
- 4 Vaḳtinde edâ eyle ḥüsnünde şenâ eyle
Ferzende du'â eyle meşmûm olur bir rûz

- 5 Her hāl ile Nāṭıksın her demde muvāfıksın
İkrām eyle ‘aşıksın mağmūm olur bir rûz

[27b]

Bāb-ı Harf’ül Sin

91

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Zāt-ı Hakk’a kıl tevekkül gayrıdan ümmîd kes
Zâlîme kılma tenezzül gayrıdan ümmîd kes
- 2 Başt idendir kabz idendir Hâlik-i perverdigâr
Câhile kılma tezellül gayrıdan ümmîd kes
- 3 Rahm-i mâderde seni lutf ile ma‘mûr eyledi
Bāb-ı Rahm’e kıl tavaşşul gayrıdan ümmîd kes
- 4 Bu cihânın halk[i] ‘âciz kimseye hayr etmedin
‘Âcize kılma tevessül gayrıdan ümmîd kes
- 5 Nāṭıkā âvâresin dil-pâresin dīvânesin
Mużmerin kılma tebeddül gayrıdan ümmîd kes

Bāb-ı Harf’ül Şin

92

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ne ‘aceb ruḥları ḥamrâ ile düşdi berâyiş
Ne ‘aceb gâbgâb-ı alma ile düşdi berâyiş
- 2 Ne yamân ellere gitmiş o ḥımâr gözli melek
Ne yamân hâl-i süveydâ ile düşdi berâyiş
- 3 İşimiz ‘aşk-ı mecâzî mi ḥaḳîkî bilmem
Ne yamân hâl ile sevdâ ile düşdi berâyiş
- 4 Ezelî yazdı kalem ‘âşık-ı şeydâlar için
Ne güzel derd ile gâvğalara düşdi berâyiş
- 5 Nāṭıkā geldi saña ḥadd-i bülûgun haberi
Âncün âh ile belvâlara düşdi berâyiş

Velehu Eyzan

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Meded yâ Rabbi maḥzûnam yanar gönlümde bir âteş
Hemân bir merd-i mecnûnam yanar gönlümde bir âteş
- 2 İlâhî eyle gel irşâd murâdım üzre it imdât
Bu demde eyle gel imdâd yanar gönlümde bir âteş
- 3 'Acâyibdür benüm ḥâlim müşevveşdür benim bâlüm
Baña cevri eyledi zâlim yanar gönlümde bir âteş
- 4 Ki emri itdiñ du'â eyle devâm üzre şenâ eyle
Niyâzım sen edâ eyle yanar gönlümde bir âteş

[28a]

- 5 Bu demde sâkit ol Nâtık murâdın vire ol Ḥâlik
Olasın rahmete lâıık yanar gönlümde bir âteş

Târîḥ-i Ḥafîd Müftî Pâşâ

mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün

- 1 Bu dem cihâna toğdı gün gibi pertev aldı
Şulb-ı Emîn-i mîrden tütî bu ḥâne gelmiş
- 2 'Abdurrahmân-ı Kâmî semiyy-i cedd-i sâmi
İbn-i Emîn Fehmî bu gülistâna gelmiş
- 3 Zilhicce-i Şerîfe azḥiyye-i münîfe
Kadrin bilir ḥalîfe bu hoş zamâna gelmiş
- 4 'Âlem-i fâzıl olsun Kâmî-i kâmil olsun
Şadrında hoş kurulsun 'ömrünce şâna gelmiş
- 5 Bir müjde geldi Nâtık târîḥ-i cevher itdin
Ḥafîd-i Müftî Pâşâ Kâmî cihâna gelmiş (1256)

Der-Tārīḥ-i Ḥalīl Sırrī Efendi*mef'ûlû fâ'ilâtün mef'ûlû fâ'ilâtün*

- 1 Müftî bu dem râzîdir geçmişe mâzî dinür
Sen ki bu dem kâdîsin kâdr ile kâra konmuş
- 2 Bilmiş idüm kadrini şimdi bilindi ziyâd
Yerini nâr eyledi hâ ile hâra konmuş
- 3 Vâkı'da sen gibi zât gelmiş degildi Rûm'a
Dostluk kadîmî olsun o gül-'izâra konmuş
- 4 Kalbin muşaddık mıdır Sırrî denildi saña
Mes'ûd İbn-i Sırrî cân üzre gâra konmuş
- 5 Tam tam tanşîf edip tārīḥ kıl cevheri
Sırrî Ḥalīl Efendi Diyâr-ı Bekr'e konmuş (1272)

Velehu Eyzan*mef'â'ilün mef'â'ilün mef'â'ilün mef'â'ilün*

- 1 Selîmim geldi bir müjde ile şıdk-ı kazâ bulmuş
Ki Erzrûma mülâhık Çıldır u Kefe şafâ bulmuş
- 2 Muhaşşal maşrıķıñ her bir kazâsı kendüye gelmiş
Hınıs Tekmân diyü birden güzelce bir nümâ bulmuş

[28b]

- 3 Belî dünyâ teveccüh eylemiş merdâna hayrâna
Anı bilmez mi kim seyl-i şu gibi pür-hebâ olmuş
- 4 Beni hoşnûd edip dünyâ ki dostum hayli yük bulmuş
Ki Aḥmed Şıtkî olduğu şadâkatle cilâ bulmuş
- 5 Behey Nâṭık senin 'azliñ saña çok müjdeler virdi
Ser-â-ser dostlarıñ dâ'im haberlerle ezâ bulmuş

Velehu Eyzan

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Efendimden haber aldım efendim kahramân olmuş
Meserret bâbı keşf oldu efendim erguvân olmuş
- 2 İçerden hubb-ı muzmerden 'acâyip bir 'alâmet var
Anı izhâr ne mümkindür efendim 'ayn-ı cân olmuş
- 3 Şekâhâ söylemek mümkün değildir şef hicâb eyler
Hicâb içre hicâb oldu efendim hoş nihân olmuş
- 4 Nedendir böyle işler [tâ] ezelden lâ-yezâl itmiş
Seni 'aşk içre bil cânâ efendim gülsitân olmuş
- 5 Behey Nâtık seniñ 'aşkıñ mecâz içre haqîkatdır
Anı nādâna keşf itme efendim 'ayn-ı ân olmuş

Bâb-ı Harfî'ş-Şâd

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Dünyâya geldim bir şabî zevk ile buldum çok huşûş
Mektebde ebced-hân olup şevk ile buldum çok huşûş
- 2 Hâlîk 'inâyet eyledi Râzık hidâyet eyledi
Lutfî himâyet eyledi sevk ile buldum çok huşûş
- 3 Geldim 'ulûm içre fehîm her demde oldum ben kelîm
Zihnimde her dem müstaķîm fark ile buldum çok huşûş
- 4 Bildim şerî'at bâbını buldum tarîkat nâbını
Şeyh-i hüda esbâbını 'aşk ile buldum çok huşûş
- 5 Nâtık bu dem derdiñ seniñ "Allâh bir" virdiñ seniñ
Hiç olmadı bürdeñ senin şark ile buldum çok huşûş

Bāb-ı Harfū'd-Dād

99

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

[29a]

- 1 Hâk niçe ten'îm eyledi yüz biñ şükür olmaz 'ivaz
Bir kerre terkîm eyledi yüz biñ şükür olmaz 'ivaz
- 2 Luţfen cihāna gönderip arz üzre rahmet indirip
İmānla tefhîm eyledi yüz biñ şükür olmaz 'ivaz
- 3 'İlm-i me'ānî hem beyān her demde olmuş Hâk 'ayān
İnsāna ta'lîm eyledi yüz biñ şükür olmaz 'ivaz
- 4 Cümle 'ulūmuñ asl[ı] hū cümle umûrun aşl[ı] hū
Her şeyde tefhîm eyledi yüz biñ şükür olmaz 'ivaz
- 5 Naţık seni itmiş rahîm ni'metle hem kılmış kerîm
Hem eylemiş kalb-i selîm yüz biñ şükür olmaz 'ivaz

Bāb-ı Harfū't-Ṭā'

100

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ne güzel medh-i şenā hüküm ile olmuş mazbûṭ
Bu kadar zevk-i şafā hüküm ile olmuş mazbûṭ
- 2 Ne güzel luţf-ı İlāhî ne güzel zevk-i cedîd
Bu kadar 'avn-i Hudā hüküm ile olmuş mazbûṭ
- 3 Çünkü yazdı o kalem kıldı keşîde-i ahkām
Ne kadar 'izz [ü] vefā hüküm ile olmuş mazbûṭ
- 4 Bunu vaşf eyleyemez rûz-ı haşirde kullar
Ne kadar 'afv [u] 'aṭā hüküm ile olmuş mazbûṭ
- 5 Keremiñden umaram Nâţıkā her dem 'afvı
Bu kadar şems-i duḥā' hüküm ile olmuş mazbûṭ

Bāb-ı Harfū'z-Zā'

101

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 'Aceb şey naql ider vā'iz 'aceb hizmet ider vā'iz
Ki takṣīr-i eḥādīse 'aceb dikkat ider vā'iz
- 2 Ki zāhirce meşihatdır şerī'atdır ḥaḳīḳatdır
Muṭī' kul olur ise 'aceb devlet ider vā'iz
- 3 Ki münkirler ider fikri ki şā'irler ider nekri
Fuzūlī sözleriñ zikri 'aceb rif'at ider vā'iz
- 4 Aña daḥl eyleyen ādem ne bilsin küfr ider her dem
Ki vā'izle olur hoş dem 'acep sünnet ider vā'iz
- 5 Egerçi müftiyem şimdi budur fetvā bil ey hindi
Tevāzu' ile bil fendi 'aceb 'izzet ider vā'iz

[29b]

Bāb-ı Harf'ül-'Ayn

102

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ḥabbezā şems-i sa'adet ki bu zav'ın ṭālī'
Eyledi maḡrib [u] maşrıḳda nizām-ı vāḳi'
- 2 Ḥazret-i pādīşāh-ı munteḥabīdir zātın
Seyf-i şarim gibi her düşmeni eyler kâti'
- 3 Mesned-i resm-i Resūlide bulunmaz hemtā
İşte aḳvāl-i pesendide devā'ī nāfi'
- 4 İtdi bu bendesine çokca mürüvvet ezeli
Ezeli bī-bedeli cūd-ı sehāsı sātī'
- 5 Nāṭikā gerçi seniñ haylice nuṭṭuñ mümtāz
İdemez elçi begiñ na'tıñı bir bir cāmi'

Bāb-ı Harfū'l-Ġayn

103

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Āşık-ı şūrīdeler dīdārdan kılmaz ferāğ
Böyledir 'ādet ezelden gözlere olmaz yasağ
- 2 Dilberi ma'sūk görse 'āşık-ı dīvāneler
Eylemez tefrīk fevk u tahtile hem şol [u] şāğ
- 3 Sem'īne gelmez mi kim dilber şadāsı hūbdur
Būlbül-i sālīk o demde ihtiyārı gül ü bāğ
- 4 Bāğ-ı dehr içre olan 'aşk-ı haqīkī hem mecāz
Gönlü 'āşıklarınla yandurupdur hūb çerāğ
- 5 Nāṭikā ṭavriñ ezelden 'aşk ile ma'mūrdur
Ān[uñ] içün böyle kılmışdır tecellī yüzüñ āğ

Bāb-ı Harfū'l-Fā

104

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 'Āşıkların her dem işi ma'sūkdan eyler selef
Zikr-i Hūdā her dem anı cismiñ kılar mānend-i def
- 2 Meczūb olur maḥcūb olur her demde ol mergūb olur
Her anda ol maḥbūb olur rūhı anıñ bulur şeref
- 3 Dünyāda ekdiyse eger orda bulur ḥayl-i zafer
Çünkü yazılmış ḥayr [u] şer her bir umūr olmaz telef
- 4 Īmānımız nūrı bu dem a'mālimiz nūr didüm
Erkānımız dürr-i ḳadem ebdānımızdur bil şedef

[30a]

- 5 Nāṭık seniñ ḥālīñ nedir bālindeki ḥālīñ nedir
Destindeki mālīñ nedir almış cihāndan bir kelef

Bāb-ı Harfū'l-Kāf

105

Der-tārīḥ-i Vālī-i Muḥāfız-ı Kārş ve Vālī-i Eyālet-i Çıldır Ferīk Bahri Pāşā
Edāma'llāhu Te'ālā Fī Külli Ġadātü Ve 'İşā'

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Hadsiz şükür Allāh'a kim ḥāfız nigeḥbān eyledi
Ser-ḥadd-i Kārş'a verdi şān luṭf üzre bir ḳalb-i daḳīḳ
- 2 ḳalb üzre koydum ḳalb-i bün baḥr içre gezdi dā'imā
Bābü's-selāmīde görüp ḥubb içre oldum ben ḥarīḳ
- 3 Hatta ki seyfū'd-dīnımız diñ içre elzem olduğı
'İlm-i ezelden naḳş idüp seyf-i refīḳ sümme'l-ṭarīḳ
- 4 Vāḳı' müşīrimiz bu dem Ḥāfız Muḥammed Pāşā'dır
Olsun muḫaffer dā'imā zabṭ eylesin fecc-i 'amīḳ
- 5 Vālī-i Erzrūm olduğı vaḳtinde ikrām eyledi
Şimdi mu'arref bulmağa el-ān oldum ben Nāṭīḳ
- 6 Ḥaḳḳā cihānıñ aşl-ı ḳalb göñlüm müyül oldı size
Bu bir ḳaziyye dā'imā bürhānımız olmuş ḥaḳīḳ
- 7 Hattā vesīle eyledim bunca kelāmı söyledim
Ḥaddimce iblāğ eyledim luṭfuñ seniñ dürr-i anīḳ
- 8 'Arz etdim ol sulṭānıma Kārş içre ol dermānıma
Virsin ziyā bürhānıma olsun cihānda ḥoş şefīḳ
- 9 Ḳıldım du'āmı her seḫer versin saña dünyāca zer
Dā'im saña zerrīn-kemer tevḫīḳiñi ḳılsın refīḳ
- 10 Nāmıḳ gibi 'ārif saña her demde gelsin pāyiñe
Virsin ziyā[yı] şānıña her demde ol Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳ
- 11 Nāṭīḳ bu dem cevher tōküp tārīḫiñ oldı bedr-i tām
Kārş Vālisi bīl ḥālīşā bil Bahri Pāşā ez -ferīḳ (1255)

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Şenā şadrında biñ ḥamd olsun işrāk
O yezdān ki emess etdi ifrāk
- 2 Yaradılmışdan a'lā oldu insān
“Leḳad kerremnā” āyetine sen aḳ

[30b]

- 3 Ḥuşūşā ‘ālem-i kübrā dinildi
Bu deryādır ‘ilimden olmasın ‘āḳḳ
- 4 Ser-ā-ser ‘ilm-i ḥikmetdir bu ‘ālem
İder nāzır olan bundan çü tiryāk
- 5 ‘Acebdır ḥalk-ı ‘ālem soñra ervāḥ
Nümāyān ḳıldı püştünden o Ḥallāk
- 6 Ve ile'l-ḳā olur raḥm-ı pederden
Ana raḥminde bir cism oldu ıtlāk
- 7 Ḥurūcunda tamām oldu anı gör
Bütün ‘ibret-nümā eyler o ḥallāk
- 8 Velīkin söylesem bir hoş haberdır
Yemenden geldi bir ḥāmīd-i eşfāk
- 9 Ki şevvāl-ı şerīfīñ āḥerinde
Ḳalanda üç gün oldu ez ḥāk
- 10 Ḥudā ‘aşḳında Ḥāmid Beg dibāc-dād
Bunun tārīḫidir sen etme ilḥāk (1228)
- 11 Uzun ‘ömr ile ḳılsın anı dil-şād
Ḥasan ceddiyle olsun ḥāccı esvāk
- 12 Ḥudā rāhında olsun hoş meveddet
Virilsin ‘ilm-i māl cümle āfāk

- 13 Denildi cum‘a günü hep bu sözler
Behey Nâṭık saña da geldi inṭāk
- 14 Gürūh-ı nâsla süflâda koyma
Hemân bizleri it i‘lâya eṭbāk
- 15 Seniñdir ḥükm-i ḥikmetler İlâhî
Menâbir üzre et bizlere infāk

107

Velehu Eyzan

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ey gönül bir derde düştün derdinün dermânı yok
‘Aciz u bîçâre kaldın yârden iḥsân yok
 - 2 Vâkı‘â kârın maḥabbet eylediñ ifrâṭile
Rûz [u] şeb yoktur qarârın sözi çok fermân yok
- [31a]
- ‘Âşık u ‘ârif olanlar bellidür sevdândur
Ḥâşılı derde giriftâr olmayan imân yok
- 3 Bir ‘acâyib şüphedür ḥall olmadı bir kimseye
Ṭab‘-ı ma‘şûk dūr olur mağzûb olur mihmân yok
 - 4 Nâṭıkâ nitmek gerek bu rağm[ı] yok dil-sâdeye
Bâb-ı Mevlâ‘da du‘â kıl ‘aşka dâ‘ir şân yok

108

Velehu Eyzan

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Vâlih ḥayrettedirler ins ü cinn ittifāk
Çarḥ-ı kecrev dehşetinden eylemişler iftirāk
- 2 Kimisiñ teşne gürisne eylemişdir der-cihân
Kimisiñ şadr-ı mu‘allâda uzatmış baş ayak
- 3 Nâzır-ı ḥikmetde bilmez aşlâ anıñ remzini
Sâ‘il-i ḥikmet bulunmaz neylesin ehl-i vişāk

- 4 Hem celīs-i şer‘-i ġarrā’ ol re’īs-i şeyh [ü] şāb
Aña da olur zevāl şaffeden eyler ırāk
- 5 Nāṭıķı sen daħı aña her kemālātın benān
Bir zevālātın bezz kim eyler anı inşıkāk

109

Velehu Eyzan

mef’ülü mefā’ilün mef’ülü mefā’ilün

- 1 Bir bende beyān eyledi ol derd ile sābık
Bir sâ‘at-i merġübdedir ġamları lâşık
- 2 Her bir feraħın āħir-ı ālām-ı keder dur[ur]
Her bir kederin āħir mesrûrile lâħık
- 3 Sâz ile feraħ şubħ ‘ile mevzûna yetiptir
Şatûr-ı cihân tellerini eyledi fârık
- 4 Bu çarħ-ı dilîrâne dönüptür başımızda
Yâ dâne haşnhaş yâ nûr ile şāħık
- 5 Hâşılı müsāvide durur ġam ile feraħlar
Her ne olur çiftlidir sâkit-i Nāṭık

[31b]

110

**Der-Tārīħ Veliyyü’n-Ni‘am-ı Ādemīyan Şeyhü’l-İslāmü’l-Mufahhāmü’l-
Müşār-ı Bi’l-Benān Edāmallāhu Te‘ālā Hükümühu ve Salṭanatühu Fî-
Nihāyeti’z-Zamān Ve Fî’l-‘Uķbā Eskena’llāhuTe‘ālā Maħbütu’l-Cinān Āmîn
Yâ Müste‘ān**

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Hābbezā şad hābbezā evlād-ı ādem hābbezā
Nesl-i pākinden mükerrrem eyledi nev‘-i naṭık
- 2 Vāķı‘ā sultān-ı ‘ālem mecd-i iķbāl şāħibi
Cümle erkānın muazzam eylemiş İzid şefık

- 3 Seyyimā bu dehr-i devvāre verir ziynet bu dem
Şeyh'ül İslām-i mufahham reh-nümā şer'-i ferik
- 4 Vākı'ā sem'-i faķiri bende-i nā-ķiziñe
Çün uruldı ħüsn-i ceng söylerim nazm-ı daķik
- 5 Ĥāk-pāy-ı devletiñ yüz sürmege yokdur mecāl
Ĥizmet-i fetvāda emriñ üzre oldum ben 'atik
- 6 Muĥtaşar kılmaz belāgatda seniñ eķvārını
Aķvel olmuşdur feşāhatda kelāmıñdır anik
- 7 Çün durur muĥtārdır etdi ķahistān[ı] mekān
Olmadı eşbāĥınıñ kıymetde mānend-i şaķik
- 8 Şarf kıldım naĥv-ı cān eyledim taşdik-i ĥaķ
Eyledim ādāb ile tavzih u tenķihiniñ berik
- 9 Vākı'ā işbāt vācipdir efendimden bu ĥāl
Eylemiş dolāb-ı ķarĥı şerĥ çekmenin saķik
- 10 Eyledim 'ālemde tibyān üzre bir rūĥu'l-beyān
Cān verir ķadd-ı Tübā'dan tefsir-i zātındır tabik
- 11 Āsitān-ı devleti itdi bu dem mişkāt-ı nūr
Ĥikmet-i Bār[i] Ĥudā'dır itdi devrān-ı şevik
- 12 Elli beş tārihiniñ devrinde bu ĥalka beguş
Eyledim takrız-i ebyāt birle taşnif-i şadik
- 13 Ĥazret-i sultān-ı 'ālem Ĥazret-i 'Abdūlmecid
Eyledim takdim birle oldı maķbūl-ı şerik
- 14 Ol vaķitden ĥazret-i zātına itdim meylimi
Üsküdār'a geçmedi esbim o dem ĥavf-ı ĥarik
- 15 Ĥāşılı meyl-i ezel vardır bu dā'i bendeñe
Aniñ içün eylediñ me'zūn-ı fetvāda nemik
- 16 Eyledim te'hir birle 'arz-ı ĥālim ĥazretā
İctisār itmez bu ĥill-ı aĥķari bāb-ı şehik
- 17 'Özrümü maķbūl tut sensin kerimü bin kerim
Şeyh'ül İslām-ı mu'azzam eylediñ dehri raķik

[32a]

- 18 Nâṭikâ cevherlü târîḥ söylediñ ḥikmet gibi
Geldi bürhân şeyḥ'ül İslâm Aḥmed 'Ârif-i ḥaḳîḳ (1262)
- 19 Farḳdân durdukça devrân itdüre iḳbâlini
Şems-veş olsun cihânda ṭâlî'i ḥikmet vefîḳ

111

Târîḥ-i Rızâ'îye

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Kıldın efendim her zamân luṭf eyledin insâna sen
Verdim saña bir 'arz-ı ḥâl vaşf üzeredir ol şâna bak
- 2 'Azl ile mevşûf olmuşam râḥatla bir ḥân olmuşum
Lâkin biraz dîn almışım vaḳtinde gel dermâna bak
- 3 Erzrûm'a sen mollâ kılup himmetle hoş a'lâ kılup
Devletçe bir esmâ kılup levḥinde sen fermâna bak
- 4 Çünküm ezel kıldı sizi mâliye üzre hoş re'îs
Ḥizmet bize târîḥde lafz üzre ol meydâna bak
- 5 Cel murḡ hep târîḥdir lafzın gözet ṭayerâne bak
Geldi bu dem devlet ḳuşu her demde sen raḥmâna bak (1273)

112

Der-Târîḥ-i Vâlî-i Ḳarş Serḥadd-i Manşûr Sa'âdetlü Taḳiyyüddin Pâşâ Sellema'llâhu Fi'd-Dâreyn, Âmîn

mefâ'ilün mefâ'iün fe'ülün

- 1 Mülâzımdır münâsipdir efendim
Ki fetvâ birle geldi merd-i esbak
- 2 Fünûn içre mücerreb zât-ı 'âlî
Ḥalep şehrinde oldı âl-i elyak
- 3 Ki gördüm Erzenü'r-Rûm içre anı
Mükemmel her taraf olmuş muvaffak

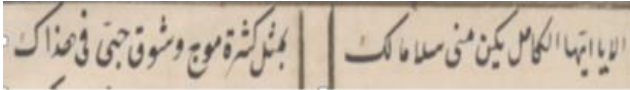
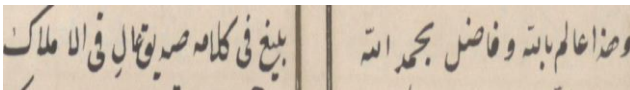
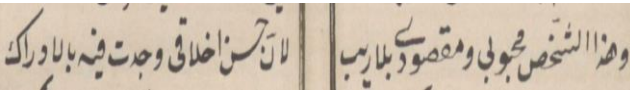
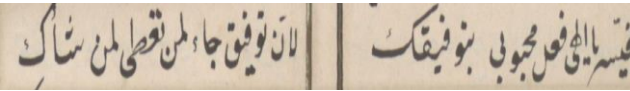
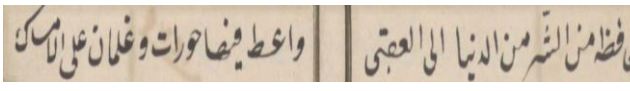
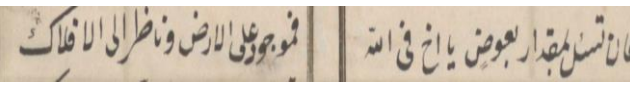
- 4 Ki düşmenden alınmış arş'a gitdi
Güzel ta'mîr idüp olmuş muṭabbak
- 5 Ezel müftî imiş her anda müftî
Ki fetvâ ma'nîsi aqvâ hüve'l ḥak
- 6 Bu müftî söyleşür dilden efendim
Ki nev'iyet ola her dem muḥakḳak
- 7 Ki yetmiş üç tamâmı oldu cânâ
Bize himmetleriñ olsun müvarrak
- 8 Kerem eyle bu hâl üzre efendim
Ki bâb-ı 'azl giymiş Nâṭık evfaḳ

[32b]

- 9 Çıkar bir müjdecî söyler efendim
Mücevherdir bu târiḥ söyle enṭak (1273-1 iḥrâc 1272)
- 10 Sezâdır her zamân serḥadd-i arş'a
Ṭaḳıyyüddîn Efendim pâşâ ez ḥak

Bâb-ı Ḥarfü'l-âf

113

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

7 فَمَا جَا قُطْرُسٍ وَفُضِحَ مِنْكَ يَا صَادِقُ | نُفُزْتُ مَعَيْنَهَا فَحُظِّظْتُ عَلَى الْإِدْرَاكِ

8 فَاِرْجُو اللَّهَ ابْقَاؤَكُمْ عَلَى الْأَعْمَالِ بِالْإِخْلَاصِ | بِرَجَائِي مِنْكَ يَا دَائِي فِرَاعِ أَنْتَ يَا شَرَاكِ

9 فَقَصْرُ زَيْلٍ مَكْتُوبِي فَإِنَّ الْقَصْرَ يَا تَاطِقُ | مُقْبُولٌ لَدَى أَهْلِ الْبِدَاغَةِ مَشْدُ لَا شَكَّ

114

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Şabra qarârım qalmadı n'itsem gerek öpsem gerek
Luţf-ı murâdım qalmadı n'itsem gerek öpsem gerek
- 2 Manzûrdur mergûbdur maḥbûbdur maṭlûbdur
Şân bu cihânın ḥûbudur n'itsem gerek öpsem gerek
- 3 Nâzik bedendir fî'l-ezel yoqdur cihânda bî-bedel
Ṭab'ında vardır bir cedel n'itsem gerek öpsem gerek
- 4 Zannım budur ki var 'acâb lâkin ḥaḳîkat pür-ḥicâb
'Âlemde olmuş âfitâb n'itsem gerek öpsem gerek

[33a]

- 5 Nâṭıḳ seniñ ḥâliñ nedir bâlindeki ḥâlin nedir
Yâdındaki mâlîñ nedir n'itsem gerek öpsem gerek

115

Velehu Eyzan

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ḥayl-i zamân yârân ile mest idik
Gözleri burhân ile hem-dest idik
- 2 'İşve-i ger şemme vü ger şad cihân
Kaşları fermân ile biz râst idik

- 3 ‘Aşr-ı ‘aşîrâna çıkar demdeme
Büse zenaḥdân ile biz [de] mest idik
- 4 Gerçi bu dünyâda olur bî-vefâ
Dâ’imâ büryânla biz hest idik
- 5 Nâṭıķî fikr etme gül encâmını
Cezb-i ḥulûş-ḥân ile biz dost idik

116

Velehu Eyzan

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 ‘Âşıkıñ ma’şûkına cânın fedâ itmek gerek
Ḥazret-i ma’şûkdan gelmez cevâb n’itmek gerek
- 2 ‘Aşk bir şeydir ki kılmış şâhibiñ a’mâ-ı aşamm
Öyle bir vâdiye sevķ eyler ki görmez sen[i] terk
- 3 Gerçi ma’şûkıñ ezelden nâz u istiğnâsı var
Bâb-ı ‘aşkıñ şemsidir aşlâ kabûl etmez serek
- 4 Bildüğüm her demde ma’şûķ ‘âşıkıñ eyler heves
‘Ayn-ı mestûr olduğundan eylemiş setr-i ḥarek
- 5 Nâṭıķâ bu faşl-ı ‘aşkı ezce tafşîl eylediñ
Çokça taḥķîķ olsa cânâ taldurur yüz biñ merak

Bâb-ı Ḥarfü’l-Lâm

117

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 Şevķ-i nûrundan kuruldı cümle mevcûd yâ Resûl
Mevlidinde oldu mefrûķ küfr ile ehl-i kabûl
- 2 Hem dahı buyruldu ḥaķķında ki “levlâk ey şefî”
Sen kıl ey şâhib-şefâ’at bizleri kılma melûl

[33b]

- 3 Gerçi var her bir nebide mu‘cize ey ehl-i hak
Meci‘-i sensin habibim olmasan olmazdı yol
- 4 Ādeme emr ile ta‘zīm sizlere maḥşūş şalāt
Hem dahı mi‘rāc Qur‘ān cümle virildi kemül
- 5 Bîl şefi‘im kapıña yöneldi Nāṭık kemterin
Rûz-ı maḥşerde şefā‘at itmek ister senden ol

118

Velehu Eyzan

müstefilātün müstefilātün

- 1 Vâkı‘da yakdı ‘âlemde bakdı
Seyrâne çıkdı ‘âlim u fâzıl
- 2 ‘Aşrında haydar dîninde hoş er
Vâriş-i peygamber her ‘ilm-i kâ‘il
- 3 Dünyâda kalmaz girdäba girmez
Enḥâ’-ı meyyâz kâmil mükemmel
- 4 Nāṭık da bu dem dürler döküpdür
Devrâne çıkdı târiḥe nâ’il
- 5 Meşhûr Gürcü Aḥmed Efendi
Bâkı cināna merḥûm-ı dâḥil (1266)

119

**Kaşide-i Murabba‘ Ber-Tārīḥdir. Def‘a-i Şāniye ve Sitāyiş-i Vezîr Bî-
Nazîr ve Dilîr-i Hâtem-Tedbîr Vâlî-i Eyâlet-i Van ve Muḥâfız Ehl-i İmân
Devletlü ‘İnâyetlü Merḥametlü Velî’ü-Ni‘am Tîmûr Ziyâ Pâşâ İrâdullāhu
Bi’l Ḥayri Mâ Yeşâ**

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

- 1 Ḥabbezâ vaqt-i mübârek oldu âdem gibi bil
Destgîr-i ehl-i İslâm oldu tâcım gibi bil
Luṭf idip serḥadd-i Van’a oldu merhem gibi bil
Van’a Tîmûr Pâşâ manşûb oldu Hâtem gibi bil

- 2 Vākı'ā derk eyledi ser-'asker-i şāhib-kırān
Muḥliş-i sultān-ı 'adlī eyledi bir hoşça şān
Bildī bir şāhib-şecā'atdır vezīr-i nūktedān
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil
- 3 Gerçi sabıķda dilāverlik sehāvet-şāndır
Ser-te-ser ma'lūmdur hem bir mürüvvet kânıdır
Aşl-ı pāki söylenir kim bir şecā'at ḥānıdır
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil

[34a]

- 4 Vākı'ā me'mūr olup etdi ğazā küffār ile
Bāyezīd üstünde kıldı ceng-i ḥarbi nār ile
Niçe ḥil'at niçe ḥārçlık virdi kesb-i kār ile
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil
- 5 Çok zamāndandır efendim ḥüsn-i ülfet şūreti
Bā-ḥuşuşā Ketḥüdā Fāzıl Beg'in var ḥürmeti
Siz vezīr-i 'ālī-şānın hoş olurmuş himmeti
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil
- 6 Bir du'ā hengāmıdır Nāṭık du'ā ile mūdām
'Ādet-i nāşih ezeldendir du'ası bedr-i tām
Ḥazret-i Mūsā gibi itsin 'adūya intikām
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil
- 7 Şi'r-i ṭab'ım ḥāliyā nābībilenür ḥāminlenür
Ehl-i mīzāna bu dem şevkatlenür ḥāmīlenür
Ol Ziyā Pāşā pesend itdikte ol ḥānīlenir
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil
- 8 Gerçi şi'r inşāsına nādim idüm çokdan berü
Cevherin ḳadrin bilir buldum da oldum ḥub-rū
Şāhib-i seyf-i ḳalem gördümde itdim ser-fürü
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil
- 9 Böyledir resm-i ḳadīmim siz bilesiz sābıkā
Bāb-ı luṭfundan işāret oldu bir dem Nāṭıkā
Söyledi cevherlü tāriḥ yād olunsun lāḥikā
Van'a Tīmūr Pāşā manşūb oldı Hātem gibi bil (1248+1 1249)

Velehu Eyzan*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*

- 1 Bilinen hep o olur ğayr degil
Söylenen hep [o] olur ğayr degil
- 2 Bir hayāl ile hayāl itdim anı
Görünen hep [o] olur ğayr degil
- 3 Baña tebşîr olunur her demde
Saña nâzır ol olur ğayr degil
- 4 Ne belâdır ne kazâdır cânâ
Ne zamân vuşlat olur ğayr degil
- 5 Kûşe-i vahdete şaldıñ beni sen
İşte vâhidle o olur ğayr degil

[34b]

- 6 Böyledir 'âdet-i 'aşk ey Nâţık
Sevdüğün Ahmed olur ğayr degil

Velehu Eyzan*fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün*

- 1 Ey sürûrum zahm-ı bâliñ sâlib ol
Lafz-ı fikriñ nef' yokdur râkib ol
- 2 'Irz u nâmûs şüphe var
Deşt-i ma'nide bugün sen ğâ'ib ol
- 3 Guşt-i 'âlem semm-i kâtil olduĝuñ
Lafz-ı nâķış sözlere bak kâtib ol
- 4 Bî-nizâmdır tedbîr-i 'âlem bugün
Nefs-i tehbîs hem halâşı kâsib ol

- 5 Oldı ferzâne dahı zālimleri
Şerr[i] dāfi‘ hayr-ı haqqā cālīb ol
- 6 Kendi hālīñ zıkr kılsa dānā bil
Rūz [u] şeb der-i kemāle rāğīb ol
- 7 İtme Nāṭık bunca taṭvīl zeylini
Sa‘dī’nin bir bir kelāmıñ cāzīb ol

Bāb-ı Harf’ül Mīm

122

**Der-Tārīḥ İcrā-yı Fermān-ı ‘Ālī Sitāyiş Devletlü Ser-‘Asker Cānib-i Şarqī
Metīn İbn-i Zamānedir**

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ḥamdüli’llāh sāye-i ‘adlīde ‘adl oldı bu dem
Ḥazret-i Sultān Maḥmūd emridir emr-i ‘amīm
- 2 Pādişāh-ı ‘ālem oldur zıll-i İzid dā’imā
Ḥādīm-i şer‘-i nebīdir ḥükmidir ḥükmi-i cesīm
- 3 Hem ferīd-i dehrdir eslāfına sabıkdır ol
Görse ecdādı anıñ der-āferīn merd-i ḥekīm
- 4 Maşrık-ı rüy-ı menāzil maṭla‘-ı envār-ı hū
Ḳuvve-i ṭab‘-ı bülendi malṭaf-ı feyz-i kerīm
- 5 Muntazır pīr-i haqqikat merkez-i şafvet-nümā
Hep kerāmetden eşerdir kıldığı emr-i ḳavīm
- 6 ‘Asker-i manşūr ile manşūr ider mesrūr ider
Bir tefe”ül der ki haqqā hep işāret müstaḳīm

[35a]

- 7 Bā ḥuşuş eyler ‘imāret bir vezīr-i nüktedān
Emr-i ‘ālī üzre her dem cānib-i Şarḳı na‘īm
- 8 Ṭarz u ṭavır dil-keşi rāğıblanır gāliblenir
Şüret-i tedbīrine taḥsīn ider merd-i fehīm

- 9 Māye-i himmetleri ehl-i vefāyı mest eder
Bir himāyetgāndır tiryākdır kalb-i raḥīm
- 10 Muḫṭar-ı bedr eşkiyā leyl u nehār ḥavfın çeker
Kıpladı āfāk-ı şīti mişlidir anıñ ‘adīm
- 11 Çok zamāndan sem‘-i nāsı olmadı mefrūğ-ı seyl
Böyle bir pāşayı ḥazret böyle bir merd-i ‘alīm
- 12 Erzenü’r-Rūm vālisi ser-‘asker-i şark-ı metīn
Ol Sa‘īd Pāşā Meḥammed Ḥazret-i Ğalib Fehīm
- 13 Emrine fermānına cümle ahālī viridi cīd
Dört taraftan emr ider cārī olur mīr-i za‘īm
- 14
- 15 Bir işāret kıldı maḥfī cümle bağī bağlanur
Emrine cümle ‘aşa‘ir oldular rāğıb ḥamīm
- 16 Ehl-i Muş Muş iken tedbīrine viridi revāc
Şeyḫ Aḥmed Pīr Pāşā eyledi kıldı ḥekīm
- 17 Her taraftan mā‘i cārī gibi ‘asker gönderir
Gürcü oğludur delibaşısı Muş oldu sakīm
- 18 Her saḫāmet ‘āsiye olsun ilā yevmü’l kıyām
Emir sulṭāna ‘itā‘at etmedi oldu le‘īm
- 19 ‘Askeri ser-‘askeri ḡāyetde dıḫḫat eyledi
Çünkü Bitlis’e firār itdi o iblis-i recīm
- 20 Hāşılı itdi firār-i tārik-i evṭān olup
Çünkü zorı gördü çıkdı mār-veş gördi caḥīm
- 21 Şüphesiz buldı belāyı çünki maṭrūd oldu ol
Ḥamd-ı bī ḥadd-kerdeyim ez-behr-i teb‘īd-i eşīm
- 22 Bu mübārek vaktde gelbi baña şevḫ ü cedīd
Raṭb-ı aḫlām eyledim itdim neveşt oldum raḫīm

- 23 Baħr-ı ıab‘ım cūş ider gördükde rüy-ı fırşatı
Şâfdır ayıne-i ıalbim bu dem oldu besim
- 24 Cevher-i elfazımı sevķ eyledim ol zâta kim
Kadr[i] âlîdir anıñ her dem ider luıf-ı kerim
- 25 Hayl-i demdir bende-i meksür küsur-ı zilletim
Hâlimi ‘arz idecek sensin efendim ol raħım

[35b]

- 26 Bu sebepten bir sebep peydâ olup kıldı vedûd
Nuıķum ihdâş eyledi tebyinini oldum resim
- 27 Sâbıkâ Muş Vâlisi zıdd-ı selim itdi haıâ
Kahr-ı sulıâna sezâdır ‘akıbet olsun remim
- 28 Beste-sine beste-dest kıalsın harr-ı lâğar gibi
Bulmasın aşlâ murâdın ser-nigün olsun semim
- 29 Nâııkâ ilhâmdır pâşası tarı oldu bu dem
Yeñiden ber-târîı oldu hayin devlet-i selim(1242)
- 30 Saıvet-i Ğâlib Sa‘id Pâşâ anı itdi zebün
Dem-be-dem ğâlibliğı virsin aña İzid ‘azim
- 31 Tüğ-ı sancâğı dem-â-dem hayra olsun inkışâf
Pâdişâh-ı ‘âlemiñ yektâsıdır kıalsın kadim

123

Velehu Eyzan

mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün

- 1 Haıķķâ ki enseb olmuş sülûkı yerde düşmüş
Bünyâdı bürde düşmüş himmetle kıldın i‘lâm
- 2 Eıtrâfdır murabba‘ aııcârdır murabba‘
Eşcârdır murabba‘ şefkatle kıldıñ ikrâm
- 3 Hâcı Hüseyin Efendi ‘Ârifler ercümendi
Cümle cihân begendi hayrâta kıldım ikdâm

- 4 Cāmīler iki oldu ṭālī'ler iki oldu
Dāfi'ler iki oldu ṣānī'i kıldın i'zām
- 5 Dört mezhebi gözetmiş Nāṭık bu demde tāriḥ
Cāmī Efendi ṣabr-ı cāmī'i kıldım itmām (1239+4 ilḥāk 1243)

124

**Der-tāriḥ Mīr-Alāy Sūvārī Maṣṣūre-i Ḥāssa 'Atūfetlū Selīm Beg
Ḥāzretleri**

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Çünkü yazıldı ez -zel kıldı tecellī lem-yezel
Ni'metler oldu bī-bedel ṣūkr eyleyen olsun fehīm
- 2 Çokdan beri sırdāşımız ya'nī ṭarīkatdāşımız
Naḫṣiyye-bend ḳardāşımız olsun cihānda hoş-faḥīm
- 3 'Alemler olmuşdur ḳarīn pīr-i cihān olmuş rehīn
İtdi müşīrān āferīn olsun seḫavetle kerīm
- 4 Vāḳı'da kevkeb sa'd olup dostluḳda merd-i ferd olup
Düşmāna ṣī'r-i serd olup olsun ṣecā'atle fatīm

[36a]

- 5 Tahrik-i aḳlām eylediñ tebşīr-i i'zām eylediñ
Vā'izce i'lām eylediñ resmince olsun çün besīm
- 6 Çünkü maḳaddem ḳul ile Erzrūm'a geldi ḳavl ile
Oldı merātip 'avl ile ḳāyim-makām mīr-i selīm
- 7 Cālib-i ḳulūb ārifān cāzib-i sudūr ārifān
Kıldı du'ā-i ṣādıḳān güller müdām olsun ṣemīm
- 8 'Oṣmān Pāṣā çün müşīr ṭālī'ce nūrī pūr-münīr
Himmetle kıldı bir emīr durduḳca olsun pūr-na'īm
- 9 Çıkdı ḥasūduñ gözleri tāriḥ-i Nāṭık dir cesīm
Mīralāy oldı Selīm Beg oldı himmetle ḳasīm (1257-2 iḥrāc 1255)

Velehu Eyzan*mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün*

- 1 Beni bend eyledi zincîr-i 'aşkım
Bu dem meştûr olur testîr-i 'aşkım
- 2 Cefâlar dâ'imâ derkâr olupdur
Şafâlar bu durur taşbîr-i 'aşkım
- 3 Egerçi 'âlem-i lâhûta varsam
'Aceb tedrîs ider naḥîr-i 'aşkım
- 4 Belî server bu fenniñ de'bi ey dil
Velâkin keşf ider tenvîn-i 'aşkım
- 5 'Acâyib Nâţıkâ ma'lûmuñ olsun
Vücûdum ser-te-ser taşvîr-i 'aşkım

**Der-Târîḥ-i Tevcîh-i Eyâlet-i Erzrûm Maa'-mülḥikât Ber-Müşîr
Mufahḥam'ül -Hâc Ḥalîl Kâmil Pâşâ**

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ne güzel şems-i sa'âdet-i şeref virdi ziyâ
Ne güzel maḳdem-i teşrîf ile maşrîḳ-ı mevsûm
- 2 Bu ne hikmet bu ne devlet irişür İzîd'den
Mecd-i iḥsân-ı mecd eyledi sultân meşmûm
- 3 Feraḥ-ı ehl-i diyânet daḥı cümle nâsiñ
Bulunur ḥâl ile müştâḳbel oldu ma'lûm
- 4 Bu ne cezm üzre şıyânet idegördi sultân
Ne kemâl üzre bu ḥullet bulagördi Erzrûm
- 5 O vâkt bu ḳaḥṭ-ı ḡalâ ile bu şarkın hâli
Ne 'aceb mest ile maḥmûr idi 'âlem-i maḡmûm

[36b]

- 6 Şükür ol Hâzret-i Sübhân'a ki kıldı esbâb
Ne güzel kâmil-i dîn ü diyanet-i mefhûm
- 7 Ne edâ üzre teselsül olagör rey-i ni'met
Sebeb-i maḥẓ lutf birle olundu maḥdûm
- 8 Ne disem medḥi sezâ oldı belî medḥi sezâ
Bu sene meşreb-i Pâşâ'ya kıldındı ma'mûr
- 9 Hele bu ḥayr zamân üzre açıldı nuṭkum
Kutlu gün belli olur toğduğı vaḳt mefhûm
- 10 Bu müşîr üzre bulundu nefis-i Hıẓr Nebî
Anıñçün ḥazar-ı nebâtât ile dünyâ mekmûm
- 11 'Andelîb üzre şafâ geldi terennûm kıldı
Vaḳt-i gül üzre bu sünbül ola gördi mebsûm
- 12 Ne 'aceb seyr ü sülûk birle bedî'ü'z-zamân
Ne ma'âni ne beyân üzere kıldı maḥtûm
- 13 Gerçi muḥtâr-ı şihâḥ üzre düşerse tavzîḥ
Çarḥ-ı nüh-tâka müsâvî bu mişâli mükerrerem
- 14 Ḥabbezâ Hâzret-i Pâşâ-yı veliü'n-ni'met
İftihâr-ı 'ulemâ bâ'is-i aḥsâ-yı 'ulûm
- 15 Âşaf-ı kâmil-i ser-'asker-i şarkîde nizâm
Eyledi Muş ile Van Çıldır-ı Karşı maṭ'ûm
- 16 'Ömr-i eyyâmıñ efendim daḥı devlet iḳbâl
Eylesün Hâzret-i Hâḳ tûl-ı feraḥla medvûm
- 17 Câmı Firdevs-i nizâmı daḥı kâmil-i râḡıb
Görse bu nazmımız medḥe sezâdır merkûm
- 18 Çıkağör mâh-ı naḥrden yigirmi iki tamâm
Ne güzel ta'miyedir Nâṭıķı kıldı melzûm

19 Düşürüp Beg gibi lafzı bu mücevher târîh
Halîl Kâmil Pâşâ müşîr-i Erzenü'r-Rûm (1257)

20 Tûğ-ı iqbâlin efendim açıldı her sâ'at
Düşmenin düşe ayağa ola rûzı ma'dûm

127

Velehu Eyzan

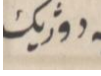
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hâbbezâ ser-'askeri aqţâr-ı şarkın rehberi
Eyledi sûd üzre hükmi-i 'izzetin kıldı tamâm
- 2 Vâkı'â şânî bulunmaz ol Kemâl u 'izzete
Hüsn-ü te'lîf eyleyip kıldım merâm üzre maqâm

[37a]

- 3 Dâ'imâ es-sulhu hayr lafzının mantûkını
İtdi icrâ-yı haqîkat tav'-ı sultâna kıyâm
- 4 Gerçi hüssâdın ezelden kavildir lâ şey'ü fih
Kavl-ı mecrûha bakılmaz oldu mesdûd'ül hıyâm
- 5 Vâkı'â ibn-i vezîr şâhib-kâlem-i şâhib-'ilm
Nazm-ı tab' üzre livâ Ahmed vezîr verdi nizâm
- 6 Çekdi manşûr 'askerin gördü itâ'at bâbına
Oldı manşûr oldu mesrûr oldu maqbûl'ül fiḥâm
- 7 Çok zamândan darb-ı emşâldir efendim söyledim
Bâb-ı ibrâlarda dinmez şu şabûna oldu râm
- 8 Çünkü üslûbun bilürsin düşmen eyler zebûn
Çün buyurmuş ol benî'ül hüdât harb tamâm
- 9 Nâtiqâ tab'ın ezelden böyle tıbyân eylemiş
Çün yeri geldikde söyler naşş-ı burhân Hüsâm
- 10 Dâ'imâ kılsın muzaffer ol müşîr-i Kâмили

Eylemiş ‘izzetle tekrīm ehl-i ‘ilme şubḥ u şām

- 11 Sūr ile için cevherli tārīḥ Nāṭıḳā
Gördi ‘İzzet Pāşā virdi şulḥ ile taḳrīr-i ‘amm(1259)

128

Velehu Eyzan

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nāṭıḳā Vehbī senin teline niçin tokuna
Dimezem Vehbī'ye şā‘ir bilemez bişmiş ḥām
- 2 Ġālibā serr-i bükān dehlīzine geldikde
Baş açık yālin ayak bulmadı iḥrām
- 3 Nāṭıḳā Vehbī senin şi‘rine nīm-poḥte demiş
Ne ‘acep beyze-i nīm-poḥtemi ükl itdi tamām
- 4 Vāḳı‘ā medresedir zat-ı müderris olana
Ne güzel emkin Tursuna maḳām oldu maḳām
- 5 Ben anıñ yerine zıkr eylemeye ‘ār itdim
Nefs-i merhūne gibi kendisi ḥabs oldu cüdām
- 6 Maḥlaş kendisi ma‘lül ezel oldu tez el
Kalb-i anın ola mürci‘ bed nām
- 7 Nāṭıḳā Vehbi sana söyledi kıl şi‘ri ḥarām
Bu hicv-i nām ḥarām ibn-i ḥarām ibn-i ḥarām

[37b]

129

Velehu Eyzan

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şeh-i devrān yār zann itdim
Dil-i pür-derd kār zann itdim

- 2 Çünkü ebrûları bîl kıavs-ı kıuzah
Anı çeşmimde nâr zann itdim
- 3 Gonce femin görünen lü'lü-ter
Bâğ-ı hüsnün şümâr zann itdim
- 4 Sırr-i 'aşk üzre perçem-i pâkın
Ten-i mermerde mâr zann itdim
- 5 Gelecek meclis[e] nâz içre o hûb
Taleb-i tablî kibâr zann itdim
- 6 Ne güzel bâğ-ı belâğat şi'rin
Anı tanzîr-i 'asâr zann itdim
- 7 Nâţıkâ va'd-i dilberi her dem
Yeri geldikde yesâr zann itdim
- 8 Enver-i nûrını etsin izhâr
Yetişir bende vakâr zann itdim
- 9 Hele terk etmişken şi'r bütün
Bu kıadar nazm kıumâr zann itdim

130

Şûret-i Mektûb

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Hudânın ism-i pâkın yâd kııldım
Bihamdillah güzel mu'tâd kııldım
- 2 Şalât ile selâm dâ'im olsun
Hużûr-ı Muştafâya zâd kııldım
- 3 Benim oğlum Hüseyin şarkı bu dem
Bu mektûbunda ben i'bâd kııldım
- 4 Su'âl-i hâţırım cümle yerinde
Velîkin çok zamân a'bâd kııldım
- 5 Nedendir böyle sizde bizde teb'îd
Vefâsızdan 'acep feryâd kııldım

- 6 Bizim taḥīrimiz faşl u bâde
Kızım işmetle çok nâşâd kıldı
- 7 Buyurdi bâb-ı raḥmân serî'â
Şefî'i aḥret-i imdâd kıldım

[38a]

- 8 Benim aşla kuşûrum yok efendi
Niçün hiç sormadın eşdâd kıldım
- 9 Selâm olsun saña cânım efendim
Güzel elfâz ile irşâd kıldım
- 10 Süleymân-ı zamânım dilsüz pâye
Güzel mektûb ile ifrâd kıldım
- 11 Bu göñlüm münkesirdir bîl vebâdân
Yedi evlâd ile bir zâd kıldım
- 12 Muḥaşşal gitmedi ḳalbimden ḥubbun
Ne mânâ' bu taşavvur ad kıldım
- 13 Bu demde maşlahat bil şehir-i Bayburd
Sefer birle mekân-ı şâd kıldım
- 14 Hediye iki ḳutu nef'i enfesim
Vüşûl olduḳda ḥoş isdâd kıldım
- 15 Bizim Nûmân Efendi ḥâcî dîne
Selâmım var hemân îrâd kıldım
- 16 Bizi mes'ûl ḳılan iḥvân-ı dîne
Ki şad-güne selâm-ı îrâd kıldım
- 17 Behey Nâṭıḳ kelâmın zeylini kes
Meger Şarkî Efendi nâd kıldım
- 18 Sebepdür ter-i 'acepdır bu zamân
Benim oḒlum hemân nevâd kıldım

Velehu Eyẓan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Perverdigār ins-i cān bir müşkil işim var benim
Luṭf ile gül bu anda ān bir müşkil işim var benim
- 2 Erkānımız olmuş ḥarīk esrārımız olmuş ġarīk
Eṭrāfımız olmuş farīk bir müşkil işim var benim
- 3 Bī-ibtidā' ve hem ebed senden meded sensin eḥad
Ey vāḥid ferd-i şamed bir müşkil işim var benim
- 4 Ma'lūmunuzdur ez ezel sen lā-yezāl[ü] lem yezel
İgmāmı def' et tez ezel bir müşkil işim var benim
- 5 Çokdan berü itdim niyāz bilmem nedir bu sırr-ı nāz
Ẓannım bu ki keşf ola rāz bir müşkil işim var benim
- 6 Çünkü buyurdun kullara togrıca gidin yollara
Virdin du'âyı dillere bir müşkil işim var benim

[38b]

- 7 Ey Nāṭıķī nuṭḡun bu dem ẓannın gibi ḥālīk ümem
Virsin feraḥlar dembedem bir müşkil işim var benim

**Merḥūm Cennet Mekān Sultān Maḥmūd Ḥan İran'a Sefer Eyledikde İşbū
Münācāt Dinlemiştir**

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yā İlāhī kıl müyesser feth-i İrān-ı'amīm
Et kıızılbaş müdemmer eyle nevrüzın 'adīm
Ḥoy-ı Tebrizi serāser hem-Revān olsun herīm
Şāh hem-ḥān-ı gedası ḡatl olsun hep le'im

Yā Laṭīf[u]yā Raḥīm[u] yā Naşīr[u]yā Kerīm
Āl-i 'Oşmān-ı muẓaffer eyle her dem yā 'alīm
- 2 Pādişāh-ı Āl-i 'Oşmānın kılıcın ḡatı' et

Rûm berbâd eylesin her düşme üzre sâti‘ et
Şâh-ı mürteddün vücûd[ı] üzre tîrin lâmi‘ et
Hânını ferzendini hep zenlerinden mâni‘ et

Yâ Laţîf[u]yâ Raḥîm[u] yâ Naşîr[u]yâ Kerîm
Âl-i ‘Oşmân-ı muẓaffer eyle her dem yâ ‘alîm

- 3 Mefḥar-ı ‘âlem Muḥammed Muşţafânın ḥürmeti
Nûḥ u İlyâs u Ḥalîl enbîyânın ḥürmeti
Gavş u kutb-ı evliyâ-yı enkıbânın ḥürmeti
Hep melâ’ik-i ‘arş levh-i ḥurîyânın ḥürmeti

Yâ Laţîf[u]yâ Raḥîm[u] yâ Naşîr[u]yâ Kerîm
Âl-i ‘Oşmân-ı muẓaffer eyle her dem yâ ‘alîm

- 4 Ğayret-i nāmûs ârî hem şecâ‘at et naşîb
‘Asker-i islâma virgil mâlı mülkü yâ ṭabîb
Hem vezîrâna ḥamiyyet merḥamet ver yâ mücîb
Okusun naşrun minallâh et feth-i qarîb

Yâ Laţîf[u]yâ Raḥîm[u] yâ Naşîr[u]yâ Kerîm
Âl-i ‘Oşmân-ı muẓaffer eyle her dem yâ ‘alîm

[39a]

- 5 Nuţḳ-ı Nâţıḳdır demâdem ḥıfẓ ola eṭrâfımız
Cân-ı dilden dîne ğayret eyleye a‘yânımız
‘Âlem-i âriflerin hep setr ola eşnâfımız
Ceng içinde küll-i ḳat‘ eyleye ebdânımız

Yâ Laţîf[u]yâ Raḥîm[u] yâ Naşîr[u]yâ Kerîm
Âl-i ‘Oşmân-ı muẓaffer eyle her dem yâ ‘alîm

133

Velehu Eyzan

6+5 Hece ölçüsü

- 1 Kavuşması dehşet ayrılması nâr
Endîşe-i vaşlın yakdı bu cânım
Deşt-i gozârende ol naḳş-ı esrâr
Nesrîn ver u ra’nâdan ayırdı bu cânım

- 2 Kıta'sı münāsib cüsse münevver
Mefâsıl lebleri kıand-ı mükerrer
Cānib-i ruḥsār ḥāl-i mübeşşer
Anıñ ḥayālinde kaldı bu cānım
- 3 Giydiresin aña dībāc-ı atlās
Çeşniden veresin ma'cūn-ı elmās
Cābecā idesin vechini elmās
Mirār-ı merāma iver bu cānım
- 4 Vaşfını Vaşşāfe kıldım ihale
Kendini yezdāna virdim emāne
Bu murğ-ı göñlümü ittim revāne
Anıñ şedāsını umdı bu cānım
- 5 Nāṭıķī sen bunu eyledin inşād
Ḥamām-ı termāde eyledin 'irād
Riyāzī naķşıdır bundaki üstād
Mecāze ḥaķīķa geldi bu cānım

134

Velehu Eyzan

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bakışın hoş geliyor tākāt[1] koymaz n'ideyim
Görüşün cezb ediyor rāḥat[1] koymaz n'ideyim
- 2 Senin ol surḥ-ı ruḥun bizleri taḥmīr itdi
Belki ol ebrūların kāmēt[i] koymaz n'ideyim

[39b]

- 3 Süḥanın kıymet yokdur cevher-i yektā denilir
Serv-tek çalķanıyır belleri āfet n'ideyim
- 4 Gice gündüz baña bak 'ālem-i kübra denilir
Sensin ol maṭla'-ı cān sā'at[i] koymaz n'ideyim
- 5 Değme bir kimseye bakmaz iken ey Nāṭıķ dil
Şimdicek 'ālī-neseb ālet[i] koymaz n'ideyim

Ve Lehū Eyẓan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şad hezārān ḥamd u şükr olsun İlāhī her zamān
Her belālar def' olup oldu dil-i kāmīl tamām
- 2 Erzenü'r-Rūm içre olmuşdı belā andır belā
Şürb seri etmiş idi terk-i namāz külli ām
- 3 Vāḳı'ā şadrında nev-ābınıza meşd-i ādeme
Dīv veş eyler zarar-ı ḳalbler yaḳar her şubh u şām
- 4 Vāḳı'ā her goftesi meclisde hem bī müştēmil
Böyle bir müstehzi fāsıḳ gelmemiş mest-i müdām
- 5 Cümle evḳāf ḥarāb etmege çok sa'y eyledi
Bir ḥarāb oldu ki kendi bulmadı aṣlā ḥırām
- 6 Şā'ir ḥelāḳ-ı ma'niyem diyüp lāf eylemiş
Görmedim bir şiirini hergiz terāzūda naẓm
- 7 Nāṭıḳī eş'ārına ḥayli dolaşmış söylemiş
Cāhil-i ebterine bulsun cins-i tām cins-i ḥām
- 8 Vāḳı'ā ḳırtāsa yāzıḳ eylesem tafşīlini
Yoksa bir tūmār olur hicv anıñ bişmiş ḥām
- 9 Ben anı ḥayl-i kelām ile mürecceb eyledim
Şi'rinin ma'nisini fehm eylemez bernām ḥām
- 10 Vāḳı'ā ḥükmün yürüttü kethüdālıḳ eyledi
Māte dārā bi'l müdārā ma'nisin ḳıldım licām
- 11 Ḥākim u müftī müderris hem vücūhı ḳazmaz
Bir ḳazıḳla ḳazdıḳ maḥv oldu ism-i tā ḳıyām
- 12 Nāṭıḳā el ur çıkar otuz birin tārīḥ için
Sırrı Beg sırran libās-ı 'azl giymiş vesselām(1279-31 iḥrāc 1258)

[40a]

136

Ve Lehü Eyzan

mef'ülü mefā'ilün

- 1 İmrüz ölür gamlar
Harbide ölür semler
Orduda ölür şerler
Yandı ciğerim bu dem
- 2 Allāh kerimimdir
Rezzāk-ı rahimimdir
Fettāh-ı 'alimimdir
Yandı ciğerim bu dem
- 3 Yek kerre olan ma'sūr
Dū kerre olur meysūr
Naşş üzre olur mücver
Yandı ciğerim bu dem
- 4 Kahrında ola Moskov
Hıfzında ola Poskov
Kemperpede ola Kovkov
Yandı ciğerim bu dem
- 5 Hāyinleri fārikdür
Şadıkları Nātıkdır
Devletce de fā'ikdir
Yandı ciğerim bu dem

137

Ġazel

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Bir dilberi ben sevmişim hikmetce 'ibret almışım
Cellād-ı çeşmin görmüşüm katl ile imān kılmışım
- 2 Hem sevgilü hem korkulu hem aşiki eyler delü
İtdim cihānı ser furū' bu derd ile cān vermişim

- 3 Ma'sûkdur mahrûkdur şân bir neseb-i mefrûkdur
Çokdudur 'inâdı her zamân bu derde burhân vermişim
- 4 Meyli anıñ mahficedir zâhirde çokdudur minneti
Bilmem nedir fikri anıñ her derde fermân vermişim
- 5 Nâţık yeter kılma mecâz olsun hakikat pür-cevâz
Eyle niyâz üzre niyâz vaqt-ı seher şân görmüşüm

[40b]

138

Gazel

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Mazlûm Ağazâde Ahmet Ağaya geldi hitâm
Yetmiş ikide tamâm üzre behişt oldu maķâm
- 2 Terk edip yedi oğul iki kız bir 'avratı
Cümlesi sâ'î olup hayır du'âda bi'l devâm
- 3 Vâkı'â çokca ri'âyetlü büyük oğlu hemîn
Çün semiy-i Hâzret-i İbrâhîm olmuş baht-ı tām
- 4 Eylesin evlâd u aḥfâdı bu dünyâda sürûr
Ez ezel bir ḥânedir virmiş cihâna hoş ға'am
- 5 Nâţıkâ dostun idi merḥûm-ı mağfûr çok zamân
Rûḥ-ı pâkı bizlere olsun şefî' rûz-ı kıyâm

Bâb-ı Harf'ül Nûn

139

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Gönlümü mesrûr eden sensin İlâhe'l-'âlemîn
Cânımı mahvûr eden sensin İlâhe'l-'âlemîn
- 2 Vâkı'â bir kimseden bir kimseye olmaz meded
Dâ'imâ mecbûr eden sensin İlâhe'l-'âlemîn
- 3 Âşık-ı dilkeşleri ma'sûka vâşıl eyleyen
Dâ'imâ mecrûr eden sensin İlâhe'l-'âlemîn

- 4 Umarım senden ilāhī maḳṣadım bulsun revāc
İzidā manṣūr eden sensin İlähe'l-'ālemīn
- 5 Nāṭikā ḥadden füzūn ni'metler içre besledi
Ḥālikā maḡfūr eden sensin İlähe'l-'ālemīn

140

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥazret-i Eyyüb-i Enṣārī maḳāmı ḥaḳḳı'çün
Hem daḥı Yūṣa' Nebī enzār-ı kāmī ḥaḳḳı'çün
- 2 Yā İlähī vir maḳāşıd üzre teysirin baña
Ḥazret-i Mevlānā-yı Bağdād-i Şāmi ḥaḳḳı'çün
- 3 Vāḳı'ā 'āşī vü mücrim 'ubeyd-i nāçizim
Luṭf edip her demde ḥān-ı Nābī Cāmī ḥaḳḳı'çün
- 4 Āsitān-ı devlet-i 'Abdūlmecīd'e varduḡum
Ḥükm-i taḳdīrin ezelde feth-i kāmī ḥaḳḳı'çün
- 5 Nāṭikā kıldın du'âyı müstecāb itdi İläh
Ḥazret-i Peyḡamberin Maḥmūd Maḳāmı ḥaḳḳı'çün

[41a]

141

Velehu Eyzan

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

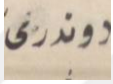
- 1 Ğamlar telāşūḳ edip çünkü sen ba'īd oldun
Gönlüme āteş-i 'aşḳ urmada sen dīd oldun
- 2 Niçe bir renc 'inālar niçe biñ derd u elem
Niçe biñ nāz u 'işve niçe biñ 'ıyd oldun
- 3 'Acabā ḥālime bir cüz' mürüvvet etsen
Ne keder ola bilinmez güzel şedīd oldun

- 4 Bilürüm derd-i muhabbettesin benim gibi sen
N'aceb kıl-ı rāķibe ne yamān cīd oldun
- 5 Būsenin lezzet-i ға'mın dimāğımdan gitmez
Aniçün Nāţıkā yatmaķda hoş sa'īd oldun

142

Der-sitāyiş Celāleddīn Muḥammed Pāşā

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥabbezā ey ehl-i 'arifān ğonce ḥāndır gelen
Dā'imā pervāz edip bir şāh-ı ezmāndır gelen
- 2 Nuţķ-ı pāk olmuş müdebbir fevc fevc olmuş rikāb
Nesl-i bālā kendi ālā bir dıraḥşāndır gelen
- 3 Ol Halep şehrinde vermiş şad hezārān intizām
Bu Celāleddīn Pāşādır 'ayn-ı fermāndır gelen
- 4 Ba'd ezin esb-i nüşḥa-i dībāceye
Ya'nī verildi serāser sırr-i sübhāndır gelen
- 5 Pādişāh-ı āl-i 'Oşmān bir ḥuceste cevheri
Erzenü'r-Rūm'a münāsib gördü burhāndır gelen
- 6 Bu hümay olmuş münāsib zīrā serḥadd
İşidicek nāmını deyr-i devlet-i iḥsāndır gelen
- 7 Şeri' 'azāya şıyānet ittiği ma'lūmdur
Pür mu'ār ḳadr-i kemāl-i 'ayn-ı 'irfāndır gelen
- 8 Bir sipahsālārdır kim cenginin miḳdār yok
Tīr-i ḥūn-rīz ile hem bir merd-i meydānīdır gelen
- 9 Cümle etbā'-ı şerıyyā kendisi bedr-i münīr
Şa'şā'a verir cihāna māh-ı kağāndır gelen
- 10 Rakşā girmiş Zühre-veş 'aşķ ile saña ne felek
Āferīndir āfitāb māh-ı tābāndır gelen

- 11 Çok hünermendî bulunsa kimse teb'îd eylemez
El veled-i serrâbiyye halka dermândır gelen

[41b]

- 12 Mağdeminden hoş terennüm eyler ol bülbül-i cân
Meşrebi güldür efendim nûr-ı Yezdândır gelen
- 13 Lazım oldu Nâtıkâ hey medhîniñ mümtaz ol
Ruḥ-ı râğıb-ı niyâzı ḥüsrev şanıdır gelen
- 14 Söyledi anıñ vezâret hem ser-asger târîḥin
Ey Celâleddin Muḥammed Pâşâ şanıdır gelen
- 15 Çarḥ-ı gerdün dūr edince dâ'imâ şark eylesün
Tûğ [u] sancâğ merâtib ruḥ-ı reyḥândır gelen (1231)

143

Velehu Eyzan

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ey benim gül yüzlü yârim ḳandesin
Bir gice yanımda yoksun nerdesin
- 2 Bir 'acâ'ib ṭâlî'm var ey dilîr
Her ne deñlü cân verürsem rindesin
- 3 Çok cefâlar ḳıldıñ amma bıḳmazım
Anın içün kim bir ğarib ḥordesin
- 4 Ḥaḳ bilür kim cümle merdân üstünde
Eyledim terciḥ ḳıldım bendesin
- 5 Çok 'inâd itmek olur zulm eylemek
Nışf dîn-i inşâfdır hem beldesin
- 6 Ol şebâbıñ vaḳit geçdinde hemin
Ḳıl olduğunda ḥandesin
- 7 İster isen âlim olmaḳ her zamân
Ḥvâce Nâtıḳda ol lakin bendesin

**Der-târiḥ-i Müşîr Efḥam u Vezîr Ḳazanfer Her-ân Manşûr-ı Muẓaffer
Devletlü Zî Şî‘a Reşîd Pâşâ**

müstefilün müstefilün

- 1 Minnet Ḥudâ‘ya her zamân
Virdi cihâna luṭf-ı ân
Mecd üzre ol şâh-ı cihân
Her demde olmuş pür-nişân
- 2 Ordu müşîri bir reşîd
Görmüş degil mişlin mecîd
Virdi ‘asâkir aña cîd
‘Âlemler olmuş ḳâ’ılan

[42a]

- 3 Çünkim ezelden dört şunûf
Bir çend ile şâhib düfûf
Bir tâcir şan‘at-ı vuḳûf
Dördüncü ‘âlem dâ‘iyân
- 4 Vâḳı‘ deh çâr itmiş ḥamîd
Emr eyledi Sulṭân Mecîd
Olsun cünûdumuz ‘âbid
Olsun bu dünya âḳilân
- 5 Vâḳı‘da ḳıldı ol müşîr
Ekrâd ḳırdı oldu şîr
Oldı ḳaranıḳlar münîr
Zabṭ oldı Van ḥân
- 6 Çoḳdanberi sever oḒlunı
 dede devrânını
Ekrâd-ı bed eyvânını
Girmiş degildi pehlûvân
- 7 Sensin müşîr pür revâç
Zabṭ üzre aldın hem ḥarâc
Zincir ṭâḳın ḳıldı âç
Virdi surûru her zamân

- 8 Mesmū' kıldı pādişāh
Manşūr kıldı Allah
Buldı cihānda şāh-ı rāh
Haṭṭ-ı şerifle armağān
- 9 Lakin bu müfti dā'iyāñız
Hāliş muḥliş sâ'iyāñız
Gördi siziñ en'āmıñız
Tārīhi virdi ḥayl-i şān
- 10 Nāṭık bu dem dürler döküp
Birden bu tārīḥ tamām
Geldi müşir erişdi
Fâikce ān bir nişān (1266)
- 11 Īzid bu an içre anı
Hıfzında kılsın cānını
İtsin terk-i şānını
Bulsun dem-â-dem 'izz-i şān

[42b]

145

Velehu Eyzan

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Kaşdımda olan âfet-i devrân-ı bizim olsun
'İşve ile gezen derdüme dermān bizim olsun
- 2 Bülbül tek[gibi] nālān ider ol gözleri āhū
Billur şıfat-ı ruḥları mercān bizim olsun
- 3 Engüşt şurāḥī ḳadeḥi elde dutupdur
Ol cānı şafâ 'āleme giryān bizim olsun
- 4 Adın demezem mermere gözler eşer itmiş
Kilk-i ḳaderim serv-i ḥıramān bizim olsun
- 5 Destinde olan maḥbere hep sîm eyle zerdir
Pülād kılcın tîr ile kemān bizim olsun

- 6 Rûz u şebim miḥnet-i âlâm iken ey dost
O şoḥbet-i şîrîn leb-i ḥandân bizim olsun
- 7 Nâṭık niçe bir eyledin ol şâhlara ülfet
Bir gice deĝil her gice ol ḥân bizim olsun

146

Velehu Eyzan

müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün

- 1 Ğamlarımı fikr ider ĝamla giriftâr olan
Dâĝlarımı şerḥ ider şerḥe sezâvâr olan
- 2 Dilleri maḥzûndur gülleri mestûrdur
Gözleri pürḥûndur bed sühane çâr olan
- 3 Pâreleriñ yâreler muḫmer hep pâreler
Rûz u şebin ḳâreler ĝüyine düşvâr olan
- 4 Şaḫş cevânân iken ‘âleme dermân iken
Leyl u nehâr ḥân iken ḥâre nazardâr olan
- 5 Şimdilik olmuş zebûn şanki getirmiş cünûn
Nâṭıkı bir fûnûn-ı bed kes dildâr olan

147

Velehu Eyzan

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Görürler ‘ârif-i billâh kemâl ile cemâlinden
Bu envâ‘-ı tecelliyât-ı cemî‘ vecd-i ḥâlinden
- 2 Niçe ‘âşıḳların ḥalin kemâl üzre yaḳîn itdin
Egerçi ‘ilm-i ‘indallah sañada virdi şânından

[43a]

- 3 Mezâḳ-ı rûḫ bilmezler bu dünyâda keşîrû' n nâs
Hemân ekl ile şûrb üzre şafâsı pür cefâsından

- 4 Mûlebbes-naķş-ı taht üzre feraķ bābındadur ŗehler
‘Acep neyler kıyāmetde hesap çok ‘azābından
- 5 Bu Nāţık terk-i dünyāda olur bir ‘arif-i billāh
Ki nuţķ nazm-ı cām ide bir firdevsin ĥayālinden

148

Velehu Eyzan

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Çekildi rızķımız Kârşdan zemīn-i rāyegāndan
Beġā vü tell fāķında maĥāf üzre niķābından
- 2 Bu niyyet üzredir dā’im şıla raĥm eyle sultānım
‘Ubūr-ı erdihānında ĥaber verir ĥarābından
- 3 ‘Acāyib tarz-ı ĥāletdir bu mirātın nazargāhı
Ki vaşl-ı aşdikā’-ı kat‘ edüpdür ĥaymegāhından
- 4 Umarken ķurb ile lezzet yetişdir cāna bir firķat
Ki gördük mevlid-i ĥāşı ki ĥüzn ider ĥicābından
- 5 Muĥaşşal vālideynin ķurbunu gördüm bu firķatten
Aķārib cümleten medfūn yatarsun kim ĥayālinden
- 6 Lisān-ı ĥāl ile derler cezakellāhu fī‘d dāreyn
Feraķ-cā itdin ey vallāh nazār ķıldın kemālinden
- 7 Bugün Nāţıkī niyyet var Aĥışĥa’ya iver cānın
Duĥul-ı manzūrun ĥāşşı derūn-ı sūz āhından

149

Velehu Eyzan

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Göñül sūzān eder yā Rabb firāķ-ı ŗehr-i raĥmetten
Gözüm būrān eder yā Rabb vedā’-ı nehr-i himmetten
- 2 Emāndır el amān yā Rābb ķabūl-ı şavm iden sensin
Figānımdır o Yezdāne nesīm-i zūhr-i cennetten

- 3 Vedā‘ ey leyl-i kâdre firâk ey mâh-ı ğufrâne
Kâbül et şavmımı yâ Rabb bi-luţf şahr u dehşetden
- 4 Uyandır bizleri Yezdân şu hâb-ı nevm-i ğafletten
‘Adûlar üzre vir fırsat zafer kıl kahr-ı düşmândan
- 5 Firâk gününde maķbûldur du‘âlar Nâţıkî ey bil
Terâviḥ üzre mermûz u kuşûr kaşr-ı sükkerden

[43b]

150

Velehu Eyzan

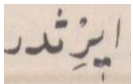
fâ‘ilâtün fâ‘ilün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 İnşitâb oldu bu kâlbim hûr-i zibâya bugün
Dehşet-i âdem oluptur ba‘d Yûsuf gün-be-gün
- 2 Kurb-ı maḥbûb vaşl-ı maţlûb ile yâ Rabb et ‘aţâ
Ol rakîb bî-îmândır ola me’yûs gün-be-gün
- 3 Ders-i anıñ şarf u mantık hem kıyâs hem mecâz
Söylemiş şugrâ vü kübrâ müntic olsam heft gün
- 4 Vech-i ruḥsârından olmuş ḥüsn-i ḥaţ ğâyet ḥazîn
Hem dıraḥşân ḥabbe anıñ şu‘le urur gün-be-gün
- 5 İtme feryâd çekme zahmet kudretinden olma dür
Korkma Nâţık şabr kıl kim meczûb olur gün-be-gün

151

Velehu Eyzan

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

- 1 Bugün ‘âlemde oldu naķş-ı bürhân
Nemâlandı yetişdi ḥükm-i subḥân
- 2 Serâser ḥikmet-i pür dehşet oldur
Mürebbi kâbzâsından ola bürhân
- 3 Vilâdet-i ḥallâ bir virilmiş
Velîkin ḥikmetin fark itdi furkân

- 4 Bu şarkın şu'lesi olsa ziyāde
Nihāyet bir ğurūba ide iz'ān
- 5 Kemāl ile iriş sen şad merāma
Bulunsun ħidmet-i Mevlāya her an
- 6 Anıñ tārīħdir vuşlat sayılmaz
Kemāl-i şevk-i bürhān ibn-i Nu'mān
- 7 İlahī Nāṭıkın nuṭk-ı tamāmı
Müyesser eylesin ĩmān-ı քur'ān

152

Velehu Eyzan

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Eyā zav'-ı քamer bedr-i fiğanımsın şafā geldin
Ki gitti cümle ğamlar kim ħayātım sen şafā geldin
- 2 Ki vech-i şems-i enverdir ki sözi luṭf-ı iħsāndır
Femi misk-i müzeyyendir ṭabībim sen şafā geldin

[44a]

- 3 Yuķum gelmez gice gündüz senin derdinde քalmışdım
Ḳadd-ı 'ar'ar gül-i ra'nā gül endāmım şafā geldin
- 4 Şu āşıkлар müdām aĝlar senin bu 'işve nāzından
Dahı ħāller muvāfiķdır şifā-ĝāhım şafā geldin
- 5 Benim yosmam bu Nāṭıkī şu ĝamlardan firāĝ itdin
'İnāyet քıldın ey şāhım nażargāhım şafā geldin

153

Velehu Eyzan

6+5 hece

- 1 Zamān ħarāb oldu dünyā bozuldu
Ḳıyāmet nişānı oldu ĝün-be-ĝün
Erlerde nāmūs yok cür' ü şecā'at

Hücüm etdi düşmân geldi gün-be-gün

- 2 Maḥv oldu yeniçeri adları bâkî
Ne ki kaldı geri cümlesi şakî
İder fışk-ı ‘ișyân ne bilsin ḥakkî
‘Arşā günâhları çıkdı gün-be-gün
- 3 Faḳîr-i miskinde yok aşla şabır
Ḥâ’in çıkdır cümle kibâr u kebîr
Hünkâr tecrübesiz re’isler ḥabîr
Küffârda İslâmı şardı gün-be-gün
- 4 ‘Acâyib Ḳârş-ı ehl oldu perişân
‘Âlimler ḳarışmış zâlîme her ân
Dehr olan zâlîm zabt itdi mekân
Mazlûm olan ḳulları yandı gün-be-gün
- 5 Pâşâ Vezîr Begde ḳalmadı inşâf
‘Avratlar ḳahbe yüzleri keşşâf
Oğlanlar edebsiz istegi zifâf
Cihânda zulm u fışk tıldı gün-be-gün
- 6 Mağribde Maşrıkda ḥükm-i pâdişâh
Şimdi noḳşan oldu destindeki mâh
Vezîrler döğüşür menşûbuna câh
Zorbalar zuhûra geldi gün-be-gün
- 7 Nâṭıķî sen daḥı eyle terennüm
Küffâr bir tarafta zorba teşahhüm
Â‘yân-ı memleket bilmez teyemmm
Ḥâlimiz perişân oldu gün-be-gün

[44b]

154

Der-târîḥ Ser-‘Asker-i Manşûre-i Muḥammediyye Ḥalîl Rıf‘at Pâşâ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

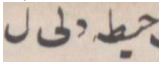
- 1 Rûtbe-i ḥullet ki virdi şân-ı şöhret zâtına
Ḥabbezâ şad ḥabbezâ dâmâd-ı sultân-ı zamân
- 2 Vâķı‘â iḥlâş ile iḥsân ile buldu ḥalîl
Nâr-ı a‘dâdan ḥalâş-ı rûtbe-i peygamberân

- 3 Çünkü devletlü efendim iştirāk-ı nām ider
Rıf'at-ı himmet müşennā zātına fī külli-ân
- 4 Şāhib-i luṭf-u ḥimāyet şāhib-i seyf u kalem
Ḥüsn-i nuṭkundan sürür eyler kulüb-i ārifān
- 5 Vākı'ā bizde misāfir birle hizmette olup
Çünkü Erzurūmdan i'zām-ı İslāmbol şān
- 6 Sen efendimsin ezelden belki ma'lūmun ola
Mūr tek geldim yüz üste eyle iḥsānın ḥisān
- 7 Çok muḳaddem tālī mevcūd olduğumda şüphe yok
Ḥāşılı maṭlūb olur erbāb-ı manṭıḳ der hemān
- 8 'Arz-ı ḥālim üzre manzūr-ı 'ināyet eylegem
Tā dürüst ola maḳālem olmaya taşdı'-i cān
- 9 Vākı'ā cevherlü tāriḥ söyledin Nāṭıḳ bu rüz
Rıf'atī şān ile bulmuş çünkü ser-'asker mekān(1255)
- 10 İdesin dā'im mu'ammer ḥāzret-i sultān kim
İsm-i pākından müberhen mecd u iḳbāl-i cihān
- 11 Hem ḳarīn etsin seni dā'im cihān-ı ḥüsn ile
Hizmet u devletlerinde olasın şāhib kırān

155

Der-merşiyе Zabt-ı Erzurūm Şalla'llāh-ı Anil'umūm

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Çünkü serḥaddat-ı İslām zabt olundu ol zamān
Erzenü'r-Rūm üzre geldi kāfir-i Moskov hemān
'Asker-i İslāma birden ṭari oldu ḥavf-ı cān
Büsbütün 'ālem giyindi mātem-i ḥüznünde ḳān
Ehl-i tevḥīdin ser-ā-pāy ḥālleri oldu yamān
Rüz u şeb ḳān ağlasunlar ehl-i imān el-amān
- 2 Çünkü ser-'asker ḥıyānet birle şāih nā-murād
Bı-diyānet iki biñ eyle 'inād

[45a]

Râh-ı hengârın düzende oldılar berbâd-ı bâd
‘Asker-i küffârlar o demde oldılar pürşâd-ı şâd
Ehl-i tevhîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

3 Ba‘dan Hakkı Pâşâ meyilli düzende hemîn
Başdı o demde anı bîl ‘asker-i küffar la‘în
Mustafa Pâşâ dahı oldı o demde dil hazîn
Pâyidâr olmadı külli zabt olundu mü‘minîn
Ehl-i tevhîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

4 Kal‘a-i Bardız‘da birden çün göründü ol şerîr
Kanı ‘Osmân Pâşâ gelsin eylesin ceng-i cedîr
Gerçi ceng oldu herîrâ olmadı kimse esîr
Cümle leşker belini kırdı ol şâlih-i vezîr
Ehl-i tevhîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

5 Ba‘da cem‘ oldu meskûr hep cünûd-ı mü‘minân
Ol Hasanqale düzünde oldılar şâhib-i figân
Elli biñ denden ziyâde ‘asker-i gurbet nişân
Birbirinden hâ’in-i dîn hâ’in-i devlet hemân
Ehl-i tevhîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

6 Etmedi bir dem qarârı hâ’in-i yektânemiz
Hem ezin birle tağıttı ‘asker-i ferzâmiz
Topçumuz tüfekçimiz yüz tuttular şeyhânımız
Erzenü’r-Rûm içre bir âdem komaz mirânımız
Ehl-i tevhîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

[45b]

7 Rûz-ı çehârşenbe dahı yıl kırk beş olduysa bîl
Erzurûma hem duhûl-ı kaşdîn ider Moskov bîl
Elçiler gönderdi birden olmanız sizler rezîl
Âh kim ol günde kaçdı çend kes oldu zelîl
Ehl-i tevhîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kân ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

- 8 Ehl-i Erzurüm 'un binâsı ol zamân oldu ھرâr
‘Askerin bir dânesin kıymazdı ol şâhib-i ‘azâb
Boynu buruk dîde giryân hendek içre bir türâb
Bu nizâm üzre iken birden kımazlar ceng-i tâb
Ehl-i tevھîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kıan ağlasunlar ehl-i îmân el-amân
- 9 Meşveret birle tedârik itdiler re’ye duھûl
Neylesün bî-çâreler etrâftan olduğ züھûl
Ehl-i Erzurüm ser-te-ser giryân idüp olduğ melûl
Böyle bir dem görmedik yetişmedik şâhib-‘uھûl
Ehl-i tevھîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kıan ağlasunlar ehl-i îmân el-amân
- 10 Rûz-ı pençşenbe olucağ girdiler şehir-i şerâr
Paskoviç derler re’isin adına lûgat-hezâr
Âl-i ‘Osmân pâdişâh-ı âh kim oldu humâr
Ser-te-ser zabt ittiler Erzurüm’ı kıldılar ھیşâr
Ehl-i tevھîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kıan ağlasunlar ehl-i îmân el-amân
- 11 Ba’da gönderdi Tiflîse esîrân üzre hem
Şâlih u ‘Osmân dağı Aھmed u ‘Abbâs üzre hem
Devletin pâşaları oldu melûlân üzre hem
Neylesünler ehl-i îmân oldu đamlar üzre hem
Ehl-i tevھîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kıan ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

[46a]

- 12 Ba’da kurdu ھیşârı ol şûbaşı kıurbına
Ya’ni kim çekdi bedenler kıal’e başı kıurbına
On kıadar câmi’ ھرâr kıurbına
Hâşılı bozdu binâlar köşe başı kıurbına
Ehl-i tevھîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kıan ağlasunlar ehl-i îmân el-amân
- 13 Nâtiqî nuţkun it çün kesâd etdi ilâh
Böyle bir rûz-ı kıyâmet görmedik feryâd-ı âh
Hâzret-i İzid te’âlâ Hâzret-i şâhib-penâh
Devlet-i ‘Osmânı nuşret eylesin her demde âh
Ehl-i tevھîdin ser-â-pây hâlleri oldu yamân
Rûz u şeb kıan ağlasunlar ehl-i îmân el-amân

Tārīḥ-i Mīr-i Mīran Ziyā Pāšā*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*

- 1 Zāt-ı i'lā nesl-i bālā cevher-i cennet bu dem
Rütbesi mīr-i mīranlık manşib-dārül'-emān
- 2 Vāḳı'ā ibn-i Edīb zāt-ı ḥabīb 'aql-ı lebīb
Ol süḥān bābında hem tıb u ṭabīb u hem ḥisān
- 3 Böyle bir ḳalb-i selīm ve böyle bir ḥilm u ḥekīm
Gelmemiştir çarḥ-ı devvār içre bir burhān-ı şān
- 4 Dā'imā medḥinde şı'rim nazm-ı cān gibi hep
Çün pesend itdikte oldu şevket-i şāḥib ma'ān
- 5 Deh düşüp tārīḥ birden ceher ider Nāṭıḳā
Mīr-i mīran-ı muḥassendir Ziyā Pāšā bu an (1284-11 iḥrāc 1273)

Bāb-ı Ḥarf'ül Vav*mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*

- 1 Yārem acıyor yār elinin yāresidir bu
Gönlüm kederi ṭālī'kem pāresidir bu
- 2 Şād olmadı bir vech-i sezāsiyla bu gönlüm
Eğlendi dilā çarḥ-ı ezel nāresidir bu

[46b]

- 3 Bir nebze vefā ḳalb-i şafā fehmi olunursa
'Aks üzre olur dilberimin ḥāresidir bu
- 4 Fehm oldu şehā 'aşḳ-ı mecāzi ve ḥaḳıḳi
Cānın yakıcı yandırıcı ḳāresidir bu

- 5 Nâṭık nideyim terk idelim dūr-ı cihānı
Bir dilber-i zībâ görünür çâresidir bu

158

Ve Lehū Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Böyle bir kec-rev cihān devrindedir zāhir 'adū
Ehl-i tevḥīde dem-â-dem böyledir kāfir 'adū
- 2 Vâkı'â teşrīf-i taltīf eylesin bir kimseye
Pür ḥased olur zamānında olur vāfir 'adū
- 3 Belki bürādını li'me eylesin başdan çerāğ
Fırşatın gözler devām üzre olur kāhir 'adū
- 4 Öyle tedbīr eyle kim bir nesl-i pākı kıl himem
Eylesin her demde ḥizmet olmasın māhir 'adū
- 5 Bir 'acāyib baḥttır 'ālemde Nâṭık-ı ṭālī'i
Her kimin şânına şöhret virse der āhir 'adū

159

Şāhzāde Sulṭān Murād Ḥaḳḳındadır

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Müşārün bi'l benān oldu 'aṭā-yı kibriyādır bu
Ki dürr-i yektā nazmında ki nesl-i evliyādır bu
- 2 Müzeyyen oldu bu dünyā döşendi lāle-i ḥamrā'
Ḳudūm-i ḥaydar-ı kerrār murād-ı evliyādır bu
- 3 Mülūka bağıdır 'ālem mişāl-i bülbul-i ra'nā
Sūḥandır ḥinde-nām aldı kelām-ı etḳiyādır bu
- 4 Feraḥnāk oldu bu 'ālem egerçi ḡam firāvānest
Vücūd-ı āb-ı zemzemdür şifā-yı eşḫiyādır bu
- 5 Pesend itdi bunu Nâṭık ki nuṭḳ eyledi izāḥ
Ser-â-ser 'ıtr-ı mānend-i ḳabūl-ı ekrimā bu

Bâb-1 Harf'ül He'

[47a]

160

Der-sitâyiş-i Pehlivân İbrâhîm Pâşâ Rahmetullâh-ı 'Aleyh

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fa'ilün

- 1 Rûz-ı şeb olsun şenâlar ey hüdâvend-i İlâh
Gönderüp bir maşlahı sen eyledin dünyâ-yı mâh
Câ-be-câ etrâf tutmulken begâyet ender siyâh
Târumâr itdi biküllî itdiler bisyâr âh
Kal'esinden taşra geldi hamşioğlı bâ-fezâh
Tığ-ı kaṭi' lerzesinden bulmadılar aṣlâ râh
Neylesin ol bed gevherler gerçi der vâ ḥasretâh
Gönderüp ol pehlivân pâşâyı etmiş şems-i mâh

Seyyid İbrâhim Pâşadır qahramân-ı pâdişâh
Âl-i 'Osmân ol ki sende cümle maḥlûḳa penâh

- 2 Ḥabbezâ ittibâ'-ı pâkî ceng var hep süvâr
Bâ ḥuşûş Maḥmûd terâni eylemiş ceng-i qarâr
Niçe merdüm yanlarında tîze-yi tîğın çalar
Cümle 'âlem pehlivân pâşâya bakmış bir kenâr
Kal'e-i heyhâtından taşra götürdü baḥt-ı yâr
Ol Selîm Pâşâyı kesdi emre kıldı ikrâr
Medet-i vâfir gerekdi gerçi zabtında bikâr
İşidicek nâmını baba pâşânın itdi zâr

Seyyid İbrâhim Pâşadır qahramân-ı pâdişâh
Âl-i 'Osmân ol ki sende cümle maḥlûḳa penâh

- 3 Pâk edüp Aḥışḥa emrine kıldı imtişâl
Hem-kîn pâşâ-yı naşb itdi de kıldı irtihâl
Görmemiştir bu cihân böyle vezîr mânend-i zâl
Bâreka'llâh hoş maḳâl üzre ider ferḥunde ḳâl
Kûs-ı ṭablın döndürüp diğér nizâma itdi ḳâl
Leşkeri maḥruşe-ı Ḳârşâ ider hem ittişâl
Ḳurtarır nâsı biküllî cümleler bulur kemâl
Zîrâ andan ol mağazîret ḳal'esi oldu nihâl

Seyyid İbrâhim Pâşadır qahramân-ı pâdişâh
Âl-i 'Osmân ol ki sende cümle maḥlûḳa penâh

[47b]

- 4 ‘Askeri ceng itdi anda üç gün olunca beyân
Esvedin başında kıoptu çok felâketdir ziyân
Siz bilürsüz re’y verin dir kalmadı bizde kemân
Hâk-pây-ı pehlivân pâşaya itdim el amân
Ellerinden âh gelmiş cümle eṭrâf-ı mekân
Cümleyi yıldırılmış iken tırce oldu imtiḥân
Zabṭ idüp Ḵarabük’ün re’sini kıaṭ’ itti hemân

Seyyid İbrâhim Pâşadır kıahramân-ı pâdişâh
Âl-i ‘Osmân ol ki sende cümle maḥlûka penâh

- 5 Âferîn der mâhtâb cümle ‘âlemler de hû
Cem’-i dervîşân oluptur rûz-ı şeb anlarda hû
Cümle bülbül titreyüp dirler gülistânlarda hû
Bâ-ḥuşûş pâşâ-ı dîndir cem’ olur anlarda hû
‘Âşık-ı medhûş olup cevân-ı mestânlar da hû
Gönce-i ra’nâ elinden çok kimesneler de hû
Nâtıkâ sen daḥı dirsın gice gündüzler de hû
Seyyid İbrâhim Pâşadır kıahramân-ı pâdişâh
Âl-i ‘Osmân ol ki sende cümle maḥlûka penâh

161

**Kaşıde-i der-i sitâyiş-i Devletlû Ğalib Meḥmet Pâşâ Raḥmetu’llâh-ı
‘Aleyh**

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

- 1 Zamân eyler tefâḥür dembedem devr-i cihân üzre
Cihânın ḥâli pür ḥikmet oluptur gülsitân üzre
- 2 Gülistân-ı belâgat bülbülün buldukda âl eyler
Bu âlinden belâbil muḥṭarip her dem fiğân eyler
- 3 Fiğânın aşlı pür ḥikmet muḥabetten bedîd olmuş
Bu maşnû’ât-ı mevcûdât kıuruldu ‘aşkı-ı şân üzre
- 4 Bu şânın ḥâl u keyifden sükûn eyler bütün ‘âlem
Anınçun pür ḥükümdür ḥük-m-i İzid ins u cân üzre

- 5 Bu cân her demde pür hikmet selâtîn-i zamân içre
Bihamdi'llâh ve şükrullâh bu dem emn u amân üzre
- 6 Emân-ı pâdişâhîdir bu demde 'adildir 'adli
Muḳarrer mecdesi geldi efendim ğâlibân üzre
- 7 Ne ğâlib belki 'âlem ser-te-ser fermânber olmuştur
Mu'ammer zâhir u bâtın müberhendir lisân üzre

[48a]

- 8 Lisânın pür belâgat hem feşâhat feyz ider her dem
Mübârek vech-i pâkından melâhat pür 'ayân üzre
- 9 'Ayândır pür keremdir zî kalem u seyf u 'ilmdir bil
Mu'azzam muhteremdir şadr-ı şabık merdümân üzre
- 10 Ne merdüm belki destûrân-ı mîran ider mesdûd
Olur emrinde pâşâlar daḡı halk yek sinân üzre
- 11 Sinân aldıkda destinde 'adûlar ser furû eyler
Emân eyler 'ayân eyler niyâz eyler zebân üzre
- 12 Zebân-ı zî'l fehm bil'lâh bi-fazlillah ve luṭfullah
Du'â-gû oldular fî'llah şenâlar âsumân üzre
- 13 Egerçi âsmânîden meh u mihr âferîn dirler
Zemîn pür beyân eyler me'ânin Ḳarsiyân üzre
- 14 Münâsib Ḳarsiyân himmet-i 'aliyâları birle
Felekler yer verir her dem maḳâmın ferḳadân üzre
- 15 Efendim ferḳadân oldu senin bu 'ilm u ḡalin kim
Terâzû-yı 'adâlet vezn idüptür ḡurdedân üzre
- 16 Teferruḡ bâb ider şimşîr-i 'ilmi gevher-i ferdi
Nola ızhâr iderse fehmini dâniş- verân üzre
- 17 Felâtûn-ber Ferîdun-fer ol İskender zaferdür kim
Sezâdır zâtına her dem niẓâmı Ḥüsrevân üzre

- 18 ‘Acep mi Erzenü’r-Rûm’un umûr-ı meymenet bahşâ
Hudûd-ı şerî‘ garrâda metânet hun-feşân üzre
- 19 Sütûde eşfâ Ğalib Mehemmed Hâzret-i Pâşâ
Debîr-i lem yezel yazdı bu kıadrin kehkeşân üzre
- 20 Hâkîkat ma‘rifet bâbında şankim dürr-i yektâdır
Bulunmaz mişlin akrânın içinde ‘ârifân üzre
- 21 Egerçi tab‘-ı pâkim tîrlenmiş dehr-i gerdüne
Nazîf oldu bu an kim müjde geldi şadıkân üzre
- 22 Seni âsûde eyler Hâzret-i İzid dü dâr içre
Resûlünden eşer vardır efendim lihye-şân üzre
- 23 Buyurmuştur tıyurmuştur baña ta‘zîm iden bî’zzât
Olur dünyâ vü ‘uqbâda merâtib muhlîşân üzre
- 24 Velî’ün ni‘metimsin vâcib oldu vaşfına tezyîn
Süleymân-ı zamân oldun kâşîdem armağan üzre
- 25 Egerçi şems-i ihsânın cemî‘ nâs-ı şamildir
Bu çâker-dâ‘i olduğı hüveydâdır cinân üzre
- 26 ‘Arûs-ı nazmımız zîrâ bu şân içre muşaykaldır
Seni na‘at etmek olsun devr-i dâ‘im baş cân üzre

[48b]

- 27 Ne benden gibi bir câmi sühandanı bulur devrân
Ne sen râğib gibi ğalib gelir çarh-ı zamân üzre
- 28 Ben ol ‘irfân pezîrem tab‘-ı pâkım söylenir her dem
‘Ulûm-ı pür fûnûn içre müşârûn-ı bî’l- benân üzre
- 29 Bu tab‘-ı pür zülâlüm cümlesi haqdandır ey Nâtıķ
Görünce fark ider cevher mekânın imtiḥân üzre
- 30 Fuşûlün faşl geldi ey efendim hem gül-i ra’nâ
Anınçün bir gâzel bülbül okur gör ‘âşıkân üzre
- 31 Şabâ oldum ḥaber verdi gide kūy-ı mihribân üzre
Nesîminden olur meczûb u mecnûn pür figân üzre

- 32 Ne denl  dilrub  eyleser za met noktasın  alur
Da ı  atır in s ol el   m n p r-i m    n  zre
- 33 Z l f-i per em per   n oldu undan dil per   ndır
Lebin la'linden  l olmu   utar t rin kem n  zre
- 34 Eger her n ktece s z s ylen rse ma v olur      
Anı perv ne tek bil dilrub  ol  em'd n  zre
- 35 Seni p r cev r p r mi net idende N      dirler
 Acep      k olur ol d rr-i yekt  ol zeb n  zre
- 36 Tam m oldu kel mım p r niz m-ı i ti  r  zre
Efendim olmasın ta  di' fera  bul n m u   n  zre
- 37 Du'  devletine c mle   lem   z r olsunlar
Re'is 'l  avm-i yed'i bi'l be   ins niy n  zre
- 38 Niz m-ı  ayme-i devlet cih n durdu   a naz m olsun
 ekilsin     [u] sanc   n da ı  acc ciy n  zre
- 39  ef ' olsun  ef   olsun sa na ol e ref-i   lem
Du'amız hem tam m oldu senin emrin ne t n  zre

162

**Der-t ri -i Vef t   li  Efendi  arr fz de E - eh d S li  'l M ft -i
Erzur m  Afv vv  Anh**

mef  l n me   l n me   l n me   l n

- 1 Kem l-i ma'rifet kesb eylemi    li  mer m  zre
Mur d etse eni  b  rtmez v c h-ı semt-i  ir ne
- 2 Felek devrinde bir felek eyledi tert b te'l f ol
Sef ne ba re erse dola ır dery -y   umm ne
- 3 Mu  t-i kenz i fa'dır dil r  ilm u ma'n dır
Denildi d 'im   st d g ld r g l-i bur  ne
- 4 Ne bilsin cevherin  adrin bu n d n n-ı  afiller
 ir rlar  oparırlar ba madılar   km-i ferm ne

[49a]

- 5 Gerek ‘alā gerek ednā bulurlardı bunun ḥālīñ
Raḥīmü’l kalb idi dā’im ider şefkat za‘ifāne
- 6 Bu bir ‘ibret-nümâdır kim bu bir ḥikmet fezâdır kim
Döküldü bî-sebep kanlar bakılmaz emr-i sübhâne
- 7 Ahālî Erzenü’r-Rûm çerâğı söndü ey âdem
O dem kim şâlih-i şarrâfzâde vardı yezdâne
- 8 O fâsikler mekâtiller o manşûre iden kanlar
Töküpte gittiler anlar bulur Allâh ḥekimâne
- 9 Ricâmız budur Allâhtan ‘azîz zû-intikâm oldur
Huşûsî birle et icrâ feraḥ ver ehl-i îmâne
- 10 Bu bir müftî-i ‘âlem kim ki sinen yetmiş seksen
Er ezel destine girdinde yakdı sūy-ı gufrâne
- 11 Bu Nâtık bir nidâ kıldı didi üstâdına târîḥ
Şehîd oldu diyem Şâlih Efendi irdi Raḥmâne (1237)

163

Der-târîḥ-i Fetvâ-yı Kaḏızâde Edhem Efendi Raḥmetu’llâh-ı ‘Aleyh

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 Ḥazret-i Şâlih Efendi çün şehîd oldu o dem
Mesned-i fetvâ kılıp ammâ yeridir müpheme
- 2 Fetret-i ezmân içinde Muştafü’l müftî idi
Çok sefîl oldu mübârek gün be gün hep maḥkeme
- 3 Ḥazret-i İzzid-i te‘âlâ def idüp fetretten
Ol zamân fetvâ münâsîp Kaḏızâde Edhem’e
- 4 Kâtip Edhem Efendi hem şerîf hem ḥaṭîr
Dâ’imâ Tursun mu’ammer ol Muḥammed tev’eme
- 5 Nâtıkâ itmâm edip cevherli târîḥ söyledin
Derzîzâde giydi gâzeli geldi fetvâ Edhem’e (1244)

164

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Çünkü oldu sāl Mārt-ı penç-i cıl itmām ile
Zemher yeri oldu ol dem güz gibi en'āmla
- 2 Çünkü teşyî' eyledin ol demde heccâc-ı hemân
Şân bahâr olmuş efendim berf yok eyyāmla
- 3 İki gün şahrâda gittin berf yok barân yok
Otluyor hayvân ağnam hem dağı en'ām ile

[49b]

- 4 Erzenü'r-Rûm içre böyle olmadı tahfîf-i kış
Şanki es'ad sa'd edip dörtte ol bir lem ile
- 5 Nâtıķâ otlar müşâbih kâkül-i maḥbûba kim
'Âşıkân ol demde oldu dil perişân şâm ile

165

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Aşķına seyrâne gelmiş mest u ḥayrân bu gece
'Âşıkâne keşf-i rāz et eyle nālân bu gece
- 2 'Andelîb bî-nevâ olmaz bu esrâr-ı ḥabîr
Gülşen-i bâğ melâḥat oldu iḥsân bu gece
- 3 Cennet-i 'adn içre vildân pür ḥicâb olmuş hemân
Şems-i rûyundan ğurûb eyler bu necmân bu gece
- 4 Teşne-i bâğ-ı ezelden dil arîf oldu bu dem
Vâķı'â rakş eylesin çeşminde giryân bu gece
- 5 Şol rubâ'î beyit bükeriz çâr ebrûlar bu dem
Bâğ-ı hüsnünde bu çeşmin emr-i nu'mân bu gece

- 6 Kible-i mihrābın baş indirip kıldım sücūd
Hoş tevāzu'dur efendim cān-ı fermān bu gece
- 7 Nāṭikā tanzīr-i pākın 'āşıkā 'ārif gibi
Şanki ol melek ebedden geldi rıdvān bu gece

166

Der-tārīḥ-i Ferzend-i Memiş Pāşā

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sefer-i hengāmdır zīrā misāfirḥāneye geldin
Müşīrā ḥacer-i esved ḥazret pāşā-yı nūru'llāh
- 2 O dem kā'imaḳāmı hem birāder pāşāya vardım
Maḳar-ı hükm-i 'ālīde münāsip ḥükm şerīu'llāh
- 3 Ri'āyet birle himmetle zevī'l 'ilme şıyānetle
'Acāyip rıfḳ-ı şefḳatle ider ikrām zayfu'llāh
- 4 Faḳīr-gede tefā'il birle oldu ḥayra esfāri
Ḥuzūr-ı ḥazret-i ḥaḳdan ṭulu' itdi o feyzu'llāh
- 5 Maḳdem-i tālī mevcūd olduğundan oldu bir maṭlūb
Cihānda çok 'ömür sürsün o zāt 'ayn-ı luṭfu'llāh
- 6 Vücūp ādīdir bu dem şükür bābında bir temdiḥ
Budur bā'ış budur ḥādiş biḥamdi'llāh u şükru'llāh

[50a]

- 7 Mücevher Nāṭikā bir müjdecı geldi dedi tārīḥ
Memiş Pāşā bu ḥaḳdan gör ṭulū' itdi o luṭfu'llāh

167

Der-Tārīḥ-i Mażbūtiyyet-i Kör Ḥüseyn Beg

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥamdülillāh bāğīler bāğından oldu müfterīḳ
Himmet-i sulṭānīdir ḥāfız vezīrin celb ile

- 2 Vâkı‘â medh-i sezâ ender sezâ ender sezâ
Seyf-i şârimle hâlâş itdin berâyâ kalb eyle
- 3 Dâ‘imâ ser-‘asker-i şarkîde olsun müstaķim
Hoş tevâzu‘la saĥâvet hem şecâ‘at de‘b eyle
- 4 Bellidir tedbîr-i erkân müşîrin her zamân
Cümle me‘mûr-i pesendîde bulunmuş nedb eyle
- 5 Erzenü’r-Rûm vücûhı oldu mesrûrû‘z- zamîr
Rûz-ı şeb kıldık du‘âlar feth için ol ıarb eyle
- 6 Çünkü me‘mûr-ı müşîr oldu o dem baĥr-ı ferîk
Fârsiyân sell-i sülûf etdükde ol dem ĥarb eyle
- 7 Nâııkâ târîĥin oldu cevher-i yektâ gibi
Kör Hüseyin alnı memzûc Baĥri Pâşâ ıarb eyle(1256)

168

**Der-târîĥ Hâcegân-ı Şâlih-Mîr-i Dâmâd Müşîr Erzenü’r-Rûm Def’iyullâh
‘Anhâmâ el Hümûm Ve’l Ğümûm**

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Hüsni aĥlâķ ile me‘lûf eylemiş ĥalıķ seni
İsm-i pâķından müberhen her salâĥat şâh-râh
- 2 Dâ‘imâ baĥş eylesün iki şefîki her zamân
Ol müşîr-i kâmilî ser-‘askere kılsın çü mâh
- 3 Nâııkâ târîĥ-i tam ittin bu an Câmî gibi
Hâcegân oldu bu dem Dâmâd Şâlih Mîr mâh

169

Der Beyân-ı Aĥvâl-ı Ķabr

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Yalnızca ĥânda ĥalsam yatamam anda gece
Yâ niçe yatsam gerekdir ĥabr içinde buncaca

- 2 Baġteten sâ'il su'âl eylerse viremem cevâb
Yanarım ol maġâmda kimse gelmez yanca
- 3 Ezber u fikrimde olsa sehvi derdim ol zamân
Heybetinden iki şahşın mizbereler nârce

[50b]

- 4 Fevķ u taġtım hem yemîn u hem yesâr üzre turâb
Olmadı anda kimesne şöġbet idem ķâlca
- 5 Bulmadım anda mümeyyiz ideyim ħâl-i temyîz
Olmadım anda müderris ders virem yakşıca
- 6 Bir ķerrelîķ ħânedir kim dönmez olmaz bir taraf
Neylesin ande yatan bî-ĉâre netsin ķâlce
- 7 Nâṭıķî endîşe ile iki sâ'ildir ķavî
İmtihânında yazılsın alâ defter ħârice

170

Velehu Eyzan

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Niçe bir gün çekelim bu miġen-i şıķletle
Geçelim bu deni'-yi ķaġbeyi birer ħaletle
- 2 Bizi izlâl ider ol mâr-ı münakķaş amma
Zehr-i ķâtildir anıñ var meylim ġafletle
- 3 Kimisin mâ'il olup cünbüşüne salınışına
Kimimiz râġıp olup şüretine zilletle
- 4 Kanı İskender Şâhım ne Süleymân ne Ali
Ĥuşûsâ gitti Muġammed biz için 'ibretle
- 5 Ki lâzım oldu bize kim idelim vaġdet yâd
Zarar-ı ekşer-i nâsın zarar-ı keşretle
- 6 Feraġ-ı raġât terk itdi ki ol tâlib-i câh
Niçe tezvîr-i fevâ'idsiz olur sür'atle

- 7 Berr-i gül Nâṭıķı fikr et bunun encâmı nedir
Bunun encâm-ı ḥarâbdır görelim dehşetle

171

Velehu Eyzan

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Umarız vaşl-ı merāma eşer inşāa'llāh
Dikeriz menzil-i cāna şecer inşāa'llāh
- 2 Biz te'ennī ederiz vaḳtinde dek bir şeyin
Ḳaṭ'-ı menzil idegelsin ḳamer inşāa'llāh
- 3 Öylece 'âdet-i Yezdān tecellī bir vaḳt
'Abdını salṭanat içre sür inşāa'llāh
- 4 Hele feryādıma efgānıma baḳsın ey dil
Gelir ol mertebesinde naẓar inşāa'llāh

[51a]

- 5 Kılsa bir ṭarafa nigāhı daḥı 'işve Nâṭıķ
Feraḥından ola meḳşûf kemer inşāa'llāh

172

Tārīḥ-i Ṭabduḳ Velī Yūnus Dede

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Kıldık sefâret şevḳle bulduḳ ziyâret Tüzce'de
Ṭabduḳ Velī Yūnus Dede ḳılmış cihānı nūr dīde
- 2 Gördüm umaraḳ nûrunu buldum şafâ'ı rûh ile
Aldım murâdım gavşdan buldum denâyîr ḥaybede
- 3 Çoḳça ziyâret itmişim her def'ada şân bulmuşum
Bu def'ada rûḥum şafâ eyler mişâl-i 'abdīde
- 4 Yandım yaḳıldım 'aşḳdan ḳırdım ḳalemler meşḳden
Gördüm o zât-ı naḳışdan buldum emân-ı cidīde

- 5 Çil murğ hep târîh ider geldi baña devlet kuşu
Nâṭık bu dem esrâr қо çıkđı kederler hep gide(1273)

173

Târîḥ-i Defterdâr-ı Erzurûm Şevket Efendi Sellemehullâhu Te‘âlâ

mef‘ûlü fâ‘ilâtün mef‘ûlü fâ‘ilâtün

- 1 Devlet bu dem irişdi Rûm içre Erzurûm‘a
Defter-i ter-dâmenin dâmeni girdi nâze
- 2 Câzim ki cezm etmedi hûrşide oldu muhtâc
Şulḥ u şalâḥa nisbet şevketli virdi bâze
- 3 Çokça huzûr eylesin ‘arîf-i billâh ile
Meclis-i ‘âlî eyle ḥayr süḥan dırâze
- 4 Naẓm eyle müftü ‘atîḳ ḥayl terennüm ider
Şevḳ ile geldi ol zât beldemiz oldu tâze
- 5 Dört defteri çıkartmış târîḥ cevher etmiş
Şevket Efendi Şarkâ emr ile geldi yâze(1277-4 iḥrâc 1273)

174

**Târîḥ-i Ziyâret ‘Ârif-i Bi’llâh Ṭabduḳ Emre ‘Ârif-i Bi’llâh Yûnus
Emru’llâh Ḳudsu’llâh Te‘âlâ Serr-i Hü mâ**

müstefilün müstefilün

- 1 Sâl-i zafer târîḥ ide(1271)
İtdik ziyâret Tüzce‘de
Ṭabṭuḳ-ı ‘arîf ğavş ile
Yûnus Dede Emrullâh

[51b]

- 2 Seyrân edip buldum şafâ
Ḳıldım cefâ-yı pür hevâ
Ḳılsın şefâ‘at dâ‘imâ
Ol Ḥazreteyn-i bî-günâh
- 3 Müftî bu dem itdi du‘â
Nuşret vire Rabb-ı Hudâ

Düşmenler ola pür ‘inā
Etsin şafā ol pādişāh

175

Velehu Eyzan

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Ne mümkündür çayanmak her belāya
Huşûşā ya hûb dünyā pür edāya
- 2 Beni mest eyledi dilber dudāğı
Taḥammül yok ruḥı bedr-i ziyāya
- 3 Tekellümden girer men‘ üzre baḥşa
Ne mümkündür cevāb ol rehnümāya
- 4 Bulunmaz bir güll-i ḥamrā dikensiz
İder va‘inde kizb-i müptelāya
- 5 Behey Nâṭık senin vaktin ne müşkil
Ki pîr oldun şabr yok her azāya

Bāb-ı Ḥarf’ül Lām Ve Lām Elif

176

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 İnsān olan ‘aşıkların ḥaqqında diyemez māvla
Kāmil sūḥan söyler iken ol bābda diyemez māvla
- 2 Bilsin nedir ‘aşq-ı İlāh duysun nedir püşt u penāh
Her rûz u şebde āh vāh ol ḥâlde diyemez māvla
- 3 Ḥālîk bize emr eyledi naşsında izhār eyledi
Tesbîḥin iksār eyledi hiç kimse diyemez māvla
- 4 Ol kâbe kavsin¹⁵ zikredem ‘arş üzre başdı ol ḳadem
Hem bî-mekân gördü o dem müslimde diyemez māvla

¹⁵ Necm Suresi / 9

- 5 Nâṭık seniñ âhın geçer çok kimseye kılmış eşer
‘Aşķında bağlandı kemer münkir de diyemez mâvla

[52a]

Bâb-ı Harf’ül Ya

177

Der Sitâyiş-i Mehmed Emin Ra’ûf Pâşâ Edâmullah-u Te‘âlâ İclâl

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Hâmdulillâh her dem ü in‘am-i iḥsân eyledi
Teşne dillerde dem-â-dem bağ-ı bostân eyledi
- 2 Luṭf idüp kıldı tecelli cânib-i şarkâ merâm
Bir mübârek şems-i izhâr külli bürhân eyledi
- 3 Hük-m-i dermânında râğıb ṭab‘adur câmi mişâl
Şâhib-i seyf-i kâlemdür câna fermân eyledi
- 4 Hâķ bilür kim ehl-i diller pâyinün şer-bendedir
‘Andelibân-ı devâm üzre hoş elḥân eyledi
- 5 Her suṭûrunda anun hep dîn-i millet şu‘lesi
Beyt-i islâmı müzeyyen bil ki herân eyledi
- 6 Şad hezârân ‘âlem u vefâ anın iḥyasıdır
Mürde diller hep bugün devrinde seyrân eyledi
- 7 ‘Âlemi rûşen kılıpdur mâh-tâb-ı rif’ati
‘Ahd-i zûr i‘tidâli mâh-i nisyân eyledi
- 8 Cümle a‘dâlar zamanında olurlarsa nigün
Kâfir iken ḥâķ-pâye geldi imân eyledi
- 9 Cümle eṭrâf u hevâli hep anın emrindedir
Bağteten destûr ider gah mîr-i mirân eyledi
- 10 Ṭab‘-ı Mevlânâdır anuñ içün re’fet kılar
Hem şer‘iat hem ṭarîķat câna hemyân eyledi

- 11 Hû diyip Mevlânâ diyip albe tecelli eylemiş
Naş idüp gâlibligi ervâh-i pîrân eyledi
- 12 Râgıb dîn-i dîyânet tâlebi icrâ ha
âmı‘ envâi‘ bid‘at hep nümâyân eyledi
- 13 Cânib-i şarka ser-‘asker kendisi bedrş münîr
İsm-i pâki çün Ra‘ûf Paşadur i‘lân eyledi
- 14 Bu mübârek demde geldi hem muarrer hem şifa
Belde-i Erzurûmu hem mühr-i Süleymân eyledi
- 15 Niçe yıllar surhı serle serkeş bednâm iken
İniyâd itdi biküllü şulha giryân eyledi
- 16 Tıg u tîrûn cümlesinden havfa zâhip oldılar
Dâ‘iler kıldı du‘âyı hâke yeksân eyledi
- 17 Gerçi menziller binâsı ‘arşa-ı dünyâdır
Çok merâtible efendim evc-i keyvân eyledi

[52b]

- 18 Hem ra‘ûf hem ‘aťûf cümleinin maťlûbudur
Hâk pâyın sürme-i Mışır u şıffâhân eyledi
- 19 Ma‘den-i feth-i zaferdir merkez-i nuşritdir ol,
Anınçûn ‘âlem içre tıg-ı raşşân eyledi
- 20 Tâ‘atinde baqlanup eller tevâzu‘ eyleyip
Hâkim-i iranları hep bende-fermân eyledi
- 21 Kilk-i üstâd-ı aza kılmış aderde adrini
Her umûretde yegâne luťfa sünhân eyledi
- 22 Pâdişâh âl-i ‘oşman mûrahhaş malaşı
Bir vezîr-i âlişândır ziynet eyvân eyledi
- 23 Destgîri ehl-i islâm kim diyü fâl eyledim
Öyle buldum kim Ra‘ûf Paşâyı erzân eyledi

- 24 Hâlvetine Nâtıkâ söylendi bir târîh saña
Çok ‘aṭalar şulha bânî şâh-ı İrân eyledi
- 25 Nuḥ peygamberde ki hâl-i icâbet sendedir
Şaldı ğam deryâsına ‘adâ-i ṭufân eyledi
- 26 ‘Ömr-i loḳmânı saña versin ḥaṭâdan saklasın
Ṭûğ [u] sancâğın demâdem ḥalka devrân eyledi
- 27 Nâşîḥ-ı Nâtık du‘â-gûdur efendim her zamân
Mürveş bu nazmım elân pâye-rizân eyledi

178

**Der-tevcîh-i Kaşamonu Berây-ı Şadr-ı Esbak Ra’ûf Pâşâ Yesru’llâh Bi’l
Hayr-ı Mâ Yeşâ’**

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

- 1 Kadrinde kadrini ‘âlî kılanda bir kişinin Mevlâ
Ezelden tâ ebedâna güzelce merḥabâ oldu
- 2 Menâzil kaṭ’ ider billâh gerek zâhir gerek bâtın
Mehî tek devr eder dâ’im cihân andan nümâ oldu
- 3 Zuhûr-ı kâ’inâtından murâd ḥazret-i ḥaḳkın
Hemân ‘irfân imiş ancaḳ bu meydâna nidâ oldu
- 4 Sa’âdet bâbını bulmaḳ bu demde ekşer-i maḥlûḳ
Re’îs-i dîne muḥtâc olduğı her dem berâ oldu
- 5 Biḥamdi’llâh ve şükrullâh bu ‘aşrın pâdişâh kim
Ferîd-i dehrdir ‘adlî-i vekîl müctebâ oldu
- 6 Anınçün sevḳ ider Allâh vezîrânını dünyâya
Ki destûr-ı nizâm eyler efendim mehlikâ oldu
- 7 Ki zîrâ şüphemiz yokdur kerâmet birle tedbîri
Delîlim çokdurur ammâ bir neden keşf-i câ oldu

[53a]

- 8 Bu hengâm-ı feraḥ-demden muḳaddem Erzenü’r-Rûm’a
Serâser fitneler zâhir ‘acemden pür şedâ oldu

- 9 Güzel ma‘dendir ol ma‘den ‘adinden bir neşât olmuş
Dür-i yektâyı gönderdi feraḥlar bir semâ oldu
- 10 Haḳîkatde bu eṭrâfa bu ekvâna bu a‘şâra
Ḳudûmundan ṭulû‘ itti ḥayırlar bir şifâ oldu
- 11 Ḥuşûsâ ‘asker-i islâma itti ḥüsn-i himmetler
Sipahsâlâr-ı şarkidir ‘adûdan cân cüdâ oldu
- 12 Muḥaşşal sürḥı serler ḥavf idüp ṭâlip olup şulḥa
Heḳimân-ı raḥîmân nizâm-ı şulḥ edâ oldu
- 13 Bu gevher cevher-i yektâ olunca ḳadr-i kıymette
Anı şâhib-i ḳur‘ân eyler ançün ḥoş du‘â oldu
- 14 Anıñ nâmı Ra‘ûf Pâşâ Efendim şadr-ı esbâktır
Bu anda Ḳaştamonu manşibında dîlrübâ oldu
- 15 Mekânın hem zamânın tebdîli tervîc-i rûḥ eyler
Anıçün ḥazret-i Pâşâya teşrîfi sezâ oldu
- 16 Serîr-i saltanatta devr-i dâ‘im devr ider belkim
Anıñ iḳbâli aḥterler içinde rehnümâ oldu
- 17 Velâkin belde Erzurûm ahâlîsi bu dem maḡmûm
Anıñçün dür-i mektûm bu yerden rıḥletâ oldu
- 18 İder feryâd-ı efgânı belâbil derd-i giryânı
Gül-i ra‘nâya her anı şafâ zuhr-ı du tâ oldu
- 19 Gurâbiler ne bilsinler türâbiler ne görsünler
Hezâr feryâd ḳılsınlar bu yerden gül cüdâ oldu
- 20 Ḥuşûsâ ehl-i dillerde zevî‘l fiṭnat olanlarda
Bu nâşîḥ ḥayl-i demlerde efendimden rızâ oldu
- 21 Senin medḥinde ebkemdir senin vaşfın ki Edhem‘dir
Bu Nâṭıḳ gerçi etmemdür ‘ulûm içre şenâ oldu
- 22 Egerçi vâ‘iz-i Ḳârşî dimekle pend-i meşhûrum
Tabiatta belâgatta feşâḥatta beḳâ oldu

- 23 ‘Ubûrun nev’-i insâna vücûdun külli devrâna
‘Aâtalar merd-i merdâne efendiden kefâ oldu
- 24 Serîr-i devlet-i da’im güzelce şervet-i kâ’im
‘Adûlar tâl’at-i nâ’im meleklerden du‘â oldu
- 25 Dey-i Nâţık söylendi şart-ı islâm üzre bir târîh
Ra’ûf Pâşâ deminde Kaştamonu dem şafâ buldı(1240)
- 26 Du‘â hengâmıdır ey dil sa’îd-i ‘ıyddır ey dil
Mübârek şehirdir ey dil karîbâ bir nidâ oldu

[53b]

- 27 Bunı sen ihtaşâr eyle du‘âsın ihtiyâr eyle
Demâdem medh-i yâr eyle tıyulsun hoş devâ oldu
- 28 Bu demde söylendi şeş cihetten Nâţıkâ târîh
Ra’ûf Pâşâ lisâna Kaştamonu mesned buldı(1240)
- 29 Niçe manşıbla kâm aldı alır hem söylerim târîh
Bu dem hem Kaştamonu manşıbın aldı Ra’ûf Pâşâ
- 30 Naẓîf işe faķat yazdım iki mışrâ’la târîhin
Ra’ûf Pâşâya geldi Kaştamonu beldesi manşıb(1240)
- 31 Tebşîr edip bir müjdeci geldi naẓîfâ söyledi
Taħrîr kıl târîhini ‘Oşman Pâşâ oldu vezîr

179

Velehu Eyzan

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 Yâ İlâhî ver bu demde ibtidâ’-ı fırşatı
Ehl-i îmâna dem-â-dem eyle yâ Rabb nuşreti
- 2 Kesr olunmuş kalb-i mü’minde tecellî eylesin
Bir meserret ver İlâhî def kıl her dehşeti
- 3 Hâzret-i Sultân-ı Maħmûdı muzaffer eyle hoş
Her murâdın kıl müyesser hayli bulsun vüs’ati

- 4 Derd ile âlûdeyiz lutfun iriştir her seher
Kıalmasın küffâr içinde Hâzret-i Hâk âyeti
- 5 Verme ey perverdigâr ehl-i dâlâle inşirâh
Dest-i â'dâdan hâlâş et ehl-i Kârş-ı ümmeti
- 6 Kâl'e-i Ahîsha'yı kırtâ elinden kâfirin
Ehl-i İslâma ferah ver ol celâlin 'izzeti
- 7 Ardahan ile Eleşkird kâl'esin eyle fütûh
Ehl-i derde kıl devâ'i enbiyâlar himmeti
- 8 Çok za'îf olduķ ilâhî kuvvetinle et meded
'Atf kıl ehl-i imâna rahmetinle şefkati
- 9 Nâţıkî dil-haste âzâd kıl her dertten
El amân nuşret müyesser kıl erenler hürmeti

180

Der-târîh-i Câmî' -i Kundaķçı Hâcî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Yâr olucaķ bir kese devlet nişânından eşer
Hayra tevfiķ eyleyip eyler edâ-ı sünneti

[54a]

- 2 Bâ huşuş eyler 'imâret beyt-i rahmân-ı temîz
Cümle erkânın müzeyyen hîre eyler diķķati
- 3 Bu mübârek câmî'in 'indindedir kabır-i veli
Hem ziyâretten açılmış bâb-ı nûri vahdeti
- 4 Nâţıkâ hâtır şinâs ol haķķı nuţķ et dâ'im
Bu zamân-ı şâhib hayrındadır bulur bu fırsatı
- 5 Beş vakt çıkdı münâdî söyledi târîhîni
Mescidin câmî' ider Kundaķçı Hâcî himmeti

Der-tārīḥ-i Tīmūr Mīrin Fermān Zuhūr Şode*müstefilātün müstefilātün*

- 1 İtdi işâret kıldı beşâret
‘Ayn-ı ‘inâyet-i fermān geldi
- 2 Ol pâdişâh-ı devrin penâhı
Luṭf-ı İllâhî -i fermān geldi
- 3 İtlâḳ idendir ihḳâḳ idendir
İşrâḳ edendir dîvân geldi
- 4 Çünkü o cânım şafvet nişânım
Devlet-i lisânım seyrân geldi
- 5 Nesl-i kibârın Vân’dır qarârın
Hoştur bu kârın kervân geldi
- 6 Va’d-ı münîfin luṭf-ı şerîfin
Merd-i zarîfin bîl şân geldi
- 7 Kıldım du‘âyı itdin şenâyı
Virdim edâyı mihmân geldi
- 8 Şükr eyle dâ’im zıkr eyle dâ’im
Devr ile kâ’im ihsân geldi
- 9 Çünkü ezelden gördük tîz elden
Şıddıḳın sizledin dermân geldi
- 10 Devrinde gâlib ‘aşrında râḡıb
Fikrinde ṭâ’ib-i meydân geldi
- 11 Hâ çıḳdı Nâṭıḳ dinledi târīḥ
Tīmūr Mīrin burhân geldi(1243)

**Der Tārīḥ-i Şulḥ Ḥazret-i Sultân-ı ‘Âlem Şehinşâh-ı Penâh Ṭâle Penâh
Ve Der Nu‘ût Vezîr-i Bî Naẓîr Vâli-i Eyâlet-i Erzurûm Ḥazret-i Şefîḳ ‘Alî
Pâşâ Edāmullâhu Te‘âlâ Bî’l Ḥayr**

[54b]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hâbbezâ ey pâdişâh-ı hâzret-i 'âlî penâh
Muştafâ ümmetlerin her demde mes'ûd eyledi
- 2 Hâbbezâ şad hâbbezâ ey pâdişâh-ı 'âlî-câh
'Âlemi ihyâ idip şükründe mescûd eyledi
- 3 Ser-te-ser mağmûm iken Maħmûdiler maħmûd olup
Şad hezârân şükr-i İzed anı mevcûd eyledi
- 4 Görmemiştir bilmemiştir bu şâh-ı devr-i cihân
Cevr-i a'dâ'yı efendim tezce ma'bûd eyledi
- 5 Hâzret-i perverdigâr İzed te'âlâ hoş ider
Hâl-i ümmet gün-be-gün 'aşrında ma'bûd eyledi
- 6 Biñ zebân ile bu ümmet şükr iderse hâlķa
İdemez şükrünü biñ sâl anı ma'bûd eyledi
- 7 Kârş Aħışķa vü Erzrûm Bâyezîd Ardahan
Zabt-ı a'dâ'dan hâlâşı birle meşhûd eyledi
- 8 Hâşıl maşrık u mağrib ser-te-ser mehmûm iken
Bağteten mesrûr edip 'âlemde pür cûd eyledi
- 9 Ol mürüvvet kânıdır ol âl-i 'oşmân hândır
Gerçi 'askerler kuşûrı oldu mesdûd eyledi
- 10 Çünkü bu 'âlem siyâh-püş oldu mâtem her yeri
Kâmet-i şulķa berâber hil'at-i sûd eyledi
- 11 Neylesin îcâb idip hıfz-ı müselmân eylemek
Gerçi bâğiler beğâyet fi'l-i meşdûd eyledi
- 12 Bir şecâ'at cevşenidir bir sehvâvet gülşeni
Bu iki pür bulduğun anı maş'ûd eyledi
- 13 Luţf idip gönderdi bu dem bir vezîr-i nâmdır
Ya'ni kim bu belde-i Erzurûm memdûd eyledi

- 14 Nāmdār Ḥāzret-i peygamberidir gūş iden
Ḥamd u şükre hoş sebeptir anı maḥdūd eyledi
- 15 Vākī'ā kārī muvāfıḳ Ḥāzret-i Kerrāra kim
Ol semī ḥayderiden neş'e-i mevcūd eyledi
- 16 Ehl-i tuğyānın fesādı ol zamān ma'dūm olup
Etmedi aşlā ri'āyet bunda hoş būd eyledi
- 17 Ya'ni kim bu belde-i Erzurūm destūrū'l fiḥām
Cāygır olduğda şarkı cābecā 'avd eyledi
- 18 Ḥükmüne tefvīz olunmuş mīr-i mirān-ı 'izām
Kimisin ma'zūl edip kimini ma'būd eyledi

[55a]

- 19 Ḥamdü'lillāh günbegün bu çarḥ-ı bālā oldu hoş
Rūz-ı şeb düşmānlar ḳalbini ma'ḳūd eyledi
- 20 Ḥāzretin birden ulaşdı ol 'ālī pāşā bu dem
Ḳayşeriden ḳaşr-ı menzıl birle maḳşūd eyledi
- 21 Kendini ittibā'nı yā Rabb ḥaṭadan et emīn
Ferḳadān çarḥ-ı 'ālī birle ma'hūd eyledi
- 22 Geldi üçler derd döküp cevherli tārīḥ söyledi
Rū siyāhı şaḥle şābit şāh-ı Maḥmūd eyledi(1245)
- 23 Rū siyāhın tārīḥi üçler didi maḡribdedir
Ṭālī' maḡribdedir maḡribde merdūd eyledi
- 24 Nāṭıḳā şükrāne ḳıldın naẓm-ı pākın dā'im
Dem-be-dem dilşād olup 'ālemde pūr sūd eyledi
- 25 Gerçi nuşḥ-pend ile meşhūdiyim atṭār-veş
Cāmi u Firdevs bu naẓmım görse maḥḳūd eyledi
- 26 Mūr-veş ḳıldım hedāya ḥāzret-i destūre kim
Ṭab'-ı bālā ḳadr-i i'lā üzre memcūd eyledi
- 27 Ḥaḳḳ te'ālā ḥıfẓ edip dā'im muẓaffer eylesin
Nī'metin bisyār edip aḳrāna maḥsūd eyledi

- 28 H  ret-i Musa gibi h  l-i ic  bet y  r k  l
D   meni bed-h   h   gr  k   zre p  r d  d eyledi

183

Velehu Ey  an

f   il  t  n f   il  t  n f   il  t  n f   il  n

- 1 Bak  dı d  ny  ya fen  dır s   ik oldu S  b  k  
H  ret-i All  h her dem      k oldu S  b  k  
- 2 B  yle bir   amm-ı peder d  ny  ya hi   gelmi   de  il
Mer  amet k  ni m  r  vvat   ad  k oldu S  b  k  
- 3 H  l-i zer  n k  h b  yle yol verir mu  li  lere
  arif oldu bildi h  l-i f  ari  k oldu S  b  k  
- 4 Ah kim   azm itdim amm   vu  lat i  re bir du   
Bak  d   m ta  d  re gelmez f  ari  k oldu S  b  k  
- 5 H  sret-i n  r-ı fir  k  n   ademi d  l eyledi
R  h  m   n   f   zre   oydu z  hi  k oldu S  b  k  
- 6 Bak  dı kim evl  d yok ens  b yok a  b  b yok
  azm-i g  l   en   zre gitti h  z  k oldu S  b  k  
- 7 N  at  k nu   kun ezelden h  kmet i  re d   im  
Cennet'  l Firdevse h       l  y  k oldu S  b  k  

[55b]

184

Velehu Ey  an

f   il  t  n f   il  t  n f   il  n

- 1 Ruhların   l eyledi   l eyledi
G  zlerin her demde bi  n     n eyledi
- 2 T  r-i       n   ıldı c  n  mda e   er
M  yların k  fir m  sl  m  n eyledi

- 3 Ğabğab-ı tuffāh görse ‘āşıkān
Sā‘atinde cān ‘ūryān eyledi
- 4 Firqatinden çok zamān lāl olmuşum
Vuşlatın ḥalüm perīşān eyledi
- 5 Va‘d idip va‘din ‘azāb oldu baña
Ançün ki va‘de nokşān eyledi
- 6 Bu revş-i reftārın olmasın yasağ
Yok olursa yere yeksān eyledi
- 7 Nāṭıkā böyle tecelli çün ezel
Bāb-ı ‘aşkı saña tibyān eyledi

185

Tārīḥ-i Kavimcilik

mef‘ūlū fā‘ilātūn mef‘ūlū fā‘ilātūn

- 1 Tevfīk kıldı bārī vāli-i Çıldır itdi
Ekrād-ı bed nihādın ḥikmetçe oldu ḥālī
- 2 Ser-‘asker-i zamāne muḥliş denildi yā hū
Çünkü buyurdu Aḥmed Pāşāya verdi ḳālī
- 3 Çünkü ezelde yazmış levḥ üzre naḳş urmuş
Eşḳāl birden almış saḥrāda ḳaldı ḥālī
- 4 Nāṭık bu demde saña Şākir Beg itdi ikrām
Söyle bu demde tārīḥ tārīḥim oldu yālī
- 5 Kaçıncı iki def‘a tārīḥ cevher itdi
Kavimcilik aḥmak yağmaya verdi mālī(1253-2 iḥrāc 1251)

Diğer Tārīḥ

- 1 Kavimcilik
İtdi sülūk
- 2 Yağmā gör
Ra‘nā-yı gör

3 Çıkdık bā
Bulduk adā

4 Budur ħitām
Tārīḥ tām(1251)

[56a]

186

Velehu Eyzan

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Bu demde müjdeler erbāb-ı ḥaṭṭ-ı kām-yāb olsun
Ki zīrā ḥaṭṭ-ı reyḥānın şülüşden ḥoş bedīd oldu

2 Şadākat birle yazdırdı saña ol ḥazret-i şāķīb
Ançün Vehbī u Raşit u Edhem u Ferdi sa'īd oldu

3 dedi üstādlar ġālib ḥużūrunda
Şafālar kesbi der diller bu dilden ġam ba'īd oldu

4 Zehī baḥt-ı sa'ādet Hācī İsmā'īle her demde
Anıñ ferzendi ḥaṭ içre metānetle reşīd oldu

5 İki destinle yazdın Nāṭıkā fehmi oldu tārīḥ
Bu zībā ḥaṭṭın ey Ḥilm-i Meḥmet bu keşīd oldu(1241+2 ilḥāk 1243)

187

Velehu Eyzan

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ḥazret-i pīrim yeġān şeyḥ'ül meşāyiḥ türbesi
Zā'iri mestāne kıldı ol mübārek cezbesi

2 Vāķı'ā kārḥāne-i 'ālemde yokdur böyle zāt
Böyle bir nazır-ı ḥalā'ik nūr-ı ḥaḳķın debesi

3 Bir du'ā kıldım ḥużūrunda ḳabül et yā İlāhī
Ḥürmet in şaḥş ra geysin murādım cübbesi

4 Hem daḥı meşhūr afāk tarīḳat pīr kim
Mesken-i nefsi Ḥorasan vardır anda ḳubbesi

- 5 Bu iki ehl-i haqīkat hürmet için kām-yāb
Eylesin Nāṭıķī maḳşūd rāhın ḥabbesi

188

Velehu Eyzan

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Bir cāy-ı feraḥdır bu cihān olsa bināsı
Lakin bozulur mevt ile tez günde edāsı
- 2 Üftāde olan dā'imā bülbül teki olmuş
Kılmış ezeli āh-ı enīn ğurre bāsı
- 3 Ol tīr-i ḳazā herkes mecrūḥ kılıptır
Meydān-ı cefāda bulunur ḳanlı libāsı
- 4 Ol cezbe-i edā baḥr-ı 'ulūm mütefennin
Āh eylediği vaḳt yanar ḳubbe-i cırāsı

[56b]

- 5 Nāṭıķ bu ğazel vaḥdeti tanzīrini buldu
Āh olmadı erbāb-ı kemālinde bekāsı

189

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Dünyāda gördüm yārimin yanımda şābit olmadı
Derd u elemden ğayrısı cānımda şābit olmadı
- 2 Vāḳı' bu derd ki derd ile gezdim cihānı sū-be-sū
Yek rüz olursam pür feraḥ şānımda şābit olmadı
- 3 Üç yüzle dördün bulmuşum aynede ḳalbin
Ḥubb-ı dādın bilmişim nānımda şābit olmadı
- 4 Çünkü cihānın ḥālī bu sırr-ı nihānın ḥāl bu
'Aşḳ u kemānın ḥālī bu ḳatımda şābit olmadı

- 5 Nâṭık cihānı terk idip bul zevk u şevk-i ‘aşk-ı ḥaḳḳ
Terkinde terkin eyle gül ānımda şābit olmadı

190

Der-tārīḥ Merḥūm u Mağfūr Elçi Nūri Muḥammed Efendi
Raḥmettu‘llāhi ‘Aleyh Raḥmet-i Vāsi‘t

mef‘ülü fā‘ilātün mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Belki Erzurūma dāḥil oluptur elçi
Kāmil Ḥalīl Pāşā iḥsānın itdi vefri
- 2 Çünkü Resūl Sulṭān-ı‘Azm üzre geldi Şarkā
Şark ehlinin kelāmı gelmezdan itdi şabri
- 3 Kaçınıcı fevt idende gurbette mevt idende
Gavşa civār idende sa‘d üzre itdi fevri
- 4 Çokça cemā‘at içre kılındı hoş namāzı
İtdi du‘āyı herkes bülend itdi bedri
- 5 Nâṭık bu demde kırklar çıkınca dedi tārīḥ
Elçi Efendi Nūri müzeyyen itdi ḳabri(1299-40 *iḥrāc* 1259)

191

Der-tārīḥ Ḥaṭṭ-ı Hümāyūn Ve Mücevher Seyf-i Kāmil-i ‘Āmelhullāhu
Te‘ālā Bi-Luṭfihī‘l Mūte‘āl Maa‘l-Fezā’il Ve‘l Ma‘ālī

müstefilün müstefilün

- 1 Minnet Ḥudā‘ya her zamān
Verdi cihāna luṭf-ı Van
Mecd üzre ol şāh-ı cihān
Her demde olmuş ‘āmili

[57a]

- 2 ‘Asker tamāmı yek ferīḳ
Kıldı muvazzaf bil ḥaḳīḳ
Olmuş müşīrimiz şadīḳ
‘Ālemler olmuş ḳā’ili
- 3 Çünkü ezelden dört şunūf
Bir cezāyla şāḥib düfuf
Bir tācir u san‘at vuḳuf

Dördüncü ‘âlem-i nâklî

- 4 Vâkı‘da çâr etmiş hamîd
Emr eyledi Sultân Mecîd
Olsun cünûdumuz ‘abîd
Olsun bu dünyâ ‘âkilî
- 5 Düstûrumuz olmuş halîl
Âhâd hıyere bil delîl
Zâtındadır ecr-i cezîl
Olsun cihânda nâ’ilî
- 6 Vâkı‘da her luţf-ı sezâ
Haţţ-ı hümayûn hoş edâ
Seyf-i mücevherdir yedâ
Bil i’tibâr-ı kâmilî
- 7 Perverdigâr etsin be-kâm
Nef’ini bulmuş haşş u ‘âmm
Her saltanat bulsun devâm
Nâţık bu sözün sâ’ilî
- 8 Lakin bu ‘abda va‘diniz
Luţf u himâyet ‘ahdiniz
Elçi Efendi sa‘dınız
Versin ziyâ-yı şâmilî
- 9 Devlet budur kim şadıkım
Haq üzre dâ’im Nâţıkım
Versin efendim lâyıkı
Her dürlü luţf-ı âmelî
- 10 Nâţık bu dem dürlük döküp
Târîh-i tāmın söylemiş
Geldi bu ân haţţ-ı şerîf
Sâk üzre seyf-i kâmilî(1259)
- 11 İzed bu ân içre ânı
Hıfzında kılsın cānını

[57b]

Etsin terk-i şânını
Heb rûz-ı şebdir mâ’ilî

Tahmīs-i Nāṭiqī ‘Alī Ġazel-i Necmī Sellemehümā’lullāh Te‘ālā Fī‘d-Dāreyn

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Çarḥ-ı keç-rev dönmesi devrinde gird-âb gibi
 ‘Âlem-i kevn ü fesâdın baḥr-ı mevc-âb gibi
 ‘Âlem-i nāsüte baḥsın şanki seyl-âb gibi
 Bu cihânı-ı ḥilkatte ḡaflet-i ‘ayn pür ḥ‘âb gibi
 Görmedim dünyâda berşi ‘aşḳ ḥoş âb gibi
 Ehl-i dillerde şafâlar ḡufte-i nâb gibi
 Herkesin mecrâsı ‘uḳbâ şanki mîz-âb gibi
 Neylesin ehl-i ‘ilel cevḡ anıñ tâb gibi

Rûz-ı kârin saḍra te’şîri tîz-âb gibi
 O kesr u kem durmadı dâ’imî dolâb gibi

- 2 Ehl-i diller dâ’imâ ma‘lûl olunmuş bir murâd
 Çünkü bu ḡitî adını yoḡrultmuş ḡam-ı midâd
 Vâḳı‘â ḡoñûl diler dâ’im şafâda şâd-ı bād
 ‘Usre yesrîn verir İzed-i Ḥudâ Rabb’ül ‘ibād
 Ḥoş bilür ‘ârifâna çün olur yevmü’t tenād
 ‘İllet-i zilletle bir âdem bulur ḡayli sedâd
 Ne bilsin ehl-i cefâ dünyâ şafâsından bu’d
 Ḥayli müdditdir çekermiş ṭab‘-ı pākından şedâd

Rûz-ı şeb eyler tekellûf devri mehtâb gibi
 O kesr u kem durmadı dâ’imî dolâb gibi

- 3 Söylenen sözler dem-â-dem ‘aşḳ-ı eş’âr eylemiş
 Perçem-i ḡisûların ‘âşık bîmâr eylemiş
 Kâmet-i ‘ar‘arların eşḡâşda bîkâr eylemiş
 Çeşm-i cādûsı anıñ insân bîmâr eylemiş
 Ġamzesi maḥbûb-ı ‘âlem şayd bîdâd eylemiş
 Neş’e perverdigâr ‘âlemde ḥoşkâr eylemiş
 Ġamlı âdemler şonunda feraḥ eş’âr eylemiş
 Gerçi envâ‘-ı elem ma’nisi berbâd eylemiş

Her vakîtte ma‘nasız eyler sūḡan cevâb gibi
 O kesr u kem durmadı dâ’imî dolâb gibi

[58a]

- 4 Şâ'ir anıñ sözleri deryâ mişâlidir hemîn
‘Ârifânın gönlü her dem manzar-i bâri mu‘în
Sâlik râh-ı hâkîkât buldu encâm-ı yakîn
Maḥv olur ‘âlem bîkülli zâtıdır ḥabl'ül metîn
Vâkı‘â ‘aşq-ı İlâhî idir sebîl-i müstebîn
Herkesin maḥşûdı bir maḥbûb Rabbü'l ‘âlemîn
Zâtını işbât ider âşâr-ı Rabbü'l ‘âlemîn
Bâb-ı ‘aşq keşf eder envâr-ı ebrâr-ı raşîn

Her süḥan Necmî ikrâr gör kim sır-âb gibi
O kesr u kem durmadı dâ'imî dolâb gibi

- 5 Bu ğazel taḥmisini emr itdi bir fâzıl meĝer
Aniçün tanzîm idüp Nâtık bu dem düzdi dürer
Çok zamân oldu bu fetvâ koymadı nazma eşer
Maṭla‘ Necm-i diyânet rûḥumuz her dem sūr
Vâkı‘â meşĝûl idip men şevr-i fıkḥından ğurer
Yoksa te’ḥîre sebep olmazdı bir fi‘l diĝer
Gerçi esvede deĝil gönlüm sūr şân-ı hüner
Ma‘rifet bâbında yektâ bir ğazel-i Necmî şükr
Şol ğazel Necmî’sini himmetle eylerse meĝer
Müftü-i Erzurûm Nâtık itdi zer bâb gibi

193

Velehu Eyzan

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 ‘Ademden bizleri icâd edende bir nidâ geldi
Bütün kıllar dedi yâ Râbb şedâ geldi
- 2 ‘Aceb iḥrâc ‘aceb idḥâl zer ârî zuhr-ı âdemden
Bütün ‘ibret nümâdır bu şev ‘ibretten edâ geldi
- 3 Güzel kısmet güzel ḥikmet güzel himmetdir ey ‘âķil
Buña ‘ayn-i ‘inâyet ‘alleme'l esmâ bedâ geldi
- 4 Uşûlün zıkr et ey âdem neden geldin nedir maḥşûd
Fürû’un kıl tefekkür kim saña ḥüsn-i ğidâ geldi

[58b]

- 5 Bu ‘âlem hâlinin hâlin müdekkikler hayâl etmiş
Saña müjde behey Nâtık budur yâdın fedâ geldi

194

Velehu Eyzan

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 ‘Aşk ile geldim cihâna aradım maḥbûbumu
Râḥına girdim gözitdim o güzel maḥbûbumu
- 2 Nâgehân gördüm o şühî ol gül-i ra‘nâları
Kaşları tîr-i kemânım gözleri mergûbumu
- 3 Şoḥbeti şîrîn lebinden khand-ı kerrâr tek lezîz
‘İşvesi diğer cihâni ruḥları meczûbumu
- 4 Bir ‘acâyib cândır ammâ ne havârî ne melek
Cümleden efḍal yaratmış ol ten-i merbûbumu
- 5 Nâtıkî zîkr et merâmın ol şeh-i dünyâya sen
Zor olur mu pâdişâha ‘arz-ı hâl mektûbumu

195

Muḥammes Ğazel

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Saña yok kûbbe-i minâda ‘anâdan ğayrı
Saña mûnis kim olur âh-ı cefâdan ğayrı
Ferahı yokdur anıñ mevt-i fenâdan ğayrı
Aña bîl bağlamadı kes ḥumeḳâdan ğayrı
Seni a‘lâ kim ider luṭf-ı Hudâdan ğayrı
- 2 Bilmedi lezzeti mürsel beni şâḥib demler
Ki bu dünyâya da ülfet ide mi âdemler
Niçe Ḥûşenk ve Cemşîd okunan Rüstemler
Daḥı şîrân-ı cihân cümlesi içti semmler
Bulamaz râh-ı necâtı şulḥâdan ğayrı

- 3 Dağı Nemrūd ve Fir‘avun ve Şeddād-ı la‘īn
Dağı tersā vü mecūsi değil küfr-i hemīn
Dağı envā‘-i taşārī dağı erbāb rehīn
Dağı aqvām-ı revāfız dağı iblīs-i la‘īn
Göremez nār-ı cāhīmde ғılazādan ғayrı
- 4 Nücebā cümlesi dünyāda zirā‘at etmiş
Niçe bī-keslere imdād-ı ‘ināyet etmiş

[59a]

Kereminden niçe eṭrāfa hidāyet etmiş
Mürşīd-i ‘ālī merātıba şıyānet etmiş
Bulamaz tāb‘-ı metbu‘-ı şafādan ғayrı

- 5 Kerem eyle ḥased-i kibr-i ‘alā’-yı terk et
Kız ü bühtān dağı cevır ü ezā’-yı terk et
Ḥālīşā tövbe edip semt-i riyā’-yı terk et
Nāṭıķī söyle naşīḥat māsivāyı terk et
Nef‘imiz kimseye yok ḥayr-ı du‘adan ғayrı

196

Ve Lehū Eyzan

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Beni da‘vet edince Rabb bārī
Baña göstereyin ol cevır-i zībāyī
- 2 Egerçi müsteḥaḳ değilsem ey dil
Umarım rahmetinden ol ‘aṭāyī
- 3 Dağı ol vaḳt gönderir müllāklar
Ricām oldur ki etmeye ezāyī
- 4 Ki ya‘ni maḳşatım oldur Ḥudādan
Ḥatim inende vire ḥoş edāyī
- 5 Günāhım ‘arş-ı ferşinden büyüktür
Velīkin luṭf idip eyle cezāyī
- 6 Seni tevḥīd idinmiş ezelden
Resūlün taşḏīkidir müstevāyī

- 7 İlāhî i Nâṭıķın nuṭķunu alma
O günde eylesin saña ricâyî

197

Tārîḥ-i Kerîmem ‘İşmet Kādûn

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Hâzret-i İzed te‘âlâ itdi iḥsân-ı ‘azîm
Şulb-ı Aḥmet Nâṭıķiden kıldı birce ümmeti
- 2 Vâkı‘â ḥasret-keş evlâd idi çokdan berü
Şems-veş itti vürüdu ğâlibâ bu ṭal‘ati
- 3 Çün Rebî‘ul- âḥirin dördüncü rûzi sâ‘ati
Altı olduğda zuhûrı birle oldu şüreti
- 4 Lafzının târîḥi biñden iki yüz kırk altıdır
Söylendi dilde dâ‘im ‘İşmet‘imdir ‘izzeti(1246)
- 5 Çün ḥasûdun iki gözü çıķdı budur târîḥi
Nâṭıķâ verdi saña luṭf-ı İlāhî i ‘İşmet‘i

[59b]

198

Velehu Eyzan

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 İlāhî sen murâdım ver olayız a‘lâdan â‘lâ
Ki sensin cümle maḥlûķı ‘anâşırdan iden ibhâ
- 2 Ki şefkat birle an‘âmın olursa kırd yâ vâḥid
Zemîn-i Mışra sultânlığa viresin güzel fetvâ
- 3 Eğer olamazsa enzârın olur maḥhûr bir maḥlûķ
Ki cüz‘i ihtiyâr ile olur deryâda bir ednâ
- 4 Kimi zulm-i fesâd içre olur bu dâr-ı dünyâda
Velîkin rûz-ı maḥşerde ider mazlûm olan da‘vâ

- 5 Bu Nâṭık nuṭk ider her rûz ne fışk u cevre meyl itdi
Hemân kûs-ı sa‘âdetle mûkerrem eylesin eclâ

199

Velehu Eyżan

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ruḥun ra‘nâdır ey şâhım daḥı lâleye beñzer mi
Gözün sevdâdır ey maḥbûb daḥı âlâya beñzer mi
- 2 Müdevverdir senin re’sin serinden geṭi ‘âşıklar
Zenaḥdan gonçe güldür gözüm düğmeye beñzer mi
- 3 Zülûfler bend bendündür bu mużmer kayd-ı ğabğab
Vücûdun küll-i ‘anberdir daḥı elmaya beñzer mi
- 4 Seniñ ḡaddın daḥı ‘ar‘ar-ı sînân şandukḡdur mermer
Çınardır dalların dalı daḥı servâya beñzer mi
- 5 Tîr medḡitdin ey Nâṭık eğerçi medḡe lâyıktır
Nazar kıl kendine bir kez melek sîmâya beñzer mi

200

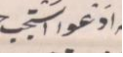
**Veliyyü’n Ni‘me Benî Âdem Ve Ḥazret-i Penâh-ı ‘Âlem Pâdişâh-ı Rûy-ı
Zemîn‘ül Müsemmâ Bi’s sultân Maḡmûd Ḥân Dâme Saltanatuhu Âl-i
Yevm‘ül Mev‘ûd Ḥazretlerinin Şedâ-yı Murğ-ı Tâvus u Bülbül-i Tûtî
Me’nûs Şulb-ı Ḥucestelerinden Ḥuşûl-ı Nümâyân Olan Şehinşâh-ı Cihân
Ve Melce’-i ‘Âlemiyân-ı Sultân Murâd Ḥân Ḥazretlerinin Vilâdet Târiḡini
Câmi‘ u Ber‘ât-ı İstihlâlini Ḥavî Bir Kâşide-i Muḡammes Câmi‘ül Esrâr u
Bediü’l Ezhâr Olan Kâşide-i Nâṭıkânımdır**

[60a]

Muḡammes

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şenâ bî-ḡadd u bî-ta‘dâd merâm üzre devâ kıldı
Ki nesl-i âl-i ‘Oşmân’ın nümâsıyla şifâ buldı
Feraḡ bâbında bî-hem-tâ zuḡûr ile niżâm aldı
Bu naḡş üzre gürûḡ-ı dâ‘iyâna pes ḡudâ virdi

Ki haḳdır bu ḳavl ile nidā geldi
Ḥalā'ik ḫākerānın neṣāṭ-i ṣūkr kesb itdi
Bunun taḳdīmle zīrā niḫe merdüm 'aṭā ḳıldı
Teṣekkür ḫālḳa nisbet sebep zıll-i Ḥudā oldu

Ṭulū' itdi gül-i ra'nā murād üzre ziyā geldi
Bu luṭf [1] ḳıldı feyyāz cihāna ṣad ḡidā geldi

- 2 Ḥurūc-ı müjd-gānında müje ref' oldu bir en'ām
Mübeṣṣer murḡ-ı mānend-i vezīrāne ider i'lām
İrişdi Şarkla Ğarba ṣedā-yı ṣīt nūr-ı tām
Münevver zātıdır anıñ delīl mesned-i İslām
Edinmiş melce' vü me'vā ki cin u ins ḫāṣṣ 'āmm
Havāṣ se merāṭıbla anıñ miḳdārına işmām
Ḳudüm-ı ḳuḥl-ı 'ālemdir vezīrāna ider en'ām
Şefā-yı bahş-ı naḳşında 'add u sene olur i'lām

Ṭulū' itdi gül-i ra'nā murād üzre ziyā geldi
Bu luṭf [1] ḳıldı feyyāz-ı cihāna ṣad ḡarra geldi

- 3 Tefe'ul ḳıl terennüm et yetişdi cāna feyzullāh
Ki 'ömri oldu dünyānın ki hengām-ı murādullāh
Anıñ serḫadd-ı Ḳārş oldu eḡerçi çok ḫudūdullāh
Aña naşb oldu o yektā ki ism-i pāk 'Abdullāh
Ḥudā versin aña ḳuvvet ide a'dā'-ı dīn ṣad āh
Çekilsin ḳūs-ı ṭablından disinler ḫaḳḳa seyfullāh
Merātib celb-i destindeki sūdı bunu zıllullāh
Ulüvv şāna nisbet ser-ā-ser min 'aṭaullāh

Ṭulū' itdi gül-i ra'nā murād üzre ziyā geldi
Bu luṭf [1] ḳıldı feyyāz-ı cihāna ṣad ḡarra geldi

[60b]

- 4 Ne mümkün vaşfını ḳılmaḳ ki vaşşāf olsa Beg Ḥassān
Ki ma'dendir Maḫmūd'dur ki Mevlūd-ı Murād Sulṭān
Tamām-ı salṭanat üzre ki zinde eylesin Yezdān
Ḳarār taḫt-ı devlette aña münḳād ins u cān
İde ol vāhibü'l ḫacāt ki fetḫ-i nuşret-i iḫsān
Mekān-ı Şarkla Ğarba çekilsin nacaḳ u līvān
Aman-ı āh ile küffār ḫazā'in defle iskān
Müyesser eylesin Yezdān müdemmer ola ol yeksān

Ṭulū' itdi gül-i ra'nā murād üzre ziyā geldi
Bu luṭf [1] kıldı feyyāz-ı cihāna şad ğarra geldi

- 5 Sezāvār est u migoftem ğıdādır cāy-ı āb tārīḥ
Sühāndır nīk pāyān şed zebān-ı Nāṭıķı rāsīḥ
Kemāl üzre kemāl oldu pesend itdi hezār şāmiḥ
Penāh-ı 'ālemle fevt ki a'dāī olur nāsīḥ
Kelāmın zeyl-i қаşr olsun ferāīd ez murād nā'iḥ
Dürer bārinde şad ḥamis 'adūya oldılar sālīḥ
Menāzil üzre şād olsun irişmesin aña şārīḥ

Ṭulū' itdi gül-i ra'nā murād üzre ziyā geldi
Bu luṭf [1] kıldı feyyāz-ı cihāna şad ğarra geldi

201

Tārīḥü'l 'Oşmānū'l Mevlūd

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bilin ma'nī ādemden ki Yezdān itdi fermānı
Ki Cibrīl söḳdü zahrını ki çekdi ḥükm-i raḥmānı
- 2 Birabbiküm ḥitābında ḳamū ervāḥ didi yā Rabb
Belā ḥaḳḳā ki Rabbisin kimi ṭav'an kimi cānı
- 3 Çü bildin aşı-ı insānı daḥı bir lem'adan bil kim
Melā'ik kıldılar ma'cūn ḳadem başdı bu 'Oşmānı
- 4 Ki ṭav'andır bilā şüphe bunun remz o 'ālemde
Melek ta'līmdir zīrā bu 'Oşmān bin Nu'mānı
- 5 Ki et yā Rabb bunu kāmīl ki 'āmil 'ömrünü taṭvīl
Ki sā'ī 'ilimle ṭālib ki hem mühr-i Süleymānı
- 6 Ki iḳdām ideyim cānım bunu şerḥ ile tārīḥin
Şafer ayındadır taḳdīm ki ḳuşluk vaḳti ezmānı

[61a]

- 7 Ki bil ecīr ḥesābınca bunun tārīḥ bī-tārīḥ
Ki nuṭḳ itti bunu Nāṭıķ 'işā vaḳt-i bisubḥānı

Velehu Eyzan

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Bir nebze derûnum yine bir 'aşka yetiştî
Maḥbûb-ı cihân cevri ile hem başka yetiştî
- 2 Çünkü gözümün nûr deyü bir nazar itdim
Göz gözledi yolunu bir dem şavka yetiştî
- 3 Bilmem diyem serv-i hırâmânın ucundan
Hecr ile bu cân ḥayl-i zamânmeşke yetiştî
- 4 Çünkü perişân eylemiş ol perçem-i zâtın
Çok kimseleri zabt edüben takva yetiştî
- 5 Nâṭıḳ nidelim cevri-i cefâ ḥadden aşuptur
Şabr ile bu dem muzmerimiz zevke yetiştî

Tārîḫ-i Ka'b-ı Zafer

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bâreka'llâh Anaṭolıda olan ceng bu dem
Ḳal'e-i Ḳârş içre ceng itdi Moskov ḳahḳarı
- 2 Lâşe-i aḥbeşleri on biñ kadar meydânda
Üç bu miḳtar çekmiş oldu lâşesin kāfir çeri
- 3 Vâḳı'â dört ey ḳader ḳıldı ḥişâr-ı ḳal'ayı
Çokça 'asker ḳırdırıp şahrâda ḳaldı serleri
- 4 Himmet-i 'Abdülmecîd Sultân-ı 'âlem böyledir
Her taraftan müjdeler fetḥ oldu aldı her yeri
- 5 Vâḳı'â ḳıldı şabırlar Vâşfi Pâşâ o dem
'Asker-i İslâma verdi ceng-i ḥârbi mermeri
- 6 Hem ahâlîsi bu Ḳârş'ın hem de manşûr 'askeri
Hem perişân re's olan âdemlerin ḡurbetleri

- 7 Vâkı‘a bu müfti Nâţık dâ‘î-i maħlaş bu dem
Şanki bir tuħfe yerinde gösterir nazm-ı ferî
- 8 Moskov'un iki gözi çıkdıkda târîh tamâm
Beyt-i âtî dűrlerinden târîhi bil cevheri(1272)
- 9 Vâşfi Pâşâ o gün Pâşâ Kerîme emriyle
Kırdılar Moskovlu Kârş'ında îman nerleri

[61b]

- 10 Bir dahı Ka‘b-ı zafer târîh-i nuşret gösterir
‘Arş u levhinde melâ‘ik âferin dir serseri(1272)

204

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün

- 1 Vaħdet elinden gelmişim
Dünyâda keşret bulmuşum
Ezvâc u evlâd görmüşüm
Maħv eyledi dünyâ beni
- 2 Yokdur cihânda bir vefâ
Keşrette yoktur bir şafâ
Çekdüğümüz ‘ayn-ı cefâ
Maħv eyledi dünyâ beni
- 3 Mâzî geçen ħâldir bu ân
Müstakbele olmaz gümân
Va‘din gelende el amân
Maħv eyledi dünyâ beni
- 4 Mâlin keşir ola keşir
Kâlbın devâm űzre kesir
Ĥâlin ‘asir olsa ‘asir
Maħv eyledi dünyâ beni
- 5 Rűhum çıkârsa bir ‘alâ
Seyr eylesin ‘arş-ı semâ
Gelmez baña renc ‘anâ
Maħv eyledi dünyâ beni

6 Kabrin su'âl ber su'âl
Müslimlerin eyler mâ'l
Meftûh olur güzel maķâl
Maḥv eyledi dünyâ beni

7 Nâṭık senin nuṭkun ezel
Bimâr iken itdi ğazel
Bilmem niçün söyle tîz el
Maḥv eyledi dünyâ beni

205

**Der-târîḥ-i Şulḥ-ı Sultân 'Abdûlmecîd Hân Ebbedellâhu Saltanatuhu
Bi'l 'İzzi Ve'l İhsân**

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Bâreka'llâh pâdişâh-ı âl-i Oşmâna bu dem
Mecd-i iķbâl-i cihânı itdi mânend-i külli

[62a]

2 Cümleler dilḥah üzre itdiler ceng u kıtâl
'Asker-i İslâmı tâm üzre ider ceng-i 'ali

3 Vâķı'â kıldı müşîrân-ı kirâmı çokça ḥarb
Müddet-i cengin zamânı ḳablamıştır üç yılı

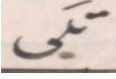
4 Bir işi İzed murâd etdükde olur sehl ile
Ḥazret-i 'Abdûlmecîd Sultânımız dâ'î veli

5 Vâķı'â kıldı müşîrân-ı kirâmı çokça ḥarb
Müddet-i cengin zamânı ḳablamıştır üç yılı

6 Bir işi İzed murâd etdükde olur sehl ile
Ḥazret-i 'Abdûlmecîd Sultânımız dâ'î veli

7 Erzenü'r-Rûm'a duḥûl itdinde İsmâ'îl-i müşîr
Şems u tâb oldu efendim tenvîr-i celî

8 Geldi bu müfti za'îfe şulḥ ile şevķ-i cedîd
İtdi mûrâne hediye-yâb sultâna veli

- 9 Nāṭikā tāriḥ-i tām itdin bu dem sultān için
Şulḥ-ı sultān[a] muvāfiḳ oldu devletler ālī(1272)
- 10 Şulḥ için kıldı nīyāzı devlet-i Moskov faḳat
Yediler geldi şu Mıṣrā‘ düştü tāriḥ-i celī(1272)
- 11 Hāşıl-ı zeylini kes eyle du‘ā hünkār için
- Eylesin melik eyyidle tül-i ‘ömrile

206

Kıṭ‘a-ı Nāṭikī

müfte‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün

- 1 Aldı berātımı elimden ‘ali
Dünyāda bulmasın hiç rahāt eli
- 2 ‘Azl eyledi Şeyḥ‘ül İslām Efendi
Pīr oldum ol vaḳt itdi cedeli
- 3 Bilmez mi kim nā-ḥaḳ ola çok işler
Yarın kıyāmette olur bedeli
- 4 Vāḳı‘ā rāḥattır gūş-ı vaḥdet
Ḥussādın elinden buldun emeli
- 5 Tāli‘ zebūn olmuş sonunda kuvvet
Meşhūr-ı ‘ālemdir buldu mişli

207

Velehu Eyżan

[62b]

mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ki cennet-zādedir ismi
Seḥāda gelmemiş mişli
Efendim mīrdır resmi
Bu günlerde şenā şundi

- 2 Güzel akvâl-i rasihi
Verilsin rütbe şâmihi
Bunun cevherli târihi
Bu dem Muş'a ziyâ kondı

208

Târih-i Divân

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Dîvânıma gelsin bu dem kaçd-ı kaçide eyleyin
Nâzınla kılsın hoş maân eylesün bedî' câzimi
- 2 Bilsün mecâzı hem haķik bunda beyân pîr-i şefîķ
Etsin ger ism hem refîķ bulsun tamâmı râz[i]mi
- 3 Sinnem yetişmiş yetmişe 'ilm ile girdim her işe
Te'lîf edip kırdım mîşe tutsun elinde bâz[i] mi
- 4 Müftülük içre şân alup hayır du'âlar nân alup
Şer' üzre hayl-i kân alup hem kırmadım ol saz[i] mi
- 5 Dîvânın itmâm eyledin Nâṭık bu dem kıldın firâğ
Bir çıkdı târihim dedim Sultân Mecîdi ġâzi mi (1275-1 iḡrâc 1274)

[63a]

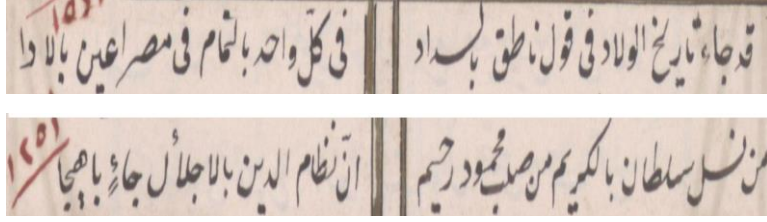
Ḳad temmet tertîb-i divân-ı Nâṭıkî fî târiḡ erbâ' u seb'in u mieteyn
ve elf ba'de muḡârebet'üs Sultân İbn'üs Sultân'üs Sultân'ül
Ġâzî 'Abdûlmecîd Ḥân ma'a mu'inîn mine'd düvel'ül müteḡabbe
fî kılâ'-ı Sivastebol ḡatta mâte fî
hezâ'z zamân Ḳral Mosḡof 'aleyh ma yestehikkahu
ve heleke Re'is-i cünûdehu 'inde'l muḡârebeti Mancıḡof 'aleyh ma
yulzemehu
Min ṡarafî'l ḡaḡ Allâhume'nşur
Sultânuna Sultânü'l berreyn ve
Ḥâḡânü'l baḡreyn ve Ḥâdimü'l Ḥaremeynü'ş
Şerîfeyn-i baḡr mete Seyyidü'şakâleyn
Allâhume'nsur men nasareddîn
ve men yu'inuhu
Biraḡmetike yâ erḡamerraḡimîn
ve'l ḡamdüli'llâhi Rabbe'l âlemîn

[63b]

Rubāiyyāt

209

Der-tārīḥ-i Vilādet-i Sultān Nizāmeddīn

(1251)

210

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Su'al olursa iş bu ḥaḳīrden

Size dā'ī olan şāf-i zamīrden

Biḥamdi'llāh selāmetdir vücūdum

Du'ā buyur Begim vaḳt-i seḥerden

211

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

İrādesiyle şuūru olursa ṭab' denür

Ṭabī'i şanddır anuñ mübāyin oldu lafz

Bunuñ ikisi ihşaddır dimiş ol mir Hüseyn

Ṭībā' oldu eamm kim muḳārin oldu lafz

212

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Bildirdim derdimi bir āh ile cānāna hep
Korķarım sūz-ı derūnumdan felekler yāne hep
Gün gibi bilmem kimin ğamhānesin bir şakķ eder
Halk-ı 'ālem müptelā bir āfet-i devrāne hep

213

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çekdüğün renc u emekler gördüğün nakş u raķam
Ey dirīğā cām-ı ūlfet cām-ı semm olsa elem
Vaķt-ı fırşatta ğanīmet vaķt u sa'atte sa'id
Şüphe olur mu efendim yoksa derdin hūzn ü ğam

214

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ey gōñül bir şāhib-i devrānile ūlfet ne güç
Sāde rūylara ķavuşmak ķurbet-i cennet ne güç
Medh ile mümtāz olan maħbūb maġrūr olmalı
Yoksa hūşün meclisinde rihlet-i 'uzlet ne güç

[64a]

215

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Vaşıyyitdir saña cânım eğer ھاق üzre dinlersen
Kişiyе beş emir lâzım tekellüm-i vaқt añlarsan
Sebep nedir bu kelâma ikinci vaқtini bilmek
Dağı keyfin ve miқdârın mekânın cümle saқlarsan

216

Rubai Vezni(Ahreb)

Mürşid rāh girip kendine verdi cilā
Ġayrıya kıldı şedā meyl olup ol қalā
Geriki oқlar gibi ҳāl-i anıñ ay gibi
Mürşide kıldı nazar gel bu yāne cân-ı belā

217

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

İlet mektüb edep birle elin öp bu selām eyle
Ne ki senden su'al eyler anı bir bir beyān eyle
Eğer taқdīr muvāfıқdır ki taқdīm-i rüsüm añla
Eğerçi қavlen olmazsa bunu ҳālā vişāl eyle

218

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ol benî-i muhterem ki rihlet-i emr iledir
Sen dağı taqdîr gözle bir dinar an iledir
Reşber olmak 'ayıp olmaz hal'-i İblîs et cânım
Emr ile kılmak teselli Nâtıkâ sa'y iledir

219

Rubai Vezni(Ahreb)

'İzzât bulur âdem tevkîr ile sa'y ile
Zillât bulur âdem taḥkîr ile kibr ile
İstâde eder ta'ẓîm kendini kılar 'âli
İstâde eden tenfîr kendini kılar fânî

220

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Gelür nāmım esnâda sizin dergâhıza nâgah
Niçe mesrûr olur dostlar velîkin olasız âgâh
Dağı yâd ideser bizi iki mektûb ile şâhım
Birisi maşlahat olsun biri ḥubb güzel dilḥ^vah

[64b]

221

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gel benim 'aynum çerâğı bir nazar kıl şâhına
Ḥaḳk yetirmez sen gibi maḳşud dergâhına

Cevr ile kılma cefâyı düşmeni itme nazîr
Nâtıkın hem bed-du'âsın alma cânım üstüne

222

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çün ezelden âşık olduk bâb-ı 'aşka ver nizâm
Manzurun an kadîm et ve çeşm-i âhû la'l tām
Dilber-i ra'nâ kelâmı çün münâsib i'tibâr
Muқтаzâ-yı hâl üzre Nâtıkâ eyler kelâm

223

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Güzel sîret güzel himmet güzel hû
Eder şahş üzre güller 'anberîn bû
Bu dem üçler çıkıp söylerdi târîh
Selîm Pâşâ ferîk olmuş meded hû(1267)

224

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

Müftî Efendi Nâtıkî söyletmiş anı halkı
Virsin ferahlar râzıkı düşmen zemîni ber hevâ
Kesdi hasûdun başını târîh için mühmel hurûf
Ordu-yı müşîr bir müşîr nâm zarîfî Muştâfa (1270)

225

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Şân-ı bâķī devlet ihsân ile olsun mezîd
Nâm-ı haydarla müsemmadır rezâbın dâ'imâ
Geldi kırklar harf-i mühmelle dedi târihini
Müsteşâr ordu-yı 'âliden Rızâ andır Rızâ(1270)

226

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fa'ilün

Bâreka'llâh vaķt geldikde müyesser kıldı haķ
Vâli-i Çıldır iken oldu vezîr [u]hem müşîr
Târihi teşhîrde kıldı musahhar 'âlemi
Oldu Feyzullah Pâşâ Erzenü'r-Rûm'a vezîr (1270)

227

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Mütevellî Recep oldu o müderris-i Şa'bân
Anın için böyle gelir Hâzret-i Şehr-i Şa'bân

[65a]

Ne güzel işler edip Hâzret-i fa'al-i mürîd
Mażhar-ı 'azl edüben eyledi Hayreddîn Hân

228

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Vākı'ā çok kimseler vaqtinde mesrūr eylemiş
Ançün şehir-i mübârek men' ediptir her yeri
Nâtıkâ bir müjdecî geldi dedi târîhîni
‘Azle gelmiş mazharım itdi târîh-i cevheri(1267

229

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ağāver kendi her demde Veğāver kendine mecnūs
‘Acāyib her imāmı ism-i vāhid içre Veys olmuş
Bu dem isfārımız Bayburd Bālāhor şüret-i tecnīs
Ne mümkün bāl bekmez yek-‘ayār olmağda lebs olmuş

230

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Ümmîd kesip bâb-ı mecâzîden efendim
Feth ile derem fâtihu'lâ-bevvâb ki sensin
Nâtık kûluna eyle kerem çokça ne'am ver
Her işi gören Hâzret-i Vehhâb ki sensin

231

Rubai Vezni(Ahreb)

Manşûb-ı lafz Erzurûm nuṭṭ etmişdi bir kez
Mâtem getirdi birden Tâtâr bî-emânsız

Nâtık bu dem hâzîn ol ma'zûl maḥlası da
Azl oldu Es'ad Pâşâ târîḥ-i Mağribde(1253)

232

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Eğerçi yek ḥariş oldu Ḥilmi Muştafâ cânım
Niyetçe inkiṭâ' itdi vezâ'ifler olur sâbık
Bu demde dürr gibi târîḥ tamâm üzre dedi Nâtık
Dulû' itdi 'asâkirden ricâl-i Sâlim-i fâriḳ(1253)

233

müstef'ilâtün müstef'ilâtün

Seyyîd 'Ömerdir cedd-i şaḥîhi
Oğlu Ferîd'i başa çıkıptır
Nâtık bu demde cevherli târîḥ
Şulb-ı Ferîdden yek kız doğuptur(1261)

[65b]

234

mef'ülü mefâ'ilü fe'ülün

Cem' itdi ḳurbân ḥaylice zer sîm
Çıkıldıkda şemmni vir bâkî kıza
Başın sağ olsun Ḥacı Muḥammed
Oğlun yaşasın ver mali size(1262)

235

müstefilātün müstefilātün

Bir rûz-i bâzâr kıldık güzâri
İtdik tekâ‘ud havzın kenâri
Tâli‘ler oldu ol demde tefrîk
Dû def‘a bed-kâr yek gül‘izârı

236

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Âgûşa çeküp dilber-i ra‘nâyı bu hamâm
Maḥcûb idüpen eyledi maḥbûb-ı ‘arâḳdan
Ol dem ki anıñ kâkül-i şeydâsı çözüldü
Başında olan ‘aşık-i ezel eyledi giryân

237

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Vâkı‘a kıldı tecemmu‘ Ḥazret-i Sâkıb durur
Terk edüp māl ü melâlin hem daḡı bir ḡānesin
Irş-ı şer‘iyye verildi bint-i pāk-tıynet
Esbâb-ı tezekkide buldu şigar çok dānesin

238

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Niçe günler de nām aldın niçe sāl içre şân aldın
Diyârbekir ḡoş buldun okunsun rûḡ-ı Kürdistân
Bu sāl meymenet-baḡşâda târiḡhin mücevherdir

Efendim H̄amdi Pāṣā dur müşīr-i nevi‘- i Kürdistān(1269)

239

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

Ṭursun Efendi vākı‘ā kıldı sehā cā-be-cā
Raḥm-ı İlāhī i ser-te-ser maḡfūr kılmış ṣān ile
Nāṭık bu dem dūrler döküp tāriḡ-i fevtin söylemiş
Ḳarṣ Müftüsü adāṣıma virmiş selām iḥsān ile(1270)

[66a]

240

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

H̄amid Efendi fevtine ‘ālem bütün maḥzūn olup
Ḳarṣ ehli vāveylā diyüp ders içre gitti kāmilā
Nādin ‘alī cev̄v-i esmā bi‘l cevheri tāriḡ-i tām
Ya H̄amid mekkin ile ‘l-arṣi‘l ‘aẓīm sālīmā(1270)

241

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün¹⁶

Riyāz-ı cennette olsun ol zāt
Ki ḡayret oldu ṣem‘ aña mir’āt
Ḥüseyin nāmındadır merḡūm u maḡfūr
Çerāḡın tāriḡ aña oldu işbāt(1224)

¹⁶ Vezin kusurlu

242

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gel dedim o aşl-ı pāka gelmedi ol dü se sāl
Şabr kıldım bunca zamān kalb oldu irtihāl
Cevr-i ğamlar oldu 'ālī itdi 'adā şed feraḥ
Vaḳt-i fırşat geldiğinde bed raḳīp mānend-i dāl

243

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Gelür nāmımbu esnāda sizin dergāhıza nāgāh
Niçe mesrūr olur dostlar velīkin olasız āgāh
Daḥı yād idesiz bizi iki mektüb ile şāhım
Birisi maşlahat olsun biri ḥubb güzel dilḥ^vah

244

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Müftü Erzurūm diyü emrin niyāzı her zamān
Eyledi Ṭursun Aḥmed ile menşūruna tef'ī
Cennetin kapıların açdı mücevher tārīḥī
Şeyḥ'ül İslām geldi ḥaḳdan baḳ Muḥammed 'Ārifī (1270)

245

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Şervetle bildün her işi etme efendim teşvīşi
Bulduk efendim ḥayr işi şāhin gibi basdın ṭogān

Nâṭık bu dem dűrler dökűp târîḥ-i tâmın söylemiş
Müfti olup ‘Abdűlkerîm menşűr alınmış her zamân(1271)

246

mefâ‘ilűn mefâ‘ilűn mefâ‘ilűn mefâ‘ilűn

Tazarru‘la niyâz-vârım efendim sen abűl eyle
Nie âh ile zârım vâr efendim sen abűl eyle

[66b]

Nie gűnlerle âh itdim nie âh [u]figân itdim
Tazarru‘la niyâz-vârım efendim sen abűl eyle

247

mefâ‘ilűn mefâ‘ilűn mefâ‘ilűn mefâ‘ilűn

Nesîm-i bâğ-ı cennitdir mekîn-i âsumândur bu
Ferah bâbında maḥv eyler cihânı ‘âlî-şândır bu
aşıdem geri ḥatm oldu rubâ‘î rub‘-ı meskündür
Anunűn bunda maḥlaşlar didiler ḥa ‘ayândır bu

248

műstefilűn műstefilűn műstefilűn műstefilűn

Műftî iken oldum melűl heft sâlde oldum haműl
Diğەر zenim oldu kelűl bűyle cefâ oldu vefâ
Dű dest ile itdim du‘â oldu ḥavfı târîḥdir(1269)
Bir dűrlű vaşım vâr benim dertlű olan bulsun şafâ

249

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Cevāhir-i 'ulüm içre muvaşşah-i Erzenü'r-Rüm'a
Bihamdi'llāh duḥūl ile bilindi Ḥazret-i Molla
İki gözle bakup dehr-veş bu dem derdli târiḥ
Süleymān Rüştü olmuş Van'a gör Kürdistān'a eren Molla(1268)

250

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Bir müferriḥ hücre oldu bu ḥilm-i ḥānesi
Nām-ı İbrāhim Efendi muḳtedā-yı şeyḥ ü şabb
Ḳandığı kūyunda böyle zāt bir iḥsāndır
Eylesin ḥoş ḥūy üzre ilm u ḥilme intisāb
Nāṭıkım oldum müsāfir ḥayli rāḥat eyledim
Bağrıma târiḥ düşürdüm ḳalbim oldu intiṭāb(1252)

251

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ey gönül bir şāḥib-i devrān ile ülfet ne güç
Sāde rūylara ḳavuşmak ḳurbet-i cennet ne güç
Medḥ ile mümtāz olan maḥbūb-ı maḡrūr olmalı
Yoksa ḥüsün meclisinde rıḥlet-i 'uzlet ne güç

[67a]

252

fā'ilātün fā'ilātün fā'iatün fā'ilün

Gönlü açık zıkr ider Allah hū Allah hū
Haḡ bilür kim ṭab'ı anıñ ol cümle rāğıba
Nāṭıkā gönülde zıkr et fevtin tārīḡini
Esbāb-zāde Şıdkı erdi bāb-ı vāhibe

253

fā'ilātün fā'ilātün fā'iatün fā'ilün

Ġurbet-i bālāda sa'di Nāṭıkā medfūn olur
Çok peder-māderleri vā ḡasretādır el amān
Gözden iḡrāc eyledi heşt cihātı tārīḡi
Maḡşad-ı 'irfāna ḡurbān oldu Maḡmūd-ı cenān

254

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ḥabbezā şad ḡabbezā Sulṭān-ı 'ālem ḡabbezā
Verdi dünyāya uşul ile niṣām-ı 'askeri
Nāṭıkā ne ṭāḡ-ı gerdūn cevher tārīḡ-i goft
Şulḡ-ı Ġrāni ḡavī kılmuş muraḡḡaş Enverī(1250+9 ilḡāḡ 1259)

255

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

Niçe rüzân-ı şebân rāhına kıldım nazarı
Geldi meclîse karar etmedi bir lahza-ı zamân
Biricik bûse verip etmedi aşla işve
Bir bahâne edip eyledi tebdîl-i mekân

256

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Benim bint-i rebîbem çün nifâs üzre şehîd oldu
Ezîne günü kabir içre su'âlsiz hoş şafalanmış
Münâdî beş vakit çıktı dedi cevherli târîhin
Saña müjde Nefî Hânım saña firdevs maqâm olmuş(1272)

257

Târîh-i Tâtlı-Zâde

mef'ûlû fâ'ilātün fe'ûlün

Bu dünyâ her dem 'ibret nümâdır
Bir kimse kalmaz rıhlet fezâdır
Kıl sen tefekkür Nâţık gibi sen
Hayr u şerrin buldun nihânı

Hem söyle tātli hem dinle tātli
İylikle buldun iki cihānı
Bil Tātli-zāde Şaliḥ Efendi
Yetmiş ikide buldu cinānı

258

mefʿūlū fāʿilātün

Medet u efser oldu
Dū sāl içre qalındı

[67b]

Moskovlu kāmın aldı
Sivāstapol alınmış
Cevherlü zer-nişānlu
Tārīḥ düşdü Nāṭıḳ
Moskovlu qahra olmuş
Sivāstapol alınmış(1272)

259

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Şān-ı bākī devlet iḥsān ile olsun mezīd
Nām-ı ḥaydarla müsemmadır rezābın dāʿimā
Geldi kırklar ḥarf-i mühmelle dedi tārīḥini
Müsteşār ordu-yı ʿāliden Rızā andır Rızā

260

Tārīḥ-i Zārīf Muşṭāfa Pāşā

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

İtdim ḥayāl üzre ḥayāl nolsa gerekdir bu cünūd
Sultānımız ‘Abdūlmecīd verdi şafā üzre şafā
Çokdan berü itdim niyāz olsun efendim serfirāz
Oldu du‘amız pür-cevāz eyle vefā üzre vefā

Kesdi ḥasūdun başını tārīḥ için mühmel ḥurūf
Ordū-yı müşīri bir müşīr nām-ı Zārīf Muşṭāfa(1270)

261

Tārīḥ-i Vefāt Aḥmet Ağa

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Āh kim mazlūmzāde ḥānedānı ez ḳadīm
Terk edip dār-ı cihānı gitti cennet mülküne
Müridlikde merd-i ‘ālī Aḥmet Ağa fevtine
Düşdi tārīḥ yetmiş iki sālne hem sinine

262

Tārīḥ-i Vefāt Süleymān Efendi

mef‘ülü mefā‘ilü fe‘ülün

Erzurūma na’ib oldu efendi
İtdi ‘acāyib girdi selīme

Taht-ı revānda oldu o kâdı
Baybûrd'a vardı girdi rahîme
Kez geldi didi târîh-i tâmdır
Hâlid Süleymân girdi nu'miye(1254+27 ilhâk 1272)

263

Târîh-i Te'ehhül Resûl Pâşâ

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

[68a]

Ki Bağdat elinden efendim gelür
Güzeldir te'ehhül bulur zen ârî
A Nâṭık seversin Rasûl'ı müdâm
Ançün göründü bu dem aḥterî
Resûl Pâşâ girdi ḥaḳîḳi behişte
Ki ḥal geldi târîhidir cevherî(1272)

264

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Hâkipây-ı devletin bâbına kıldım ilticâ
Kılasın taṭbîḳ mührüm idesin şâhib-i ḳaṣa
Sâye-i menşûr [ı]'âlî birle müftî eyledin
Vaḳt nâ'ib devr olunca kılasın mührim bedâ
Cân verip 'ârif yolunda câna minnet olmasun
Târîhim kâ'b-ı ṣaferdir nuşret-i sulṭân seza(1273)

265

Lugaz

Ya'nî bûse taleb itdim sînesinden
Ebrûsuyla işâret itdi ki mümkün olmaz

266

Târîh-i Muḥarremiyye

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Ki şulḥ-ı devlet-i 'Osmâne nâzır
Güzelce yetmiş üç bir hoşça ni'met
Muḥarremde bu târîḥ oldu ra'nâ
'Acâyib devlete sâl oldu râḥat

267

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Dedegüldür vaṭanım, maskat-ı re'sim amma
'Ayn-ı gül oldu 'ulüm içre bu rûḥum, rûḥum
Sebeb-i ḥâşılamız şehir-i 'ulüm-i Qarş'dır
Sebeb-i rif'atımız rütbe ile Erzen-i Rum

268

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹⁷

Nâṭıķı lutf ile her dem cümle mûm eyledi
Ḥazret-i me'mûniyye Kādı Ḥalîl mûm yolladı
Yolcudur Ḥâkim Efendi kıl du'â her seher
Böyle bir dost gelmemiştir o da bende kalmadı

[68b]

269

müstefilün müstefilün

Müftî 'Ali Seyid Receb
Dünyâyı kıldı pür 'aceb
Daḥil olan 'azâ feraḥ
Ḥâricler ider bî sebeb
'Âlem döner ḥayrân ile
'Âķiller olmaz pür ta'b
Ḥaşıl cihânda yok vefâ
Nâṭıķ bu dem oldun zeheb

270

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Şehâsın bilesin aşlın nedendir
Münevver eyledin dil ḥânemizi
Behey cânım senin aşlın nedendir
Neden mergûb olursun bu cihânda

¹⁷ Vezin kusurlu

Neden melfûz olursun bu lisānda
Behey ma‘şûk senin aşlın nedendir

271

mef‘ûlû fā‘ilātün mef‘ûlû fā‘ilātün

Çünkü bilindi haḳḳa ḥüsn-i Ḥasanḳal‘ada
Tursun Beg zādenin ḥizmet oldu berre
Vākı‘da lâyıḳ olmuş aḳrana fā‘iḳ olmuş
Meddāḥ-ı Nāṭıḳ olmuş Ḥayri yaraşdı şehre

Güz geldi bitti târîḥ künc oldu târîḥ tām
Muşṭafa Fā‘iḳ olmuş Işṭabl-ı ‘Āmiri(1246+27 ilḥāḳ 1273)

272

mef‘ûlû fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Ḥafız Ferīd Efendi ferīd-i dehr iken
Serûte-zāde ḳādı kürsisinden indirdi
Ḥavfım budur ki Eskişeh[i]r ḳānün cedīd ḳoyup
Erz-rüm medīnesinin zıyāsını söndürdi

273

müstefilün müstefilün

Şeş Müslim dü Ermeni
Zabṭ eylediler ḥarmanı
Gemerek dediler adın
Her birbirine düşmen

[69a]

274

müstefilün müstefilün

‘Azl oldu Gemerek cümlesi

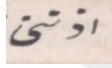
Vāhidle Nūri zümresi

Geldi ferah nāsa bu dem

Yansun yaqılsın her deni

275

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

‘Avni Efendi vire gelsin nāzım

Rāsimenin resm güzeldir diyemem ben ma‘kūd

Nāṭıķā dūr gibi tārīḥ gele geldi şimdi

Cân verir mürdelere ḥaṭṭ-ı Ḥalîl u Maḥmūd(1273)

Müfredât

276

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Çekmedikçe zaḥmeti kıl olmaz anda iftirāḥ

Ançün derd-i belādan Yūsufı buldu felāḥ

277

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Belde-i Erzurūmdur ḥālā bizim kısmet yeri

Sūy-ı cānımdır ‘azîzim rāḥat ol gayet yeri

278

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Sa'yımda olan dürr-i cevāhir kemāl alsa
Kalmak mı olur zīra her işler nizām aldı

279

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Sen daḥi himmet-i cānım ki ḡāyet güzele
İrsāl-i selām bizleri mesrūr kılmış

280

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ḡurbet-i bālāda geldi hoş selāmın ey 'azīz
Öyledir 'ādet yegānem idesin sa'y-ı temīz

281

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ki oldur ādeme devlet gice gündüz ide ḡayret
Ki minnet olmaya ordū daḥı zıddı ide rıḥlet

282

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Şekl-i evvel yok didi rāvī rivāyette baña
Korḡarım dört gün kavuşamam ben saña

[69b]

283

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Dünyâ-yı ziri yedimde zabt kılsam ey şehâ
Aşlâ râhat olmaz anda fikr kıl ey ehlihâ

284

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Niçe feryâd etmesin maḥbûblar akçesi yok
Alacağın genc zeri gerçi tûmân bendindedir

285

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

İsm-i Aḥmet Nâṭıķī maḥlaş aña
Bâķī Dursun ol laķab lâzım saña

286

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

‘Acep dünyâdır ey dostum feraḥ bulmak ne mümkündür
Eğer bir dem şafâ sürsen kedersiz o ne mümkündür

287

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Kimseler görmüş değil cân cesedden çıķduğun
İşte ben gördüm efendim çıķdı cânımdır giden

288

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ṭālī'm geçer ve dönermiş aḥtere kıldım naẓar
Hep kevākib döndürür yüz iltifāt itmez gider

289

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gör 'alī miḳdār-ı şemsi gelmedi
Bu cihān şemsine olmaz 'itibār

290

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ḥasedin başını kes Nāṭikā dūrler tārīḥ
Erzenü'r-Rūm'a müşīr-i muḥliş Es'ad Pāşā(1269-8 1261)

291

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Nāṭikā dūrüst eyle yaz dūr gibi tārīḥini
Şulḥ-ı İrānī ḳavī ḳılmış muraḥḥaş Enverī(1262)

[70a]

292

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Cennetin kapıların açdı mücevher tārīhi

Şeyh'ül İslām geldi haḳdan baḳ Muḥammed 'Ārifi(1271)

293

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Çıkar dört taraftan cünūd-ı şecī'

Bu nuşrette tārīh mecīd-i ğayūr(1269)

294

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Edīb-i mü'miniyeler tamām olduḳda tārīhi

Hac ¹⁸ yolunda cennete sevḳ oldu Cennet-zāde(1267)

295

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Fī gelüp Nāṭıḳ bu dem tārīh için

Mīr-i mirān oldu Sırrı Pāşā(1266)

296

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

Faḳīhe ḥüsn gülende gördükde ma'-i ṭāhir

Abdurrahman Şākıp şıgarcığı batırdı

297

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

İki yüz elli toḳuz olduḡu tārīhinde

Bir bir ayīnesine baḳdıda kırdı vāḥid

298

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Her ne denli men' iderse vā'iz u nāsıḥ seni

Baḳma anıñ sözüne bir şüret-i zībāya baḳ

299

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Rīḥ-i berf yüzden aldı kıldı aḥbās-ı nefis

Ḥoş gelir ṭūṭī serāsından bize dek ceres

300

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ḥācı Yūsuf-zāde görmek dilersen ḳal'ede

Ḳal'enin burcundan anı aşda öyle seyre baḳ

[70b]

301

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

Dūzah nişin oldu bu dem Moskov Kralı gör niçe
Bir müjdecı çıkdı dedi tārīh-i cevher söyledi(1272 1270)

302

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Hasedin başını kesdi bu tārīh
Halil Fevzi cedā tāli' olmuş

303

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ne eflāk çıkdı seyrine bu cevherli sürür neden

kal'e-i Moskovludan almış Selim Pāşā(1270)

304

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Qalmadı kimse benim gibi ğarib
Nāţıkā vuşlat-ı yār oldu qarib

305

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Beni da'vet edince Rabb Nāţık nuţk eder dünyā
Meded yā Rabb müftā-ı müfti 'afv eyle yā Allāh

306

mef'ülü mefā'ilün

Ḥürşid Efendi becā

Tārīḫe düşdi necā(1271)

307

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Bir elinde gül bir elde cām geldin sāḫiyā

Ḳanḳısın alsam gül yāḥud cāmı yā seni

308

Velehu Eyzan

müstefilün müstefilün

‘Aşkıḡm beni ḳılmıṣ hevā

Yokdur hevā üzre devā

Belki ola ‘aşḳ-ı ḥüdā

Oldur devā üzre devā

309

mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün

Başın baña vir muḥbir cismin saña rām olsun

Destin baña vir cāna her cāy ḥarām olsun

Bir sen gibi dilber sen ki görmüş değılim ādem

Ādem gibi bir zāta telsīm ol kām olsun

[71a]

310

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ref-i rütbe eyleyüp oldı re'is mālîyyede
Müsteşâr kadri 'ālî-i nāmdâr Haydar Rıza

311

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Taşaddur eylese cāhil ne ğam fevķinde dānānıñ
Olur ğıll ü ğışş üstünde güher altında deryānıñ

312

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Vüşlat-ı cānān egerçi göñlümüz mesrūr ider
Tāzeler 'aşķ āteşin dilhānemiz maħrūk ider

313

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Şoħbet-i mā'sūķumuz her demde diller şād ider
İlticā itmez o cānān tālīb'ül ib'ād ider

314

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ne kadar kadir olursa o kadar kadri olur
Ne kadar cevır u cefā eylese elbet yorulur

315

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Qaderini kıldı qaderde kâdir
Aniçün kalb-i selīm oldu selīm

Mu‘ammāyāt

316

(NĀṬIQ)

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Elli bir toquz yüz olduqda anı fehmi eylegil
Nāṭıqā bir merd-i kāmīl bulda anı söylegil

317

(MAḤMŪD)

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Qırq sekiz qırk altı dōrt űzre gelmiř
Bu mu‘ammā begim bir şaşsa qonmuş

318

(MUSA)

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Başı kıllı ortası altmış ayağı on olan
İtdi deryā-yı řuķūķ birle kırdı dūřmeni

319

(ABDULLAH)

[71b]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Lafz celāl üzre bu dem yetmiş ikide dâll olur

Bu mu'ammâyı bilen ğayetde ğadri âl olur

320

(AYŞE)

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Sevdiğim seksen bir ile üç yüz üzre beş olur

Bu mu'ammâyı bilen âdemde bir olur

321

(RECEB)

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ayağı iki ğarnı üç olanın

İki yüz tâcını başına giymiş

322

(TÂRÎH)

Ġurûb cāzim cāz(1271)

323

İstâne-i 'aleyhde Şākirdim Ders-i 'Āmm Ħacelerinden Ahışa Vey Ħacı

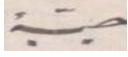
Nu'mân Efendiye Yazılan Mektup Şûretidir

müstefilün müstefilün

1 Ey şāhib-i ‘ālem- beyān
Ey hācıy Nu‘mān- şān
Olsun selāmım armağan
Her vakt h̄in her zamān

2 Şorsan baña hālin nedir
Destindeki mālın nedir
Bālindeki h̄ālın nedir
Şakird u h̄ukūk inān

3 Vākıa seniñ uslūbuña
Bir kimse gelmez şānıña
İtsen dua‘ ustādıña
Çokca ‘ömürdür rāyigān

4 Bizden niyāzī şakķı
Kıldı muḥammed
Bulsun cihānda cüsse
Himmet idersin küll-i ān

5 Niçün unuttun bizleri
Kırdım mı toğrı sāzları
Görmedim mi serv-i nāzları
Dinle bedi‘ī hem me‘ān

6 İtdik ‘akā’id şerḫini
Karşa tıyurun ferruḫını
Eyle mezāhib medḫini
Kalsın cihānda adı şān

7 Terhib bize i'lām idüp
Her şahşı hoş ifhâ idüp
Her sözlerin aḥkām idüp
Mektûbuñuz kılsın zebân

8 Bizden selâm andır selâm
Her kim iderse hoş ḥirâm
Olsun cihânda bedr-i tam
İtsin ḥasân üzre ḥasân

9 Müfti bu dem Nâṭık gibi
Her sözleri ḥarık gibi
Her demde bil sâbık gibi
Budur vaṣıyyet ez lisân

[72a]

Şahib-i hezâ Dīvân-ı Tursun Ahmed-el Nâṭıkî İbn-i İshâk-ı ibn-i Halîl'ül Ardahânî mevliden Ve'l-karsiyyu te'allümen ve ta'lîmen. Ve Erzurüm'u tevattunen ve te'ehhülen. Ve tedrisen Sellemuhu'llāhu teālâ fi'd dareyn.

Bu Tursun Ahmed-el Nâṭıkî Ahîşha kazâlarında Ardahan kazâsı karalarında Dedegül nâm kıaryede 1199 senesinin selḥ-i zî'l-ḥicce ayı ki edhiyye mâhıdır evvelide 'âlem-i nâsûte gelmiş. Dört buçuk yaşında mekteb-i ebcedhâne koyulup beş yaşında ḥatm-i Qur'ân etmiştir. Ba'da me'zûn-i bi'd-ders Ahmed Efendi el-Şavṣadî kıarye-i mezbûra imâm iken 'ilm-i şarfdan emşile vü binâ ve maḳşûd u 'izz-i kitaplarını mûmâileyh efendiden diḳḳat birle okumuş . On beş yaşına dâḥil olduḳda Karş şehrine gidip üstad-ı kâmillerden 'ulûm-ı 'arabiyye ve 'ulûm-ı şer'iyye ve tefsiriyye ve 'ilm-i ferâ'iz bi-kemâlihi ta'lim ü tefehhüm etmiş. On yedisine müderris-nişîn olup taḥşil-i ma'ârif idüp merḥûm-ı maḡfûrleh Karş müftüsü cennet-mekân el-ḥac Süleymân Efendiden me'zûn bi'd-ders olup otuz üç yaşında Medine-i Erzurüm'a hicret edip Karşlı vâ'iz Tursun Efendi Hoca diye meşhûr-ı âfâḳ olmuştur. Maḥrûsa-i Karş'da ḥîn-i taḥşilde naḥıvden 'Acrumiyye' metnini üç vech üzre şerḥ edip 'Mecmaü'l-Fevâid ve Ma'denü'l-Ferâid' ismi ile müsemma kılmıştır. Ve yine taḥşilinde Farsi'den 'Luḡat-ı Ḥacib'i Şevâhidi-Ebyât ile bir güzelce şerḥ edip Kirâse-i Nâṭıka ismiyle tesmiyye etmiştir. Ve yine taḥşilinde İmam-ı 'Azam rahmetullâhi 'aleyh ḥazretlerinin 'Maḳşud' nâmında

olan kitabını neşr ü nazm üzre terceme etmiştir. İsmi 'Terceme-i Nāṭıķī' tesmiye etmiştir. Ve *Bāb-ı Surūṭ Risālesi*'ni üç baḥr üzre

[72b]

nazm etmiştir. '*Nāzm-ı Nāṭıķī*' diyü vaż'-ı ism etmiştir. Ve ba'da Medine-i Erzurūm'da niçe seneler ṭaleb-i 'ulūm, tedrīs-i 'ulūm edip üç defa' niçe 'ālem-i çerāğ edip me'zūn-ı bit-tedrīs etmiştir. Yigirmi beş senede Kaḍı Beyzāvī vesā'ir ḥavāş ü tefāsīre nazaran Lala Pāşā Cāmii'nde *Tefsīr-i Beyzāvi*'yi ḥatm etmiştir. Ve ḥīn-i tedrīsinde *Muḥtaşar-ı Ma'āni*'nin ebyātını cem' edip ve me'ānisini beyān ve ḳanķı baḥirlerden geldiğini 'ayān her beytin taķrīz etmiştir. Dibācesini şevketlü meḥabbetlü Sultān-ı 'ālem Sultān Mecīd Ḥān Efendimizin ism-i şerīfi ile müveşşah ü müzeyyen etmiştir. "*Taķrīzāt-ı Ebyāt Muḥtaşarū't-Telḥīs Ma'al Berāhin-i Ve't-Tanşīş*" ismiyle tesmiye edip ve bu *Taķrīzāt u Ma'denū'l Ferāiz* ḥākipāy-i devlete mūrāne ihda edip ba'den-nażar merḥūm Davud Pāşā ile Çerkesli Meḥmed Efendi'ye vesāir-i 'ulemaya nażar ile emir buyurup onlar daḥi taḥsīn buyurduklarından maḳbūl-ı şāhāne olup kifāyet-i miḳdarı Erzurūm gümrüğünden bā-berāt-ı 'ālī kitabın müsteṭabın maḳbūl-ı şāhānem olup fermān-ı 'ālī ile māhiyeti taḥşīş olunmuştur. Ve ba'da Każā-yı Erzurūm bā-menşūr-ı 'ālī müfti olup on bir sene müftülük hizmet-i celilesinde ḳalmıştır. Yetmiş üç tārīḥinin aḥirinde ḥasbū'l-icāb 'azl-ı vāķi' olup kendi ḥānesinde devlet-i 'Āliyye-i Osmāniye El-Sultān İbn-i Sultān-ı El Ġāzi 'Abdulmecīd Ḥān Efendimizin ḥayır du'ālarında olup ve bu dīvānı evrāķ-ı şetīleden cem' edip böylece beyān etmiştir. Hatta şāḥib-i dīvān-ı Aḥmed Naṭıķī

[73a]

buyurmuştur :

*"Dedegüldür vaṭanım, maşkat-ı reisim amma
'Ayn-ı gül oldu 'ulūm içre bu rūḥum, rūḥum
Sebeb-i ḥāşılamız şehir-i 'ulūm-i Karş'dır
Sebeb-i rifatımız rütbe ile Erzenü'r-Rūm"*

buyurup teşekkür buyurmuştur. Ḥāşılı kelām bu keyfiyet üzere sinni genc (73) tārīḥine varıp, bu dīvānı cem' edip, ḥākipāy-ı devlet-i 'āliyye niyyet-i ḥālişasıyla tebyīz edip ḥākipāye göndermiştir. Bāķī emr ü fermān u ḥükm-i zīşān şevketli muḥābbetli pādişāh-ı 'ālem-penāh Efendimiz Ḥāzretlerindir. Cenāb-ı Ḥāķ pādişāhımızı taḥtgaḥ-ı devletinde dā'im eyleye. Amin sümme amin."

[73b]

324

Tārīḫ-i in dīvān der muḥarremü'l ḫarām

Ḥabbezā sāl-i mübārek geldi zer' üzre ḫaṣīr
Geldi insāna feraḫlar oldı mānend-i fezā

Bir 'acāīb geldi kuşlar itdiler tebyin-i sāl
Murğ-ı dil tārīḫidir Nāṭıḫ-hümā geldi saña(1274)

Erzurüm Oluḫtuda 'ālem u 'ārif-i müṣīr
Vālī-i serḫad olup kıldı müzeyyen cā-be-cā

[1]

FİHRİST-İ DİVÂN-I NÂTİKÎ EFENDİ SALLAH-U TE'ÂLÂ		
Ve eyzan fîh Tārīḫ Şadâret 'Azmi Hüsrev Muhammed Pâşâ Raḫmetu'llâhi 'aleyh 3	Ve eyzan fî Kaşide fîh Medḫ Şadr-ı Sâbık Mehmet Ğalip Pâşâ Raḫmetu'llâhi 'aleyh 2	Bâb-ı Harf-el Elif fîh Kaşide Fî-fazl-ı Mecd'ül Tarikat'ül Nakşbendiyye Şeyḫ Halid Ziyâ'addin el Bağdâdi Kuddüs Sürre'l 'azîz 2
Ve Fîh Tārīḫ Vefât Müftü-i Karş Ḥacı Ḥalîl Efendi Raḫmetu'llâhi 'aleyh 4	Ve Fîh Tārīḫ Vālī-i Erzurüm 'Osman Nûri Pâşâ Raḫmetu'llâhi 'aleyh 4	Ve eyzan Tārīḫ Vālī-i Bağdâd Sâbıkâ Dâvûd Pâşâ Raḫmetu'llâhi 'aleyh 4
Ve Fîh Tārīḫ Vecihî Pâşâ Sallallâh-i Te'âlâ 5	Ve Fîh Tārīḫ İstabl-i Âmire Memiş Ağa Sallallâh-i Te'âlâ 5	Ve Fîh Tārīḫ-i Vefât Şarı Qurra' Efendi Raḫmetu'llâhi 'aleyh 4
Bâb-ı Harf-el Bâ Ve fîh Ğazel 'an alennebi 'aleyhüsselâm 7	Ve Fîh Erbaa't Ğazeliyyât 6	Ve Fîh Tārīḫ 'Ārif Pâşâ Sallallâh- i Te'âlâ 5
Bâb-ı Harf-el Tâ Ve fîh şelâse ğazeliyyât 8	Ve Fîh Ğazelân 7	Ve Fîh Kaşide-i der Medḫ İbrâ'il Nâzırı Ahmed Pâşâ Raḫmetu'llâhi 'aleyh 7

[2]

Ve Fih Ġazel-i Vâhid 10	Bâb-ı Harf-el Cim Fih Kaside fih medh Vâlî-i Karş ‘Abid Pâşâ Raḥmetu’llâhi ‘aleyh 9	Bâb-ı Harf-el Se Fih Ġazel-i Vâhid 9
Bâb-ı Harf-el Dal Fih Târîḥ Vilâdet-i Şehzâde-i Cevân Baht ‘Abdülhâmit Hân Salla’llâh-i Te‘âlâ 10	Bâb-ı Harf-el Hı Fih Ġazel-i Vâhid 10	Bâb-ı Harf-el Ha Fih Ġazel-i Vâhid 10
Der Sitayiş Hüsrev Muḥammed Pâşâ Raḥmetu’llâhi ‘aleyh 12	Der Târîḥ Ferzend-i Hâfız ‘Ali Pâşâ Raḥmetu’llâhi ‘aleyh 11	Ve Fih ‘İydiyye-i Merḥum Ġalip Pâşâ Raḥmetu’llâhi ‘aleyh 11
Ve Fih Şülüş Ġazeliyyât 13	Der Târîḥ-i Vefât Ferzend-i Ebubekir Efendi 13	Der Târîḥ-i Vilâdet-i Ferzend-i Nâṭık Efendi 13
Der Târîḥ-i Vilâdet-i Şâdık Beg 16	Bâb-ı Harf-el Râ Fih Kaside Fih Fuzul-i Şeyḥ-i Ḳuddüs Serre 14	Bâb-ı Harf-el Zâl Fih Ġazel-i Vâhid 14

[3]

Der Tārīḥ-i Vilâdet Muḥamed Nuri Ferzend Pâşâ Raḥmetu'llâhi Te'âlâ 18	Der Tārīḥ-i Şaliḥ Pâşâ Raḥmetu'llâhi 'aleyh 17	Der Tārīḥ Binâ-yı Sarây 'Ali Erzurûm Ġalib Pâşâ 17
Der Tārīḥ-i Şeyḥ'ül Harem 'Oşmân Pâşâ Raḥmetu'llâhi 'aleyh 21	Der Tārīḥ-i ḥâceġân Mir 'Ali Şefiḳ İbn-i Kâmil Pâşâ Selâmu'llâhi Te'âlâ 20	Der Tārīḥ-i Vefât Müfti Âlâ-nâm el-ḥâc Süleymân Efendi Raḥmetu'llâhi Te'âlâ 18
Ve Fih Tārīḥ İbkâ'-ı vüzerât Muḥliş Es'ad Pâşâ Raḥmetu'llâhi 'aleyh 23	Der Tārīḥ-i Çıldır Vâlisi Feyzullah Pâşâ Raḥmetu'llâhi 'aleyh 21	Der Tārīḥ-i Vefât Şeyḥ'ül Meşâyîḥ 'Abdullah-el Ḥâlid el Mekke-i Kuddüs Sürre 21
Bâb-ı Harf-el Ze Fih Tārīḥ Muḥarremiyye der Manşıp Ḥacı Ḥalîl Kâmil Pâşâ 26	Ve Fih Ḥamse ve 'aşrûn ġazelân 24	Ve Fih Tārīḥ Kapudan Deryâ Mehmed 'Ali Pâşâ Selamu'llâhi Te'âlâ 24
Bâb-ı Harf-el Sîn Fih Ġazel-i vâhid 27	Ve Fih Ġazelân 27	Fih Eyzâ Gofte-i Alî Tārīḳ'ül Cinâs 26

[4]

Bâb-1 Harf-el Şâd Fîh Ğazel-i Vâhid 28	Ve Fîh Târîh Hafîd Müftû Pâşâ Raḥmetu'llâhi 'aleyh 28	Bâb-1 Harf-el Şîn Şülûş Ğazeliyyât 27
Bâb-1 Harf-el 'Ayn Fîh Ğazel-i Vâhid 29	Bâb-1 Harf-el Tı Fîh Ğazel-i Vâhid 29	Bâb-1 Harf-el Dâd Fîh Ğazel-i Vâhid 29
Bâb-1 Harf-el Kâf Fîh Târîh Vâli-yi Karş Behri Pâşâ Raḥmetu'llâhi 'aleyh 30	Bâb-1 Harf-el Fâ Fîh Ğazel-i Vâhid 29	Bâb-1 Harf-el Ğayn Fîh Ğazel-i Vâhid 29
Bâb-1 Harf-el Kâf Fîh Mektûb-ı 'Arabî 32	Ve Fîh Şülûş Ğazeliyyât 31	Fîh Târîh Hafîd Hüsni Ağa 30
Ve Fîh Târîh-i Vefât Gürcü Ahmed Efendi Raḥmetu'llâhi 'aleyh 33	Bâb-1 Harf-el Lâmi Ve Fîh Ğazelân- ı Na'at Resûl'aleyhisselâm 33	Ve Fîh Ğazelân 33

[5]

Fîh Târîh Manşib El-hac Halîl Pâşâ 36	Fîh Târîh-i Câmî‘ Şabri Efendi 35	Bâb-ı harf-el mim Fîh Târîh İcra‘-ı Fermân ‘Âlî Fîh katl-ı Muş Vâlisi Selîm Pâşâ 34
Ve Eyza Târîh Şulh Kâmil Pâşâ 38	Ve Fîh Münâcât Der vaqt-ı Sultân Maḥmud Ḥân Raḥmetu’llâh ‘aleyh 38	Ve Fîh Târîh Ğazel-i Sırrı Beg 37
Bâb-ı Harf-ül nun Şülüş-i ‘aşre Ğazelât 40	Ve Fîh Sitte Ğazeliyyât 40	Ve Fîh Mektûb-ı Vâhid 39
Ve Fîh Târîh Burhân ibn-i Nu‘mân 43	Ve Fîh Târîh Müşîr Gözlüklü Raşîd Pâşâ Selâmu’llah-ı teâlâ 41	Ve Fîh Târîh Celâleddin Muḥammed Pâşâ Râḥmetu’llâhi ‘aleyh 41
Bâb-ı harf-el vav Fîh Şülüş ğazeliyyât 46	Der Merşîyye Zabit-ı Erzurûm Şânî‘ullâh ‘an’ul ‘umûm 44	Der Târîh Ser-‘asker-i Muḥammediyye Halîl Rıf’at Pâşâ Raḥmetu’llâhi Teâlâ 44

[6]

Ve Fih Şehadet-i Tarih Müfti-i Erzurum Şarrāfzāde Şaliḥ Efendi Raḥmetu'llāhi 'aleyh 48	Ve Fih Kaşide Fih Medḥ Ġalib Mehmet Pāşā Raḥmetu'llāhi 'aleyh 47	Bāb-ı ḥarf-el ha Fih kaşide Fih Medḥ Pehlūvān Seyyid İbrahim Pāşā 47
Der Tarih-i Mazbūttiye-i Kör Hüseyn Beg Raḥmetu'llāhi 'aleyh 50	Der Tarih-i Ferzend-i Memiş Ağa 49	Ve Fih Tarih-i Fetvā'yı Kaḍızāde Ethem Efendi 49
Bāb-ı ḥarf-el yā Ve Fih tarih-i Ra'uf Pāşā Der Vaḳt Şulḥ İran 52	Bāb-ı ḥarf-el lām ve lāmelif Fih ḡazel-i vāḥid 51	Ve Fih Erba'-ı ḡazelāt 51
Der Tarih-i Cāmi' Kundaḳçı Hācı 52	Der Tarih-i Kaşamonu 52	Fih Tarih-el Hatt 52
Tarih Kavimciliḳ 55	Der Tarih-i Şulḥ-ı İran 54	Der Tarih -i İtlāk-ı Timur Beg 54

[7]

Tahmīs Nāṭıķī ‘Alī Ġazel-i Necmeddīn Efendi 57	Der tāriḥ Ḥaṭṭ-ı humāyun 56	Der tāriḥ-i vefāt Elçi Beg Nūri Efendi Der Ezrūm 56
Ve Fih Vilādet-i tāriḥ-i Sultān Murād 59	Ve Fih Velādet-i tāriḥ ‘İşmet bint-i Nāṭıķ 59	Ve Fih Muḥammes-i Vāḥid 58
Ve Fih Tāriḥ-i Tamām Dīvān-ı Nāṭıķī Efendi 62	Ve Fih Ḥamse-i ‘aşır Ġazelān 61	Ve Fih Tāriḥ-i vilādet-i ‘Oşmān 60
Ve Mebhāş Mu‘ammeyāt 71	Ve Mebhāş Müfredāt 69	Mebhāş Rubā‘ıyyāt 64

SONUÇ

İstanbul Kütüphanesi'nde 1225 numarada kayıtlı Divan nüshasının kullanıldığı bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Üzerinde çalıştığımız Natiki mahlaslı kişinin gerçek adı Ahmet Dursun Efendi'dir. Hal tercemesinden anlıyoruz ki 1199 / 1785 yılında Ardahan'ın Dedegül köyünde doğmuştur. Hayatını mütfülük yaparak geçirmiştir. Küçük yaştan itibaren Arapça eğitimi almıştır.

Divanının yanında şu eserleri de vardır :

- Mecma'ül Fevā'id ve Ma'denü'l Ferā'id
- Kirāse-i Nātikā
- Terceme-i Nātikiyye
- Nazm-ı Nātiki
- Takrizāt-ı Ebyāt Muhtasar'üt Telhis Ma'al Berāhin-i ve't Tansis:
- Şerh-i Hediyyetü's Sıbyan

Divanda toplam 324 şiir bulunmaktadır . Bazıları tarihli 15 kaside (ıydıyye, naat, mersiye, tevhid) 57 tarih, 111 gazel vardır. 1 münacat, 1 hasbihal, 1 kıta, 1 tanzir, 2 mektup, 1 tahmis, 2 muhammes, yer alır. 67 Rubai, 39 müfred ve 8 muamma divanın son sayfalarında ve düzenlidir. Sonunda hal tercemesi vardır. Divanın sonunda bir de fihrist yer alır.

Şiirlerini yazarken çeşitli bahirlerden yararlanmıştır ; Hezec, remel, recez , muzari, münserih, müctes, hafif, seri' , mütekarib .

KAYNAKÇA

- Ahdi (2018), *Gülşen-i Şuara* ,(Haz.Süleyman Solmaz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Akbulut, Saliha (2004), “*Nâtıkî Divanı İnceleme Metin*” Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akün,Ömer Faruk (2014) , “*Divan Edebiyatı*” İsam Yayınları,İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (2012), “*Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*” , Aydın Kitabevi, Ankara.
- Doç.Dr.İpekten,Haluk ve diğerleri (1988), “*Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimleri Sözlüğü*”,Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,Ankara.
- Erkal, Abdulkadir (2002), “Ahmet Dursun Nâtıkî ve Divanı Üzerine” , *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S:20, ss.127-137.
- İnal, Mahmut Kemal (1969), “*Son Asır Türk Şairleri Cüz II*” , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Mirza-zade Mehmed Salim Efendi (2018) ,*Tezkiretüş Şuara*, (Haz. Adnan İnce),T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,Ankara
- Kesik, Beyhan ve Şenödeyici, Özer (2015), “*Aruz Teori ve Uygulama*” , Kesit Yayınları, İstanbul.
- Özer, Sait (2006), “*Nâtıkî Divanı (Karşılaştırmalı Metin İnceleme)*” , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Pala,İskender (2012), “*Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*” Kapı Yayınları, İstanbul.

Sarıkaya, Veli (2006), “*Nātıkī Divanı (Gazeller Kısmı İnceleme Metin)*”
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Konya.

Şener, Osman Zahit (2013), “*Tuhfe-i Nāilī Metin ve Muhtevā II. Cilt s.1000-1263*”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Cumhuriyet
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Sivas.

İNDEKS

A

Adn: 49b.G.3

Ahışha: 16a.G.3. / 17b.T.15 /
43a.G.7 / 47a.K.3 / 53b.G.6
/54b.T.7

Anadolu: 11a.Iyd.7

Anatoli: 5a.T.2 / 24a.T.4 /
61a.T.1

Andelīb: 2b.K.9 / 49b.G.2

Ankara: 4a.T.7

Ardahan: 53b.G.7 / 54b.G.7

B

Bağdād: 4a.T.2 / 5a.T.4 /
14b.K.8 / 40b.G.2

Bitlis: 35a.T.19

Bülbül: 2a.Nt.5 / 7a.St.5 /
24a.G.4 / 25b.G.3 / 29b.G.3 /
41b.St.12 / 42b.G.2 / 46b.G.3 /
46b.G.3 / 47b.St.5 / 47b.K.2 /
48b.K.30 / 56a.G.2

C

Cennet: 4a.T.4 / 5a.T.9 / 5b.T.2
/ 10a.G.3 / 24a.G.3 / 43a.G.2 /
46a.T.1 / 49b.G.3 / 55a.G.7 /
62b.Kş.1 / 63b.R.6 / 66a.R.33-
36 / 66b.R.39-43 / 67b.R.53 /
70a.Mf.7 -9

Cemşid: 21a.G.4 / 58b.G.2

Cibril: 16b.G.3

Ç

Çıldır: 12a.K.17 / 22a.T.5 /
28a.G.1 / 36b.T.15 / 55b.T.1 /
64b.R.18

D

Dāvud: 23b.T.12

Diyarbakir: 28.T.5 / 65b.R.30

Deşt: 34b.G.2 / 39a.Kş.1

E

Eleşkirt: 53b.G.7

Erzurum: 3a.K.17 / 5b.T.6 /
7a.K.5 / 12a.K.11 / 12b.K.12 /
13b.G.3 / 16b.G.9 / 22a.T.7
/ 24a.T.4 / 24b.T.10 / 25a.Mr.8
/ 26a.T.10 / 28a.G.1 / 30a.T.5 /
32a.T.3 / 36a.T.4-6 / 44b.T.5 /
45b.Mr.7-8-9-10 / 51a.T.1
/ 52a.St.14 / 54b.G.6 / 54b.T.7-
13-17 / 56a.T.1 / 58a.Th.5
/ 65a.R.23 / 66a.R.36 / 67b.R.54
/ 68b.R.64 / 69a.Mf.2 / 73b.T

Erzenü'r-Rûm: 5b.T.2-7 /
10b.T.5 / 17b.T.6 -19 / 18b.T.9
/ 23a.G.1 / 23b.T.5-11 /
32a.T.3 / 36b.T.19 / 39b.T.2 /
41a.St.5 / 44b.Mr.1-6 /
48a.K.18 / 49a.T.7 / 64b.R.18
/ 69b.Mf.15

Eskişehir: 68b.R.64

Eyüp: 20a.G.5 / 40b.G.1

F

Firavun: 58b.G.3

Firdevs: 2a.Nt.13 /
3b.K.38/4b.T.7 / 17b.T.17 /

36b.T.17 / 43a.G.5 / 55a.T.25 /
55a.G.7 / 67a.R.48

H

Halep: 32a.T.2 / 41a.St.3

Hâfız-i Şirâzî: 20b.T.9

Harran: 32a.T.5

Harput: 5b.T.2

Hoy: 38b.Mn.1

Hüsrev: 3a.K.28 / 13a.St.19 /
41b.St.13

İ

İlyās: 38b.Mn.3

İrân: 21a.G.6 / 38b.Mn.1 /
52b.St.24 / 67a.R.46 /
69b.Mf.16

İskender: 48a.K.17 / 50b.G.4

K

Kârş: 24b.Mr.1 / 30a.T.1 /
30a.T.8 / 43a.G.1 / 44a.Kş.4 /
47a.St.3 / 53b.G.5 / 54b.T.7 /
60a.Mh.3 / 61a.T.1-9

Karş: 9b.K.8 / 24a.T.4 /
25a.Kş.1-4 / 30a.T.11 /
32a.T.4 / 32b.T.10 / 61a.T.6 /
65b.R.31 / 66a.R.32 / 68a.R.59
/ 71b.Mk.6

Kaşamonu: 53a.T.14-25 /
53b.T.28-29-30

Kefe: 28a.G.1

Kürdistân: 65b.R.3

L

Leyl: 6b.G.5 / 11a.Iyd.2 /
14b.K.2 / 35a.T.10 / 42b.G.4

Leylâ: 6b.G.2

M

Mecnûn: 6b.G.2 / 18a.G.3 /
24b.G.1 / 24b.Mr.2 / 27b.G.1 /
48b.K.31

Moskov: 24a.T.8 / 25a.Kş.2 /
44b.Mr.1 / 45b.Mr.7 / 61a.T.1-
8-9 / 62a.T.10 / 67b.R.50 /
70b.Mf.26 / 70b.Mf.28

Mūsâ: 17b.T.20 / 34a.K.6 /
55a.T.28

Muş: 4a.T.2 / 25a.T.1 /
35a.T.16 / 35b.T.27 / 36b.T.15
/ 62b.Kş.2

N

Nemrud: 18a.T.22 / 58b.G.3

Nûh: 18a.T.22 / 24a.T.20 /
26a.T.1 / 38b.Mn.3

R

Rüstem: 9b.K.9 / 58b.G.2

S

Sivastapol: 67b.R.50

Süleymân: 4b.T.2 / 16b.G.11 /
17b.T.18 / 18b.T.9 /
38a.Mk.10 / 48a.K.24 /
50b.G.4 / 52a.St.14 / 60b.T.5 /
66b.R.41 / 67b.R..54

T

Tebrîz: 38b.Mn.1

Tiflis: 45b.Mr.11

Tüzce: 51a.T.1 / 51a.T.1

Ṭübā: 23b.T.17 / 31b.T.10

Ṭrabzon: 12b.St.14

Ü

Üsküdār: 23a.G.1 / 31b.T.14

V

Van: 4a.T.2 / 12a.T.19
/33b.K.1-2-3 / 34a.K.4-5-6-7-
8-9 / 36.b.T.15 / 42a.T.10 /
56b.T.1 / 66b.R.41

Y

Yūsuf: 20a.G.4 / 21a.G.5 /
43b.G.1 / 69aMf.1 / 70a.Mf.25

Yūşa: 40b.G.1

ÖZGEÇMİŞ

29 Kasım 1992'de İstanbul ilinin Şişli ilçesinde doğdu. İlköğretimini İstanbul'da Hacı Ethem Üktem İlköğretim Okulunda okudu. Liseyi Ekrem Cevahir ÇPL'de tamamladı . Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2016 yılında mezun oldu. Aynı sene Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinde Yüksek Lisansa başladı.

E-mail : tugbazilif@hotmail.com

